

اقتصاد

اقتصادی، تحلیلی

سال بیست و نهم - مرداد ۱۴۰۰ قیمت: ۲۰۰۰ تومان

- ◀ احداث جاده ابریشم جدید و جایگاه ایران در آن
- ◀ اقتصاد و صنعت، نگران از قطعی برق و کمبود مواد اولیه
- ◀ فرصت‌های پسا کرونا برای سرمایه گذاری در گردشگری سلامت
- ◀ چاره جویی برای بحران برق و آب در بخش کشاورزی
- ◀ راه توسعه روابط ایران و افغانستان

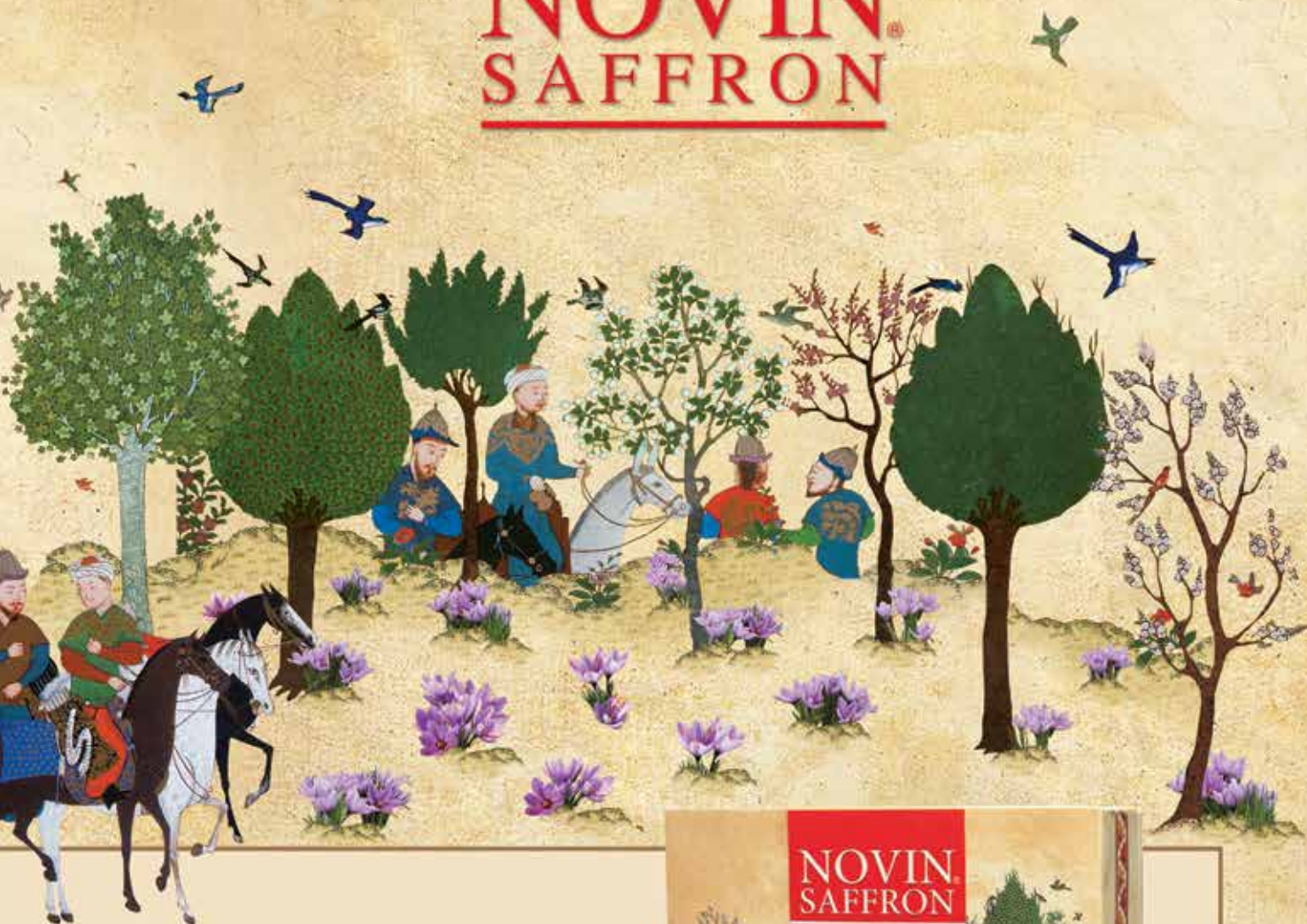
EXPORT

مروری بر روابط تجاری ایران و افغانستان

NOVIN SAFFRON

کارخانه: مشهد، شهرک صنعتی توس، نیش اندیشه ۶، پردیس نوین زعفران

تلفن: ۰۵۱-۳۲۲۵۲۱۴۷ فکس: ۰۵۱-۳۲۲۵۵۲۲۶

دفتر خدمات مشتریان تهران: اتوبان شهید چمران، پارک وی، خیابان جوانان، ابتدای خیابان ب بلاک ۱، طبقه سوم، واحد ۷

تلفن: ۲۲۰۱۵۸۰۰-۲۲۰۱۱۷۰۰-۲۲۰۱۱۸۰۰

صاحب امتیاز و مدیر مسول:

مهندس حمیدرضا شوشتریان

زیر نظر شورای نویسندگان

سر دبیر:

مهندس حسین کوه زاد

گروه ترجمه:

زهرا پزشکی

ویراستار:

احمد حسین زاده

طراحی و صفحه آرایی:

هدی امیر

عکس:

حسین نظامی

واحد بازرگانی:

جلیل فروتن - الهه ارجمند
تلفکس: ۰۵۱-۳۸۴۴۳۰۷۴

روابط عمومی:

محبوبه احمدپور

پایگاه اینترنتی:

فرشاد عباسی

نشانی:

تهران - شریعتی - خیابان دستگردی
پلاک ۷۴

طبقه دوم - واحد ۳

تلفن: ۰۲۱-۲۲۲۲۰۹۶۱

دورنگار: ۰۲۱-۲۲۲۶۹۰۳۲

مشهد - خیابان راهنمایی - برج سلمان
طبقه ۸ - واحد ۲

تلفکس: ۰۵۱-۳۸۴۴۳۰۷۴

www.eghtesadasia.ir

eghtesadeasia@gmail.com

۲

یادداشت / راه پر سنگلاخ دولت سیزدهم

۳

مروری بر روابط تجاری ایران و افغانستان

۸

راه توسعه روابط ایران و افغانستان

۹

دو اقدام مهم بانک مرکزی دولت سیزدهم

۱۰

احداث جاده ابریشم جدید و جایگاه ایران در آن

۱۴

پیش بینی نرخ تورم تا پایان سال

۱۶

اقتصاد و صنعت، نگران از قطعی برق و کمبود مواد اولیه

۲۰

دقت تصفیه در بازار گردشگری

۲۳

سرچشمه معضلات اقتصادی

۲۴

روتوش تورم

۲۶

تولید، مصرف و تجارت برق

۲۸

رشد اقتصادی گروگان نفت

۳۰

فرصت های پسا کرونا برای سرمایه گذاری در گردشگری سلامت

۳۱

اولویت های چهار گانه اقتصاد

۳۲

بروکراسی مانع رونق

۳۴

تراز مثبت تجاری در بهار ۱۴۰۰

۳۸

تبخیر مصرف حقیقی خانوار

۴۰

چاره جویی برای بحران برق و آب در بخش کشاورزی

راه‌پرسنگ‌لاخ دولت سیزدهم

حسین راغفر اقتصاددان

افزایش نقدینگی بر اقتصاد و تورم تجربه نشده در کشور طی ماه‌های آینده هشدار از سوی برخی فعالان اقتصادی است. نقدینگی‌ای که مولفه‌های مختلفی دارد و باید دید در کجا متورم شده؟ بیشترین میزان نقدینگی توسط خودبانک‌های خصوصی و بنیادها و توسط خود همین بازار سهامی که درست کرده بودند و درآمدهای بادآورده‌ای که پیامدش بود، ایجاد شد و مهمتر از همه افزایش قیمت ارز بود که موجب افزایش نقدینگی طی دو سال گذشته شد. درحقیقت تمام سیاست‌هایی که بخش‌های خصوصی و دولت اتخاذ کردند، امروز این مشکلات را برای کشور به وجود آورده و طبیعتاً سبب خواهد شد با توجه به اینکه نقدینگی در کشور ما هم به سمت تولید حرکت نمی‌کند و وارد خرید و فروش کاغذ به اسم سهام و سفته‌بازی و سوداگری می‌شود، تورم را به جد افزایش دهد. کاری که به نظر می‌رسد دولت سیزدهم باید انجام دهد برای اینکه بتواند وضعیت را تا حدود زیادی کنترل کند، این است که در ابتدای کار اصلاح بودجه سال ۱۴۰۰ و کاستن از مخارج دولت را در دستور کار قرار دهد. دوم، کاهش شدید قیمت ارز و سوم، کنترل بانک‌ها و به خصوص بانک‌های بخش خصوصی است برای اینکه از خلق پول توسط این بانک‌ها ممانعت به عمل آورد و یکی از اقداماتی که قطعاً دولت باید انجام دهد، همانا ادغام بسیاری از بانک‌های خصوصی است. بانک‌هایی که خودشان اغلب ورشکسته هستند و از طریق نرخ‌های بهره بسیار بالا به سپرده‌گذاران و همین‌طور فعالیت در بازارهای سفته‌بازی و سوداگری به وضعیت موجود دامن می‌زنند. بنابراین دولت از جمله اقداماتی که می‌کند باید بر خورد خیلی قاطع با متخلفان در این حوزه باشد. امری که مستلزم اختیاراتی است که دولت آینده به دلیل وجود شرایط اضطراری در اقتصاد کشور و برای مواجهه با آن باید داشته باشد ولی متأسفانه در شرایط کنونی فاقد چنین اختیاری است. ضمن اینکه برنامه لازم برای مواجهه با این شرایط در دستور کار دولت سیزدهم دیده نمی‌شود. فلذا امیدوار هستیم که واقعا برنامه روشن و شفاف برای برخورد با عوامل نابه‌سامانی در کشور به وجود آید و همچنین برنامه لازم برای برخورد با اخلاط‌گران اقتصادی کشور که عمدتاً همین نهادها و بنیادها و خودبانک‌های بخش خصوصی هستند، ضروری به نظر می‌رسد؛ چون مردم در اینجا واقعا هیچ سهمی ندارند و سهم‌شان در بروز این وضعیت بسیار ناچیز است و چه بسا قربانیان بی‌انضباطی‌های مالی در کشور هستند. اخباری مبنی بر فرونی فقر و دزدی‌هایی که

ادامه در صفحه ۱۳

حسین کوه زاد

یک تلاش برای جستجوی بدیل برای این ساختار که ممکن بود مانع عبور کالاها از طریق این مسیر شود، تفاهم‌نامه‌ای میان ایران، افغانستان و سه جمهوری آسیای مرکزی هر یک از بکستان، تاجیکستان و ترکمنستان در سال ۲۰۰۴ به امضای رسید. این تفاهم‌نامه از وصل شدن ایران به آسیای مرکزی به ویژه تاجیکستان که ایران به آن بسیار علاقمند است حمایت می‌کند. هر چند این تفاهم‌نامه به دلایل مختلف تاکنون عملیاتی نشده است اما انعقاد آن از نقطه نظر تاریخی اهمیت افغانستان برای ایران جهت اتصال به آسیای مرکزی را آشکار می‌سازد.

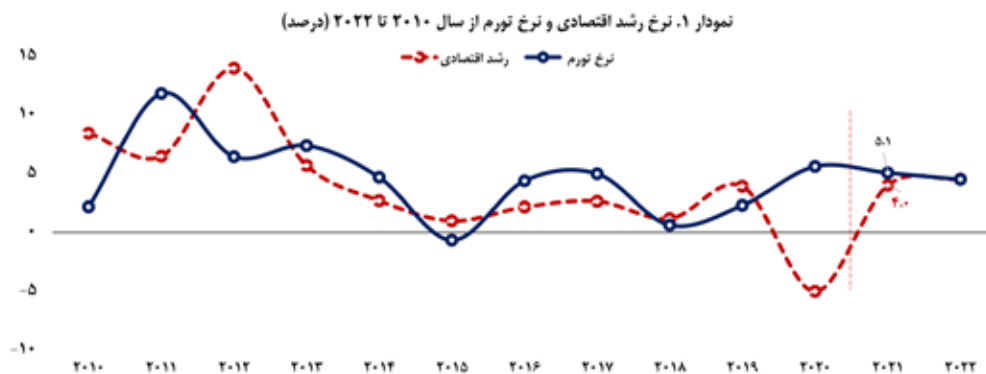
در سال‌های اخیر اهمیت منطقه مکران و بندر چابهار در استان سیستان و بلوچستان برای توسعه ایران در دهه‌های آینده بسیار مورد توجه کارشناسان و سیاست‌گذاران ایرانی قرار گرفته است. اتصال چابهار-زاهدان-مشهد به آسیای مرکزی به نحوی اتصال چابهار به راه ابریشم تلقی می‌شود. این دهلیزی یکی از کوتاه‌ترین مسیرهای ارتباطی راه ابریشم به دریای عمان و دریای هند است. برخلاف مسیرهای سنتی از طریق قراقوم که عموماً ماصعب‌العبور و به ویژه در فصل زمستان غیر قابل دسترس هستند، مسیر فعلی قابل عبور و مرور و امن است. همچنین مسیر جدید می‌تواند شاخه جنوبی راه ابریشم را تشکیل دهد که رییس‌جمهور چین از آن به عنوان «ابتکار کمربند و جاده» یاد کرده است. معرفی چنین ظرفیتی در منطقه آزاد چابهار می‌تواند در جذب سرمایه‌گذاری بین‌المللی موثر واقع شود.

نکته حایز اهمیت دیگر ساختار جمعیتی افغانستان است. در سال ۲۰۲۰، جمعیت افغانستان در حدود ۳۸ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر تخمین زده می‌شود. بین ۴۲ تا ۴۵ درصد از این جمعیت زیر ۱۵ سال هستند و حدود ۵۵ درصد نیز بین ۱۵ تا ۶۵ سال قرار دارند. در سال ۲۰۱۷، ۲۲/۵

افغانستان کشوری است که از نگاه جغرافیای سیاسی موقعیت ویژه‌ای در بین کشورهای آسیای جنوبی و آسیای مرکزی دارد. این موقعیت راهبردی فرصت‌های زیادی را از نگاه ایجاد کریدور شمال-جنوب برای انتقال انرژی‌های برق و گاز و صادرات و واردات کالا و اقلام تجاری برای این کشور رقم زده است. به همین دلیل از دیدگاه کارشناسان امور اقتصادی افغانستان به حیث یک چهارراه مرکزی و نقطه ثقل جغرافیایی اقتصادی منطقه شمال-جنوب آسیای جنوبی می‌گردد.

ارتباط ایران با پنج کشور آسیای مرکزی تنها از طریق ترکمنستان (تنها جمهوری آسیای مرکزی هم مرز با ایران) برقرار شده است. سیستم منحصر به فرد سیاسی-اقتصادی ترکمنستان، گسترش روابط با آسیای مرکزی را به تاخیر انداخته است. در

چشم انداز ثبات اقتصادی افغانستان - رشد اقتصادی و تورم

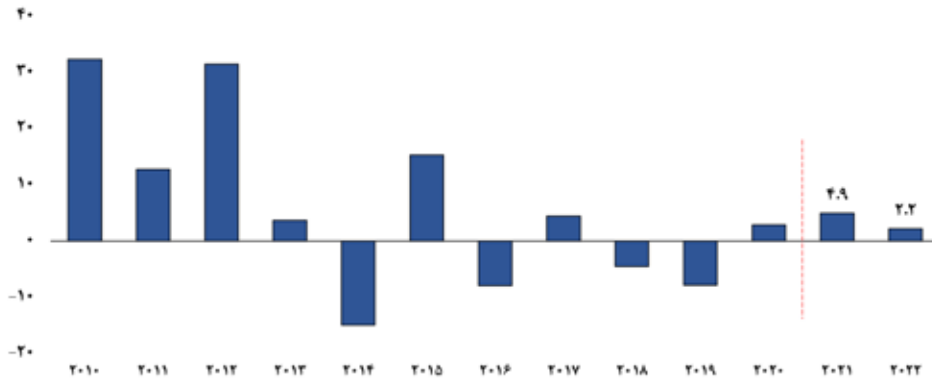

روند بلند مدت رشد مثبت و تورم تک رقمی و کمتر از ۵ درصد، نشانه ثبات اقتصادی در افغانستان

منبع داده‌ها: IMF

چشم انداز شاخص های اقتصادی افغانستان - رشد واردات

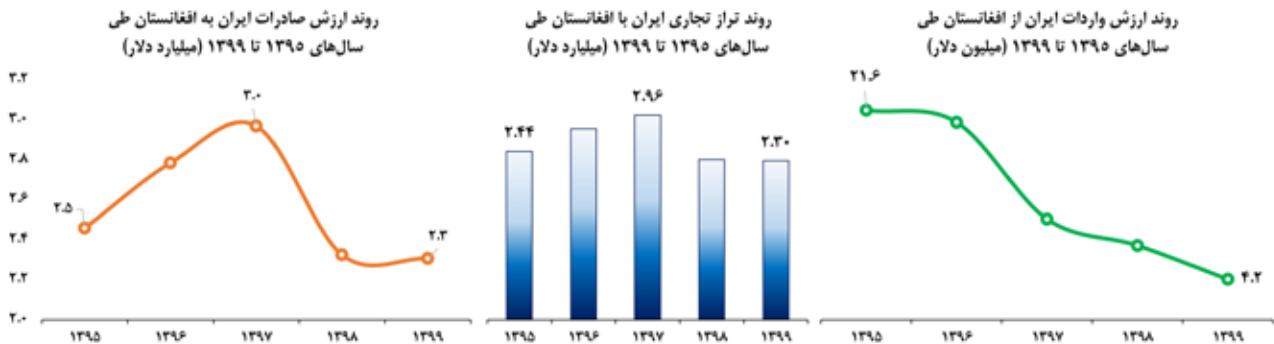
نمودار ۲. رشد حجم واردات کالا و خدمات از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ (درصد)

چشم انداز رشد نزدیک به ۵ درصد واردات کالاها و خدمات افغانستان در سال ۲۰۲۱
فرصتی برای توسعه صادرات ایران

منبع داده: IMF

تجارت ایران و افغانستان - روند تجاری طی سال های ۱۳۹۵-۱۳۹۹

تراز تجاری همواره مثبت و ضرورت برقراری موافقت نامه تجارت آزاد فی مابین
افت صادرات ایران به افغانستان طی دو سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ و ضرورت توجه بیشتر به این بازار مهم همسایه

منبع داده: گمرک جلا

و اجتماعی برای ایران نیز دارد. به صورت تاریخی و به خاطر تنگناهای طبیعی و جغرافیایی، مناطق جنوبی و شرقی ایران از نظر شاخص های توسعه یافتگی بسیار عقب تر از مناطق مرکزی، شمالی و غربی ایران هستند. فعال شدن پتانسیل های همکاری با افغانستان در زمینه های حمل و نقل و تجارت، می تواند در زیست مردمان این بخش از ایران تحول چشم گیری ایجاد کند و به تدریج چهره کر به فقر، ناامنی و قاچاق مواد مخدر را از این مناطق بزداید.

اهمیت استراتژیک ایران برای افغانستان

افغانستان کشوری محصور در خشکی است که برای واردات و صادرات کالای خود دسترسی به آب های آزاد جهان ندارد. طی سالیان درازی، انتقال کالا به افغانستان یا از آن به سایر کشورها از طریق بندر کراچی پاکستان میسر می شده است. این مسیر همواره برای ساکنین افغانستان پر دردسر و پرهزینه بوده است و از سوی دیگر به واسطه اختلافات سیاسی عمده

درصد از جمعیت این کشور بین ۱۵ تا ۲۴ سال سن داشتند. [۳] در واقع در حالی که پنجره جمعیتی ایران رو به بسته شدن است و جمعیت ایران رو به میانسالی می رود، افغانستان تا چند دهه آینده کشوری جوان خواهد بود که نیاز روزافزونی به همکاری در حوزه های مختلف با کشورهای همسایه اش برای پاسخ به نیازهای رو به رشد این جمعیت خواهد داشت. تمامی موارد فوق اهمیت سیاسی - امنیتی

ترکیب صادرات ایران به افغانستان در سال ۱۳۹۹

ترکیب صادرات در سال ۱۳۹۹ بر حسب سهم تعرفه ها

تمرکز بالا و عدم تنوع کافی کالاهای صادراتی ایران به افغانستان

طی سال ۱۳۹۹ کالاهای صادراتی ایران به افغانستان (باستثنای کالاهای فصل ۲۷- نفتی) برابر با ۲۸۲۵ ردیف تعرفه ۸ رقمی مستقل بوده که ۳.۵ درصد از کل این ردیف تعرفه‌ها، حدود ۷۵ درصد کل ارزش صادرات و ۴۲ درصد از تعداد تعرفه‌ها هم فقط ۱ کشور را شامل شده است.

۱۰۰ ردیف تعرفه با ۷۴.۵۹ درصد سهم ارزشی

۱۲۸ ردیف تعرفه با ۸۰.۰۸ درصد سهم ارزشی

۲۳۴ ردیف تعرفه با ۹۰ درصد سهم ارزشی

۳۷۹ ردیف تعرفه با ۹۵ درصد سهم ارزشی

۷۹۷ ردیف تعرفه با ۹۹ درصد سهم ارزشی

۱۱۸۷ ردیف تعرفه با ۱ درصد سهم ارزشی

منبع داده: گمرک جلا

ترکیب صادرات ایران به افغانستان در سال ۱۳۹۹ - به تفکیک فصول

ردیف	فصل	شرح	ارزش / میلیون دلار
۱	۷۳	چین، آهن و فولاد	۱۹۴
۲	۷۰	نیشه و مصنوعات نیشه ای	۱۷۵
۳	۳۹	مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد	۱۵۷
۴	۲۰	فرآورده‌ها از سبزیجات، میوه ها یا از سایر اجزاء نباتات	۱۳۱
۵	۸۰	قلع و مصنوعات از قلع	۱۰۸
۶	۱۹	فرآورده‌های غلات، آرد، نشاسته، فکول یا شیر؛ نان‌های شیرینی	۹۶
۷	۴۰	کاتوچو و اشیاء ساخته شده از کاتوچو	۷۹
۸	۱۷	قند و شکر و شیرینی	۶۹
۹	۵۷	فروش سایر کفش‌ها از مواد نسجی	۶۰
۱۰	۲۵	نمک؛ گوگرد؛ خاک و سنگ؛ گچ، آهک و سیمان	۵۵
۱۱	۸۵	ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزا و قطعات آنها؛ دستگاه‌های شبیه و بخش صوت و تصویر -	۴۷
۱۲	۳۱	کودها	۴۷
۱۳	۲۹	محصولات شیمیایی آلی	۳۶
۱۴	۶۱	لباس و متفرعات لباس، کشیاف یا قلاب باف	۳۵
۱۵	۷۳	مصنوعات از چدن، آهن یا فولاد	۳۳
۱۶	۸۴	راکتورهای هسته ای، دیگ های بخار آب گرم، ماشین آلات و وسایل مکانیکی، اجزا و قطعات آنها	۳۲
۱۷	۳۴	سایرین، مواد آلی نائسیولکتیو، فرآورده‌ها برای...	۳۰
۱۸	۶۴	کفش، کت و اشیاء همانند اجزاء این اشیاء	۲۷
۱۹	۱۵	چربی‌ها و روغن‌های حیوانی یا نباتی؛ فرآورده‌های حاصل از تفکیک آن‌ها؛ چربی‌های خوراکی آماده و موم‌ها	۲۷
۲۰	۲۱	سایر فرآورده‌های خوراکی	۲۴
		مجموع	۱۴۶۲
		کل صادرات	۲۳۰.۶
		سهم از کل (درصد)	۶۳

منبع داده: گمرک جلا

باستثنای فصل ۲۷ کالاهای نفتی، ۶۳ درصد از کل صادرات گالایی ایران به افغانستان محدود به ۲۰ فصل با تمرکز بر فصول مرتبط با اقلام فلزی و پلیمری است.

قرارداد سه جانبه به همراه هند و ایران برای اتصال این کشور به بندر چابهار، انعقاد قرارداد برای راه اندازی راه لاجورد [۱] و گسترش روابط تجاری با ازبکستان از طریق منطقه آزاد تجاری ترمذ [۲] از موارد اشاره قرار داد.

تجارت ایران و افغانستان و منابع غنی معدنی

هر چند در حال حاضر افغانستان یک کشور فقیر است اما منابع غنی معدنی دارد. یافته‌های اداره زمین شناسی ایالات متحده آمریکا، برآوردهای قبلی شوروی را تایید کرده است. افغانستان دارای ۶۰ میلیون تن مس، ۲/۲ میلیارد تن آهن و ۱/۴ میلیون تن دیگر عناصر کمیاب می‌باشد. طبق برآورد اداره زمین شناسی ایالات متحده آمریکا، ارزش کلی منابع طبیعی افغانستان بین ۱ تا ۳۲ تریلیون دلار است. در کنار عوامل دیگر، به دلیل عدم اتصال افغانستان به یک اقتصاد بزرگ این ذخایر طبیعی همچنان دست نخورده باقی مانده است. این موانع

بین دو دولت پاکستان و افغانستان، به نوعی می‌توانسته به اهرم فشار پاکستان برای تحقق اهدافش در افغانستان تبدیل شود. هم چنین روابط تنش آلود بین پاکستان و هند، ارتباط تجاری دو کشور افغانستان و هند را که سابقه‌ای تاریخی دارد محدود نموده است.

با توجه به واقعیت فوق، افغانستان در یک دهه گذشته تلاش گسترده‌ای برای ایجاد تنوع در شرکای تجاری خود و همچنین مسیرهای ورود و خروج کالا به این کشور انجام داده است که در این راستا می‌توان انعقاد

ترکیب صادرات ایران به افغانستان در سال ۱۳۹۹ - به تفکیک کالا

ردیف	تعرفه	شرح کالا	ارزش / میلیون دلار
۱	۷۲۱۲۲۰۰۰	میله‌های آهنی یا فولادی، گرم نورد شده دارای دندان، برآمدگی گودی یا بعد از نورد تاب داده شده، یا با تغییر شکل	۱۰۷
۲	۱۷۰۴۹۰۹۰	سایر شیرینی‌ها بدون کاکائو	۵۴
۳	۸۰۸۱۰۰۰	سبب تازه	۵۲
۴	۷۰۱۹۰۰۰	سبب زمینی، تازه یا سرد کرده	۵۱
۵	۳۱۰۲۱۰۰۰	اوره حتی به صورت محلول در آب	۴۷
۶	۲۰۰۴۹۰۱۰	رب گوجه فرنگی	۴۱
۷	۵۷۰۳۹۲۰۰	کف پوش‌های غیرمختلط باف، از مواد نسجی سنتتیک یا مصنوعی آماده مصرف	۳۹
۸	۲۵۲۳۲۹۰۰۰	سایر سیمان سفید پرتلند بجز رنگ شده به طور مصنوعی	۳۶
۹	۷۰۲۰۰۱۰	گوجه فرنگی زراعی تازه یا سرد کرده	۳۳
۱۰	۱۹۰۵۳۱۰۰	سبکوت‌هایی که به آن‌ها مواد شیرین کننده افزوده اند	۳۲
۱۱	۷۰۲۰۰۰۰	گوجه فرنگی، تازه یا سرد کرده	۲۸
۱۲	۴۰۱۵۰۱۰	خامه شیر	۲۸
۱۳	۱۹۰۲۱۹۰۰	سایر خمیرهای غذایی پخته نشده ویر نشده و آماده نشده به نحوی دیگر به غیر از انواع حاوی تخم مرغ	۲۶
۱۴	۷۲۱۶۳۲۰۰	پروپیل باسفلت از آهن یا فولاد غیر مزوج فقط، گرم نورد شده گرم کشیده شده یا اکستروژده با بلندی ۸۰ میلیمتر یا بیشتر	۲۶
۱۵	۳۹۰۵۹۰۰۰	سایر نان‌ها غیره؛ قهیر؛ خمیر برای لاک و مهر و خمیرهای خشک کرده آرد غیر مذکور در جای دیگر	۲۵
۱۶	۲۰۷۱۲۰۰	گوشت مرغ و خروس از نوع خانگی بریده نشده بصورت قطعات، یخ زده	۲۴
۱۷	۴۹۰۴۹۰۰۰	سایر هیپروکربورهای حلقوی غیر از سیکلاتی‌ها، سیکلنی‌ها یا سیکلوتزینیک‌ها، بنزن، تولون، اکسین‌ها، استیرن و غیره	۲۲
۱۸	۳۹۲۰۱۰۹۰	صفحه‌ها و ورق‌ها و ورقه‌های نازک غیر مذکور از پلیمرهای آبلین غیر استنچی مستحکم نشده	۲۲
۱۹	۱۵۰۲۱۰۱۰	یخ صنعتی مورد مصرف در صنعت صنایع سازی	۲۲
۲۰	۶۱۰۳۳۹۰۰	ژاکت و ژاکت ورزشی، مردانه یا پسرا نه، کشافه، از سایر مواد نسجی	۱۵
مجموع			۷۲۹
کل اقلام صادراتی			۲۳۰۶
سهم از کل (درصد)			۳۲

منبع داده‌ها: مرکز جابا

باستثنای فصل ۲۷ مربوط به کالاهای نفتی، ۳۲ درصد از کل صادرات کالایی ایران به افغانستان محدود به ۲۰ ردیف تعرفه مستقل ۸ رقمی با تمرکز بر اقلام کشاورزی و غذایی و محصولات فولادی است. کل صادرات محصولات کشاورزی و غذایی ایران به افغانستان در سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۷۳۱ میلیون دلار و با سهم ۴۲ درصدی از کل صادرات به این کشور است.

واردات افغانستان از جهان

ردیف	مبادی عمده	۲۰۲۰		۲۰۱۹		درصد تغییرات
		ارزش	سهم	ارزش	سهم	
۱	ایران	۱۱۰۴	۱۷	۱۲۴۷	۱۸	-۱۱
۲	چین	۹۸۷	۱۵	۱۱۵۷	۱۷	-۱۵
۳	پاکستان	۷۳۲	۱۱	۱۰۵۸	۱۶	-۳۱
۴	هند	۴۹۰	۷	۴۰۵	۶	۲۱
۵	روسیه	۱۹۸	۳	۱۶۳	۲	۲۲
۶	امارات متحده عربی	۱۵۳	۲	۱۳۰	۲	۱۸
کل جهان		۶۵۳۸	۱۰۰	۶۷۷۷	۱۰۰	-۴

- ایران مهمترین مبادا واردات کالایی در افغانستان است با این وجود، از سهم ایران از کل واردات افغانستان در سال ۲۰۲۰ کاسته شده و به ۱۷ درصد رسیده است.
- صادرات ایران به افغانستان طی سال ۲۰۲۰ در مقایسه با سال ۲۰۱۹ حدود ۱۱ درصد کاهش داشته در حالی که واردات از کشورهای هند، روسیه و امارات افزایش داشته است.

عنوان یک پل زمینی بین آسیای مرکزی و جنوبی، باید به اقتصادهای جهانی به ویژه اقتصادهای منطقه وصل شود. وصل شدن افغانستان به بازارهای جهانی و منطقه‌ای نه تنها میزان رقابت در صنایع اقتصادی داخلی این کشور را افزایش می‌دهد، بلکه به جذابیت افغانستان برای سرمایه‌گذاران می‌افزاید. از این رو چابهار فرصت‌های استراتژیک چشم‌گیر و گزینه‌های تجاری خوبی را برای افغانستان فراهم می‌کند. از منظر تدارکاتی، بندر چابهار نزدیک‌ترین بندر به افغانستان است. این بندر ۷۰۰ کیلومتر نزدیک‌تر از بندر عباس است. همچنین چابهار ۱۰۰۰ کیلومتر نزدیک‌تر از بندر کراچی در پاکستان است. چابهار مهره تغییر دهنده بازی استراتژیک در منطقه است.

علاوه بر موارد فوق باید توجه کرد که ایران از لحاظ صنعتی توانایی تامین بسیاری از نیازهای جامعه افغانستان را با قیمتی مناسب دارا می‌باشد و از سوی دیگر بخش قابل توجهی جامعه افغانستان نیز علاوه بر هم‌سویی فرهنگی با جامعه ایران، تجربه مهاجرت و زندگی در ایران

از طریق بندر چابهار که افغانستان را به هند وصل می‌کند، حل خواهد شد. از این طریق ممکن است افغانستان بتواند از اقتصاد وابسته به کشت تریاک عبور کرده و به استقبال اقتصاد مدرن برود. منابع مالی به دست آمده از استخراج معادن، صادرات مواد خام و مواد معدنی دیگر نظیر آهن و آلومینوم می‌تواند تأثیرات عمیقی بر جامعه، اقتصاد و سیاست افغانستان بگذارد.

در نتیجه می‌توان گفت، افغانستان برای بهره بردن از موقعیت استراتژیک خود به

را داشته و با کالاهای ایرانی آشنا هستند و به استفاده از آنان تمایل جدی دارند.

روابط تجاری ایران و افغانستان

آمارهای ارائه شده از سوی اتاق تهران حاکی است که ایران به عنوان مهم ترین مبدا واردات کالا در افغانستان ایفای نقش می کند. با وجود این، سهم ایران از کل واردات افغانستان در سال ۲۰۲۰ کاسته شده و به ۱۷ درصد رسیده است. صادرات ایران به افغانستان در سال ۲۰۲۰ (یک میلیارد و ۱۰۴ میلیون دلار) در مقایسه با سال ۲۰۱۹ (یک میلیارد و ۲۴۷ میلیون دلار) حدود ۱۱ درصد کاهش داشته، در حالی که واردات افغانستان از کشورهای هند، روسیه و امارات روند افزایشی داشته است. این گزارش نشان می دهد که ایران در سال ۲۰۲۰ ششمین

مقصد صادراتی افغانستان به شمار می رفت و سهم یک درصدی از کل صادرات این کشور را به خود اختصاص داده بود. در سال ۲۰۲۰ معادل ۸ میلیون دلار کالا واردات ایران از افغانستان بوده که نسبت به سال ۲۰۱۹ (۱۵ میلیون دلار) با کاهش ۴۷ درصدی روبه رو بوده است. در صورت تضعیف بیشتر واردات ایران از این کشور و در مقابل، افزایش واردات سایر کشورها از جمله امارات، امکان تضعیف بیشتر موقعیت ایران در میان سایر شرکای وارداتی افغانستان وجود دارد. بررسی گروه های کالایی برتر صادراتی به افغانستان در سال ۹۹ بر اساس فصول کتاب مقررات صادرات و واردات بیانگر آن است که بیشترین میزان صادرات به افغانستان مربوط به «چدن، آهن و فولاد» (۱۹۴ میلیون دلار)، «شیشه و مصنوعات شیشه ای» (۱۷۵ میلیون دلار)، «مواد پلاستیکی و اشیای ساخته شده از این مواد» (۱۵۷ میلیون دلار)، «فرآورده های سبزی، میوه یا از سایر اجزا و نباتات» (۱۳۱ میلیون دلار) و «قلع و مصنوعات قلع» (۱۰۸ میلیون دلار) بوده است. در مجموع بر اساس اطلاعات سازمان توسعه تجارت، صادرات ایران به کشور افغانستان در سال ۹۹ معادل ۲ میلیارد و ۳۰۶ میلیون دلار بوده است. البته ارزیابی ها حاکی از این است که طی سال ۹۹ کالاهای صادراتی ایران به افغانستان (به استثنای کالاهای فصل ۲۷- نفتی) برابر با ۲۸۲۵ ردیف تعرفه بوده که ۳/۵ درصد از کل این ردیف تعرفه ها، حدود ۷۵ درصد کل ارزش صادرات و ۴۲ درصد از تعداد تعرفه ها هم یک درصد از کل ارزش صادرات به این کشور را شامل شده است. آمار یاد شده از تمرکز بالا و عدم تنوع کافی کالاهای صادراتی ایران به افغانستان حکایت دارد.

صادرات افغانستان به جهان

ارزش صادرات افغانستان به جهان به تفکیک مقاصد عمده سال ۲۰۲۰ (میلیون دلار)						
ردیف	مقاصد عمده	۲۰۲۰		۲۰۱۹		درصد تغییرات
		ارزش	سهم	ارزش	سهم	
۱	هند	۴۰۶	۵۲	۴۱۰	۴۷	-۱
۲	پاکستان	۲۱۲	۲۷	۲۹۸	۳۴	-۲۹
۳	چین	۵۵	۷	۳۱	۴	۷۸
۴	امارات متحده عربی	۳۶	۳	۲۴	۳	۹
۵	ترکیه	۱۶	۲	۲۵	۳	-۲۵
۶	ایران	۸	۱	۱۵	۲	-۴۷
	کل جهان	۷۷۷	۱۰۰	۸۶۴	۱۰۰	-۱۰

- ایران ششمین مقصد صادراتی افغانستان در سال ۲۰۲۰ است و واردات ایران از این کشور در سال ۲۰۲۰ با ۴۷ درصد افت همراه بوده است.
- در صورت تضعیف بیشتر واردات ایران از این کشور و در مقابل افزایش واردات سایر کشورها از جمله امارات متحده عربی، امکان تضعیف بیشتر موقعیت ایران در میان سایر شرکای وارداتی افغانستان وجود دارد.

برخی نکات در رابطه با روابط تجاری ایران و افغانستان:

- ارزش صادرات ایران به افغانستان طی دو سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ افت داشته است.
- صادرات ایران به افغانستان، در فصل نخست ۱۴۰۰ نسبت به فصل مشابه سال ۱۳۹۹ با افزایش ارزش (۱۵٪) و کاهش میزان (۹،۴٪) همراه بوده است.
- ایران مهم ترین مبدا واردات کالایی در افغانستان است با این وجود، از سهم ایران از کل واردات افغانستان در سال ۲۰۲۰ کاسته شده و به ۱۷ درصد رسیده است.
- صادرات ایران به افغانستان طی سال ۲۰۲۰ در مقایسه با سال ۲۰۱۹ حدود ۱۱ درصد کاهش داشته در حالی که واردات از کشورهای هند، روسیه و امارات افزایش داشته است.
- ایران ششمین مقصد صادراتی افغانستان در سال ۲۰۲۰ است و واردات ایران از این کشور در سال ۲۰۲۰ با ۴۷ درصد افت همراه بوده است.

راه توسعه روابط ایران و افغانستان

با توجه به معاف بودن چابهار از تحریم‌های بین‌المللی در این منطقه می‌توانیم شاهد حضور بانک‌های افغانستان و حتی بانک‌های مشترک ایران و افغانستان در منطقه چابهار باشیم.

ایران از سوی دولت افغانستان برای تاسیس بانک در چابهار ارائه نشده است، گفت: با وجود این برای توسعه روابط تجاری بین دو کشور ایران و افغانستان برقراری سیستم بانکی و گسترش آن لازم است و به نظر می‌رسد، باید در این زمینه بین دو کشور همکاری وجود داشته باشد.

وی افزود: با توجه به معاف بودن چابهار از تحریم‌های بین‌المللی در این منطقه می‌توانیم شاهد حضور بانک‌های افغانستان و حتی بانک‌های مشترک ایران و افغانستان در منطقه چابهار باشیم.

جوانمرد قصاب اظهار کرد: برای عبور بارهای ترانزیتی از چابهار به سمت افغانستان به تاسیس بانک مشترک و خارج از سیستم تحریمی نیاز داریم تا بازرگانان افغانستانی بتوانند پرداخت‌های مالی خود را در چابهار به کشتیرانی، مناطق آزاد تجاری و... انتقال دهند.

رایزن سابق بازرگانی ایران در افغانستان با بیان اینکه اخیراً پیشنهادی برای تاسیس بانک از سوی دولت افغانستان در منطقه چابهار نداشته‌ایم، گفت: با توجه به معاف بودن منطقه چابهار از تحریم‌ها برای توسعه روابط تجاری ایران و افغانستان می‌توان در این منطقه اقدام به تاسیس بانک مشترک کرد.

محمد مهدی جوانمرد قصاب در گفت‌وگو با خبرگزاری فارس و در پاسخ به این سوال که با توجه به ارتباطات تجاری بین ایران و افغانستان، وضعیت مرادفات مالی بین دو کشور چگونه است، گفت: مرادفات مالی بین ایران و افغانستان به شیوه خاص خود از طریق صرافان دو کشور انجام می‌شود و با توجه به حضور صرافان افغانستان در ایران، مشکل مالی در خرید و فروش کالا و به عبارتی انتقال کالاهای صادراتی به افغانستان وجود ندارد. البته در باره واردات کالاهای افغانستان نیز با توجه به نقل و انتقال مالی توسط صرافان هیچ مشکلی وجود ندارد. رایزن سابق بازرگانی ایران در افغانستان افزود: همچنین بحث رفع تعهدات ارزی صادرکنندگان ایرانی به افغانستان با توجه به سیاست‌های دولت، به خوبی در حال انجام و معوقات در حال کاهش است.

وی در پاسخ به این سوال که در حال حاضر آیا بین ایران و افغانستان سیستم بانکی فعالی وجود دارد، گفت: قبلاً یک سیستم بانکی بین ایران و افغانستان فعال بود که با توجه به سیاست‌های دولت افغانستان در چند سال اخیر این بانک فعالیتی ندارد، اما در صدد هستیم با انجام مذاکرات، این بانک مجدداً فعالیت خود را آغاز کند.

وی با تأکید بر اینکه انتظار ما از دولت افغانستان در رابطه با مرادفات بانکی این است که نسبت به سایر کشورها در این بخش با ما رفتار بهتری داشته باشد، گفت: امیدواریم با همکاری دولت افغانستان شاهد فعالیت مجدد این بانک باشیم.

رایزن سابق بازرگانی ایران در افغانستان بیان کرد: با توجه به شرایط ناشی از تحریم‌ها دولت افغانستان، فعالیت آری بانک را در افغانستان متوقف کرد، در حالی که انتظار می‌رفت با توجه به روابط دوستانه بین دو کشور و همچنین مرادفات خوب تجاری بین ایران و افغانستان، به جای توقف کامل، فعالیت این بانک محدود شود.

جوانمرد قصاب در پاسخ به اینکه آیا غضنفر بانک افغانستان پیشنهاد تاسیس یک شعبه را در چابهار داده است، گفت: خیر، اخیراً چنین پیشنهادی به ایران داده نشده است، اما در سال‌های گذشته غضنفر بانک، پیشنهادهایی را به صورت غیررسمی از طریق دولت افغانستان مبنی بر تاسیس بانک در چابهار به علت معاف شدن چابهار از تحریم‌های آمریکا با ایران مطرح کرده است. وی با بیان اینکه با وجود پیشنهاد غیررسمی غضنفر بانک، در سال‌های گذشته هیچ اقدامی از سوی آن بانک برای تاسیس بانک در چابهار صورت نگرفته و هیچ درخواستی نیز به

دو اقدام مهم بانک مرکزی دولت سیزدهم

مهار نقدینگی و کنترل تورم؛ دو موضوع اساسی و مهم است که بانک مرکزی در دولت سیزدهم باید برای آنها چاره‌اندیشی کند.

متوقف شود و در میان مدت بتواند قدرت خرید مردم را افزایش بدهد.

لذا به نظر من در دو بخش اقتصادی یعنی صادرات و واردات، باید در وزارت صمت جلوی بخشنامه‌های جدید گرفته شود و ممنوعیت‌ها برداشته شود و شرایط محیط کسب و کار بهبود پیدا کند و تسهیل تجارت اتفاق بیفتد و موانع تولید باید شناسایی و برطرف شود و در حوزه بانکی هم دو مورد اشاره شده یعنی کنترل نقدینگی و کاهش تورم باید در برنامه‌ها دیده شود تا متعاقب آن، نتایج مثبتی همچون تعدیل نرخ ارز را در اقتصاد شاهد باشیم. / ایننا

عضو کمیته ارزی اتاق بازرگانی ایران معتقد است مهار نقدینگی و کنترل تورم؛ دو موضوع اساسی و مهم است که بانک مرکزی در دولت سیزدهم باید برای آنها چاره‌اندیشی کند.

در هفته‌های آینده شاهد تغییر دولت و به دنبال آن، فعالیت تیم اقتصادی جدید و اجرای برنامه و سیاست‌های آنها خواهیم بود. در این میان، با توجه به شرایط دشوار اقتصادی در سال‌های اخیر، توجه و مطالبه جدی بخش خصوصی از دولت آینده و به خصوص تیم اقتصادی آن، رفع مشکلات و چالش‌های اقتصادی است. مشکلاتی که تحت تاثیر مسائل داخلی و خارجی شکل گرفته است و بخش خصوصی حالا امیدوار است تا با شروع فعالیت دولت جدید، بتواند با تعامل و همفکری، برای برداشتن مشکلات اقتصادی از سدره تولید و کسب و کار، در تعالی اقتصادی کشور، نقش آفرینی معناداری داشته باشد.

در این باره، محمد لاهوتی رییس کنفدراسیون صادرات ایران در گفتگو با خبرنگار ایننا با اشاره به اینکه اولین موضوعی که بخش خصوصی در شروع دولت جدید از ریاست محترم جمهور و تیم اجرایی ایشان انتظار دارد، اصلاح مصوبات خلق الساعه‌ای است که در شرایط دولت فعلی اتفاق افتاده است، افزود: خصوصاً در حوزه تنظیم بازار که مربوط به ممنوعیت‌های صادراتی می‌شود و در حوزه رفع موانع تعهد ارزی صادرکنندگان که مربوط به بانک مرکزی می‌شود و همچنین مصوباتی که احیاناً در شرایط خاص تصمیم‌گیری شده ولی الان شرایط تغییر کرده، می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

رییس کمیسیون تسهیل تجارت و توسعه صادرات تاکید کرد: نکته‌ای که در طول چهار سال گذشته بیشترین ضربه را به اقتصاد ایران و فعالان اقتصادی زد، تصمیمات یک شبه، صدور بخشنامه‌های متعدد و رنگارنگی بود که هر کدام در جایگاه خودش، به جای اینکه شرایط را تسهیل کند، متأسفانه شرایط را سخت‌تر کرده است.

لاهورتی در خصوص تصمیماتی که باید در سیاست‌های پولی و بانک مرکزی گرفته شود اظهار داشت: قطعاً اهداف بانک مرکزی از پیش تعریف شده و ماموریتش کاملاً مشخص است. وی خاطر نشان کرد: در بازه‌ای از زمان یعنی یکی دو سال گذشته تا نیمه سال ۹۹، شاهد بودیم که بانک مرکزی وارد سیاست‌گذاری هم شد و در مورد تجارت خارجی مسئولیت با بانک مرکزی بود که به نظر من اشتباه بسیار جدی بود که خوشبختانه با ابلاغیه ۱۷۷، این اختیارات به وزارت صمت همچون گذشته و تعریفی که در وزارت صمت وجود دارد و سازمان توسعه تجارت به عنوان متولی تجارت هست، برگشت داده شد.

بنابراین معتقدم در حال حاضر بانک مرکزی باید به حوزه مسئولیت‌های خودش بازگردد و دو موضوع مهم باید در دستور کار بانک مرکزی در دولت آینده قرار بگیرد؛ اول، مهار نقدینگی موجود در کشور و دوم، کنترل تورم است؛ که قطعاً این‌ها منتج به تعدیل نرخ ارز خواهد شد و قطعاً می‌تواند در زندگی مردم و قدرت خرید مردم تاثیر داشته باشد و این روندی که سفره مردم را هر روز کوچک‌تر کرده است، تا حدودی

احداث راه ابریشم جدید و جایگاه ایران در آن

زهرا پزشکی

۶ مسیر شامل چندین کشور و بندر برای ساخت مشترک این راه ابریشم جدید به امضای رسانده است. همچنین در سال ۲۰۲۰، شرکت‌های چینی ۱۷،۷۹ میلیارد دلار در ۵۸ کشور سرمایه‌گذاری مستقیم غیرمالی نمودند که نسبت به سال ۲۰۱۹، ۱۸،۳ درصد افزایش داشت. ارزش قرارداد پروژه‌های امضاشده با کشورهای نیز ۴۶،۴۱ میلیارد دلار و گردش مالی کامل آنها ۱۲/۹۱ میلیارد دلار بوده است.

اتحادیه اروپا نیز از سال ۲۰۱۳ به این طرف پس از اعلام موافقت خود با چین در زمینه این پروژه، شروع به انجام پروژه‌های رسمی مشترک از قبیل پایانه‌های کانتینری و راه آهن با این کشور نموده است. در این میان، شاید بتوان پروژه بندر پیرائوس یونان را به عنوان یک از چشمگیرترین این پروژه‌ها به شمار آورد که شرکت دولتی تراپرس چین به نام کوسکو در آن نقشی بسزا داشته است. این شرکت از سال ۲۰۰۹ به مدرن سازی و عملیاتی نمودن بخشی از این بندر پرداخته است. پس از صورت گرفتن مذاکرات پیرامون احداث راه ابریشم جدید، این شرکت از سال ۲۰۱۶ و پس از به دست گرفتن سهم کنترل این بندر، مشارکت خود را توسعه داد. علاوه بر این شرکت، سایر شرکت‌های چینی هم به سرمایه‌گذاری در بنادر بلژیک، هلند، کرواسی، اسلوانی، ایتالیا، پرتغال، اسپانیا، لتونی و لیتوانی علاقه نشان دادند که از آن جمله می‌توان به پروژه بزرگ

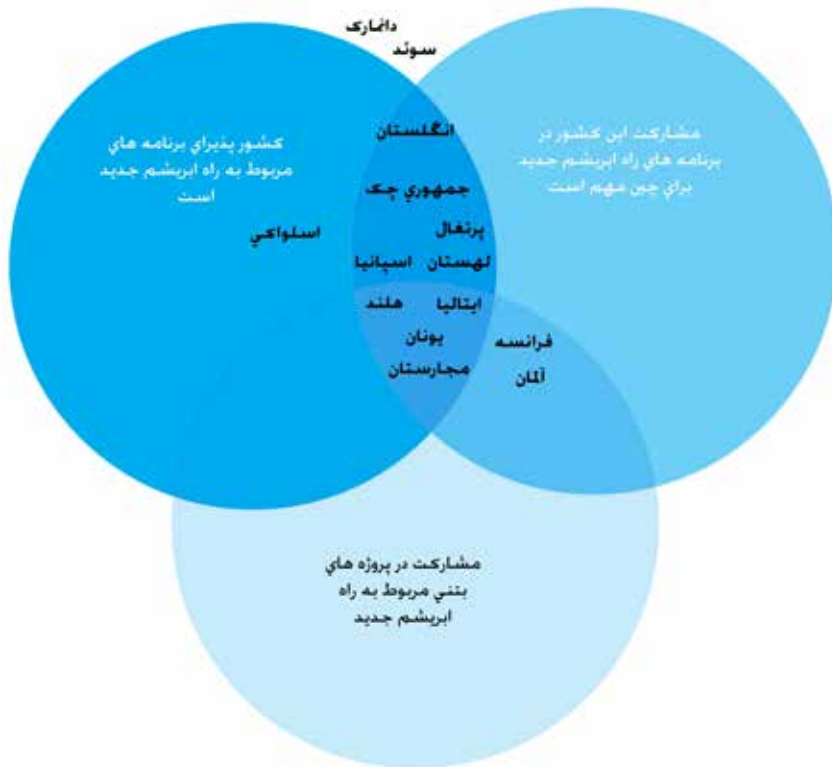
چین در حال حاضر به عنوان یکی از قدرتمندترین اقتصادهای جهان به دنبال آن است تا با تدوین برنامه‌ها و استفاده از سیاست‌گذارهای کوتاه مدت و بلندمدت از رقیب اقتصادی خود یعنی آمریکا پیشی بگیرد. در این خصوص، یکی از برنامه‌های پیشنهادی این کشور، احیای راه ابریشم قدیم از طریق راه ابریشم جدید بود که به منظور کمک به یکپارچگی اقتصادی بیشتر بین آسیا و اروپا و همینطور آسیا و آفریقا در سال ۲۰۱۳ رسماً خواستار احداث آن گردید. چین با احداث این جاده به دنبال توسعه اقتصادی بین‌المللی زیرساخت‌های حمل و نقل، ملی، انرژی و ارتباطات از راه دور در این قاره‌ها بود. چین اعلام کرد که ۶۵ کشور علاقه مشترک همکاری خود نسبت به این برنامه را ابراز نموده‌اند.

پروژه راه ابریشم جدید ترکیبی از کمربند اقتصادی جاده ابریشم به عنوان دالان اقتصادی سرتاسر قاره اوراسیا، که از راه ابریشم قدیم و از چین آغاز می‌شود، و راه ابریشم دریایی است که مسیرهای تجاری دریایی آسیا را به آفریقا و اروپا متصل می‌سازد. این پروژه مجموعه‌ای از پروژه‌های زیرساختی از جمله جاده‌ها، خطوط ریلی و هوایی و خط لوله‌ها را دربرمی‌گیرد. به طور کلی این راه ابریشم جدید برای دو مسیر از چین: یکی سواحل چین به جنوب شرق و جنوب آسیا، آسیای مرکزی، روسیه و اروپا از طریق دریای چین و اقیانوس هند و دیگری سواحل چین به مناطق جنوب شرق و جنوب آسیا، اقیانوس آرام جنوبی، خاورمیانه، شرق آفریقا و کل اروپا از طریق دریای چین، طراحی گردیده است. با این حال، سه سؤال اساسی هم، ذهن کشورهای علاقه‌مند به این برنامه را مشغول خود ساخته است:

۱. کدامیک از فعالیتهای برشمرده در این برنامه مشمول این کشور خواهد بود؟
۲. رویکرد چین با توجه به این برنامه نسبت به کشورهای عضو اتحادیه اروپا و سایر کشورها چگونه خواهد بود؟
۳. این برنامه چه برداشتهای واکنشهایی را در دنیا به همراه خواهد داشت؟

در پاسخ به این سؤالات باید گفت که چین اعلام نموده است: این طرح به تقویت ارتباطات سیاسی و آغاز همکاریهای مشترک اقتصادی، تقویت روابط تجاری و بهبود اقدامات جهت گسترش شبکه ترابری و در نهایت تسهیل و تقویت روابط تجاری و بهبود اقدامات جهت کاهش هزینه‌های تجاری و سرمایه‌گذاری کمک نموده و بیش از ۶۰ درصد جمعیت جهان را تحت تأثیر خود قرار خواهد داد، ضمن اینکه دولتهای بازیگر در این پروژه هم در بیش از یک سوم تولید ناخالص داخلی آن شریک خواهند بود.

طبق داده‌های ارائه شده توسط وزارت بازرگانی چین، این کشور از ماه می سال ۲۰۲۰، دویست سند همکاری با ۱۳۸ کشور و ۳۰ سازمان بین‌المللی در چارچوب ارتباط ۶ کریدور،

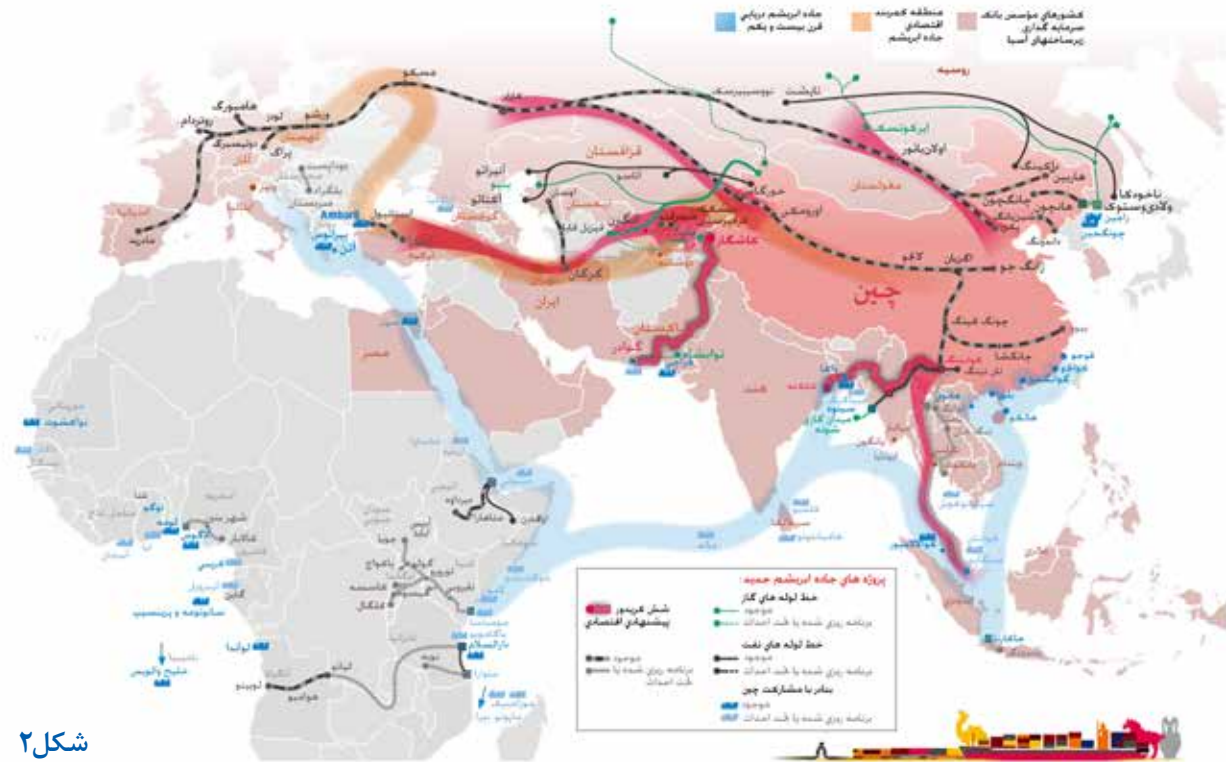
شکل ۱.

نگرانیها، چین حضور شرکتهای چینی در این پروژه را بسیار مهم می داند و از آنجاییکه شرکتهای چینی همچنان نسبت به سرمایه گذاری بر روی پروژه های اروپا از خود علاقه نشان می دهند، این یک امتیاز برای چین محسوب می گردد. البته برخی از این شرکتهای شرایط خود برای همکاری در پروژه ها را استخدام کارگران چینی و خرید ابزار و آلات از چین اعلام نموده اند. در اینجا می توان به عنوان مثال به خطوط هوایی چینی و اروپا از جمله پارچیم در آلمان، تولوز در فرانسه و کاستلی در یونان اشاره کرد که پس از جلب شرکتهای چینی برای سرمایه گذاری مستقیم در زیرساختهای خود، این شرکتهای فراهم نمودن تدارکات تنها برای مشتریان غیر چینی پرداختند. مثلاً یکی از شرکتهای زیرمجموعه کوسکو از طریق زمین به حمل و نقل قطعات از کارخانه های فاکسکان در چونگ کینگ واقع در مرکز چین به استان گوانگدونگ می پرداخت که سپس این قطعات به کارخانه های مونتاژ متعلق به فاکسکان در جمهوری چک منتقل می گردیدند و محصولات نهایی آنها به سرتاسر اروپا برای فروش انتقال می یافتند. جدول ۱ تمام کشورهای اروپایی که در پروژه های راه ابریشم جدید مشارکت دارند را نشان می دهد. شکل ۲ نقشه کلی راه ابریشم جدید را نشان می دهد

سیاستگذاران اروپایی و به ویژه فرانسه بر این باورند که پروژه راه ابریشم جدید، منافع زیادی را برای صلح و ثبات اوراسیا از جمله ایران و افغانستان به همراه خواهد آورد [۱]. همچنین ترکیه یکی از کشورهای است که در مسیر میانی این کریدور قرار گرفته است و به لحاظ جغرافیایی می تواند نقش بسزایی در این طرح داشته باشد. در این راستا یکی از اقدامات عینی ترکیه سرمایه گذاری بر روی احداث پروژه راه آهن از یکن به لندن بوده است. از دیگر فعالیتهای این کشور در راستای این پروژه نیز می توان به ساخت و تکمیل پروژه دریای مرمره، پل سلطان سلیم و خط آهن باکو-تفلیس-قارص اشاره کرد. این کشور به دلیل احداث خط لوله های تاناب و جریان ترک، اکنون به یکی از بازارهای مهم انرژی بین آسیا و اروپا مبدل گردیده است که با تأمین و انتقال انرژی از شرق به غرب، نقشی مهم را در پروژه راه ابریشم جدید دنبال خواهد کرد. با تکمیل این پروژه، مدت انتقال کالا از چین به ترکیه را کاهش خواهد یافت و بر توان صادراتی این کشور خواهد افزود.

ترمینال کانینتری در شمال دریای آدریاتیک که بنادر ایتالیا، اسلوانی و کرواسی را به هم مرتبط می سازد اشاره کرد. غیر از سرمایه گذاری در این پروژه ها، شرکتهای چینی در احداث ۵ خط راه آهن جدید بلگراد-بوداپست نیز مشارکت نمودند. همینطور چندین خدمات دیگر ریلی از چین به اروپا که مقصدهای لهستان، آلمان، هلند، بلژیک، فرانسه و اسپانیا را به هم مرتبط می سازد نیز به چشم می خورند. از جمله این ارتباطات ریلی می توان به اتصال ریلی شرق و غرب بین چین و اروپای غربی از طریق لهستان به آلمان و غیره اشاره نمود. ارتباط ریلی دیگر کریدور جنوب و شمال بین یونان و منطقه بالئیک از طریق اروپای مرکزی است. شاید خیلی از این پروژه ها به قبل از سال ۲۰۱۳ مربوط باشند، ولی پس از توافق بر روی احداث راه ابریشم جدید، شکلی تازه به خود گرفتند و به طور جدیتری دنبال گردیدند. شکل ۱ کشورهای عضو اتحادیه اروپا که در پروژه های احداث راه جدید ابریشم، مشارکت دارند را نشان می دهد

۱۴ کشور عضو اتحادیه اروپا نیز به شکل دیگری در پروژه راه ابریشم جدید سهم هستند. این ۱۴ کشور از طریق تأسیس بانک سرمایه گذاری زیرساختهای آسیا از پروژه های زیرساختی آفریقا و آسیا حمایت می کنند. در عین حال آنها هنوز به طور رسمی موافقت خود را با سیاست چین در قبال ساخت این راه جدید اعلام نموده اند. شاید یکی از دلایل نگرانی آنها این باشد که طرح و گسترش واردات و صادرات چین، کشورهای در حال توسعه را به بازاری برای محصولات چینی مبدل خواهد ساخت. همینطور تسلط چین بر این طرح می تواند به افزایش حضور نظامی چین در برخی نقاط دنیا منجر بگردد. از نگرانیهای دیگر آنها می توان به این مورد اشاره نمود که سرمایه گذاری چین در کشورها، سبب بدهکاری کشورهای فقیری مثل پاکستان، تاجیکستان، قرقیزستان، مغولستان، لائوس، مالدیو و جیبوتی به چین خواهد گردید و همینطور ممکن است به بحران آب در آسیای مرکزی دامن زده و سبب آسیب به محیط زیست و افزایش مصرف انرژی گردد. با وجود این

شکل ۲

اعلام نمود. سپس ایران با انعقاد قراردادی ۲۵ ساله با چین رسماً مشارکت خود را در این پروژه به نمایش گذاشت. از جمله بندهای ذکر شده در این قرارداد می توان به راه اندازی مراکز تولید و پشتیبانی، راه اندازی خطوط راه آهن، استفاده از بنادر مشترک از جمله چابهار و استفاده از خاک ایران برای ترانزیت کالا اشاره کرد. ایران همچنین می خواهد تا در ساخت خطوط ریلی، احداث خطوط لوله و بازسازی طرحهای زیربنایی در عرصه تجاری با چین مشارکت داشته باشد. همچنین این کشور، پیشنهادهایی در زمینه همکاری گمرکات چین و ایران و جلوگیری از قاچاق کالا ارائه داده است.

در این اثنا و برای رسیدن به این اهداف، ایران ابتدا باید موانع تحریمی و بانکی خود را برطرف نماید، چراکه در این صورت است که می تواند به یک همکاری ارزشمند همراه با سود متقابل و بُرد-بُرد دست یابد. در حال حاضر ایران به خاطر نداشتن سرمایه گذاری کافی که یکی از دلایل آن را خروج از برجام و فشار تحریمها برمی شمرد با مشکلاتی در مشارکت در این پروژه رو به رو گردیده است و گمانه زنیها حاکی از آن هستند که این کشور نتواند در این پروژه مشارکت نماید.

به طور کلی آسیا منطقه ای مهم برای چین به شمار می رود و چین از طریق سه محور شمالی، مرکزی و جنوبی آن می تواند به سایر نقاط جهان دسترسی داشته باشد. در قسمت شمالی، چین از مسیر کشورهای آسیای مرکزی یعنی قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان، افغانستان، ترکمنستان و ازبکستان به روسیه و اروپا متصل می گردد. در سمت جنوب که از چین آغاز می گردد این کشور با کشورهای آسیای جنوب شرقی از جمله اندونزی و ویتنام و جنوب آسیا از جمله هند و پاکستان در ارتباط خواهد بود. در قسمت مرکزی هم چین به آسیای میانه می رسد و با عبور از کشورهای ایران و ترکیه می تواند به دریای مدیترانه و اروپا دسترسی داشته باشد. چین در مسیرهای تجاری خود به آفریقا نیز همواره به دنبال فرصت بوده است. از جمله این مسیرهای تجاری می توان به پروژه خط آهن مومباسا-نایروبی در کنیا اشاره کرد که در سال ۲۰۱۷ توجه بین المللی از جمله چین را به سمت خود جلب نمود. چین به سرعت در این پروژه سرمایه گذاری کرد و ۹۰ درصد هزینه ها و مدیریت این پروژه را به دست گرفت. این خط آهن، اولین خط آهنی است که به کمک ماشین آلات و تجهیزات ساخت چین و مطابق با استانداردهای این کشور در خارج از چین و شرق آفریقا ساخته شده است. این خط آهن در ادامه تا سمت غرب پیش رفته و به کیسومو می رسد و در نهایت اوگاندا، رواندا، جنوب سودان و اتیوپی را به هم متصل می سازد.

جایگاه ایران در راه ابریشم جدید

کشورمان ایران به خاطر داشتن منابع عظیمی از جمله نفت و گاز و غیره از موقعیت جغرافیایی بسیار خوبی در منطقه آسیا برخوردار است و پروژه راه ابریشم جدید، ایران را در هر دو مسیر جاده ای و دریایی قرار خواهد داد. در واقع ایران به خاطر دسترسی به آبهای آزاد از جمله دریای خزر و خلیج فارس برای چین بسیار مهم به شمار می رود. شرایط پیش آمده به ایران کمک خواهد کرد تا به تقویت خطوط ارتباط زمینی و دریایی خود بپردازد. ایران در سال ۲۰۱۷ عملاً موافقت خود را به چین که یکی از بزرگترین خریداران نفت و گاز این کشور و بزرگترین مقصد کالاهای غیرنفتی آن بود در همکاری با این پروژه اعلام کرد. چین نیز در مقابل در زمینه تأمین مالی و صدور خدمات فنی و مهندسی پروژه های حمل و نقل، همکاری متقابل خود با ایران را

در این میان ترکیه با بهره گیری از این شرایط تلاش نموده است تا به جای ایران با احداث یک مسیر ریلی جدید بین استانبول تا چین، پروژه راه ابریشم جدید را به سمت مسیر فوق بکشاند. نخستین قطار باری این کشور در سال ۲۰۲۰ با عبور از ۵ کشور ترکیه، گرجستان، آذربایجان، قزاقستان و چین طی ۱۲ روزه به استان شیان چین در چین رسید. در این میان برخی کارشناسان معتقدند که این مسیر خیلی طولانیتر و پرهزینه تر از کریدور ایران است و از آنجاییکه چین تعامل نزدیکی با ایران دارد، بعید به نظر می رسد که به راحتی از این کریدور حیاتی برای خود دست بکشد.

شاید یکی از دلایل پیشتازی ترکیه در این راه، نگاه ترکیه به تغییر جهت رویکرد تعاملات اقتصادی ایران به جای چین با ایتالیا باشد. ایران پس از برجام پروژه دو خط آهن سریع از تهران به همدان که از شهرهای اراک و قم نیز می گذرند را به جای چین به ایتالیایی ها واگذار کرد. ایران با واگذاری این پروژه به دنبال از سرگیری روابط مشترک تجاری با ایتالیا که به دلیل تحمیل تحریمها از سال ۲۰۰۶ کنار گذاشته شده بود، می گردد. ایران با این قرارداد سعی دارد تا به گسترش خطوط ریلی خود از ۱۵۰۰۰ کیلومتر به ۲۵۰۰۰ کیلومتر بپردازد. این قرارداد همچنین شامل یک تفاهم نامه با ایتالیا است که در این

عضو بانک سرمایه	تفاهم نامه برای	۱۶ کشور	پروژه های	پروژه های	نمركز	بازدید	های نهاد یا کنفرانس
کناری زیرساختهای آسیا	احداث راه جدید ابریشم	اروپای مرکزی و شرقی به علاوه چین	بنادر مربوط به راه ابریشم جدید	ریلی مربوط به راه ابریشم جدید	کشورهای	مقامات عالی رتبه و مذاکرات	بین اطلق عمدتاً در
جمهوری چک	*	*				مربوط به احداث راه ابریشم جدید	راه ابریشم جدید
دانمارک	*					رئیس جمهور	نهاد
فرانسه	*	*			*	چین	
آلمان	*	*			*	رئیس جمهور	چین
یونان	*	*			*	رئیس جمهور	چین، نخست وزیر چین
مجارستان	*	*			*	نهاد	
ایتالیا	*	*			*		
هلند	*	*			*		
لهستان	*	*			*	رئیس جمهور	کنفرانس
برزیل	*	*			*	چین	
اسلواکی	*	*			*		
اسپانیا	*	*			*	کنفرانس	
سوئد	*	*			*		
ترکمنستان	*	*			*	رئیس جمهور	چین

تفاهم نامه دولت ایتالیا مسئول برنامه ریزی و احداث یک خط آهن سریع السیر بین تهران، قم و اصفهان و همینطور برقرسانی به خطوط ریلی بین تهران و تبریز و بازسازی جاده بین بندر امام خمینی در خلیج فارس و مرز بازرگان با ترکیه خواهد بود

ادامه از صفحه ۲

راه پر سنگلاخ دولت...

شود و درآمدهایی برای کمک به مردم به ویژه به تولید فراهم کند. در حقیقت اقداماتی مثل یخس پول که دولت داوازدهم به این دسته از اقدامات متوسل شد، جواب نمی دهد و باید که اقدامات اساسی تری صورت بگیرد و طی دو، سه سال آینده یک وضعیت اضطراری اعلام شود منتها گویی همگان از بیان و قبول اوضاع احوالی که در مناطق مختلف کشور به دلیل فقدان آب و برق که محصول سه دهه خصوصی سازی و واگذاری هاست، رودر بایستی دارند و انتظار دارند که بخش خصوصی در چنین شرایطی در تولید برق سرمایه گذاری کند. دولت ها با واگذاری مسئولیت اجتماعی مسئول اصلی بحران کنونی هستند؛ بنابراین یک تغییر جهت اساسی باید در جهت گیری های دولت سیزدهم به وجود آید در غیر این صورت بحران ها چنان شدت خواهد گرفت که کنترل آنها احیاناً خارج از توان مدیریت متاسفانه ضعیف در کشور باشد.

حالا به آیفون ساختمان ها و کفش های پشت در خانه ها و حتی لباس های روی بند رسیده و طی یک سال گذشته با توجه به گرانی و افزایش قیمت کالاهای اساسی شاهد افزایش سرقت های خرد بوده ایم. در واقع تنها راه حل برای مواجهه با فقر؛ کنترل فساد، کاهش هزینه های دولت و اخذ مالیات از ثروتمندان و حذف معافیت های مالیاتی است و همه اینها از جمله اقداماتی است که دولت می تواند خیلی سریع نسبت به آنها وارد عمل

پیش بینی کاهش نرخ تورم تا پایان سال

راستای افزایش رفاه اجتماعی گام بردارند. اما باید توجه داشت که تورم با افزایش قیمت‌ها، برخلاف سیاست‌های فقرزدایی قدرت خرید مردم را کاهش می‌دهد و رفاه آنان را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

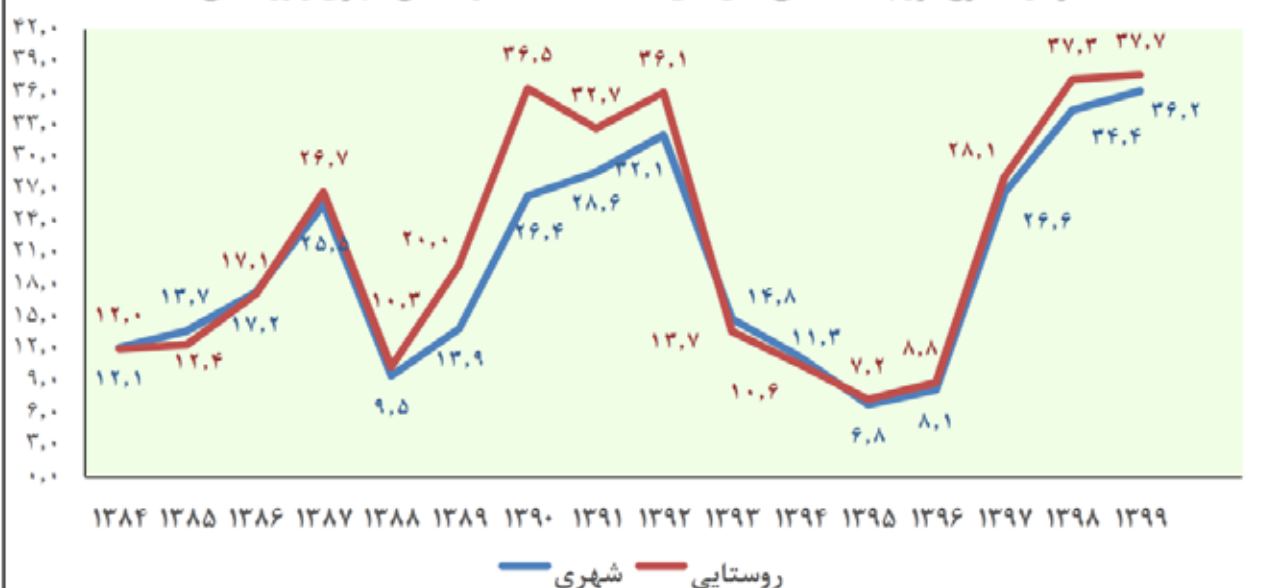
وضعیت نرخ تورم در ۲۰ سال گذشته

بررسی داده‌های آماری نشان می‌دهد که از دهه ۱۳۸۰ تا کنون نرخ تورم تک رقمی فقط طی دو سال پیاپی ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ ثبت شده است. افزایش تورم در موج اول سال ۱۳۸۷ را می‌توان حاصل افزایش نقدینگی در اقتصاد کشور دانست. موج دوم در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ را باید

تورم

مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون، کار و رفاه پیش‌بینی کرد نرخ تورم تا پایان امسال به رقم ۲۹.۸ درصد کاهش یابد. به گزارش این‌بنا به نقل از ایرنا، در عصر حاضر، رفاه اجتماعی همواره به عنوان یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های دولت‌ها و سیاست‌گذاران بوده است و همواره تلاش کردند با تدوین سیاست‌های مختلف در

نمودار ۱- نرخ تورم سالانه طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹ در مناطق شهری و روستایی

ملاخذ مرکز آمار ایران

به دور اول تحریم‌ها مرتبط دانست. طبق آخرین داده‌های آماری نرخ تورم روستایی طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ و نیز سال‌های ۱۳۹۵ تا ۹۹ از نرخ تورم شهری پیشی گرفته که به نظر می‌رسد به دلیل وابسته بودن روستاها به شهرها و افزایش شدت آن در شرایط تورم خاص است و در نتیجه تاثیر تورم در سال‌های مذکور بر خانوارهای روستایی بیشتر بوده است.

پیش‌بینی نرخ تورم کمتر از ۳۰ درصد تا پایان سال ۱۴۰۰

در مناطق شهری، گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سوخت‌ها» دارای بیشترین وزن بوده، در حالی که در مناطق روستایی گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» بیشترین وزن در سبد خانوار را به خود اختصاص داده است. بنابراین هرگونه تغییر قیمت در این بخش‌ها اثرات متفاوتی بر خانوارهای روستایی و شهری دارد.

افزایش هزینه‌های حمل و نقل (به واسطه افزایش قیمت سوخت، افزایش قیمت قطعات خودرو و غیره) به طور غیرمستقیم بر افزایش قیمت‌ها در مناطق روستایی اثر بیشتری دارد. افزایش تورم در سال‌های اخیر حاصل افزایش حجم نقدینگی، افزایش قیمت دلار، افزایش تورم انتظاری که تورم کاذب را در پی داشته و افزایش تقاضای یکباره برخی از اقلام مانند مرکبات، مواد شوینده و مواردی از این قبیل به علت شیوع بیماری کروناست.

پیش‌بینی نرخ تورم تا پایان سال ۱۴۰۰

مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون به کمک آمار و اطلاعاتی که در اختیار داشت نرخ تورم سالیانه در ماه‌های مختلف سال ۱۴۰۰ را پیش‌بینی کرده است. براساس این گزارش در اردیبهشت ماه پیش‌بینی کرده بود که رقم ۴۱.۲ درصد که تقریباً با ۰.۲ درصد اختلاف محقق شد. همچنین در خردادماه نیز نرخ تورم سالیانه ۴۳.۴ درصد را پیش‌بینی کرد که رقم ۴۳ درصد محقق شد. مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون اعلام کرد که پیش‌بینی می‌کند نرخ تورم در سه ماه تابستان نزدیک به ۴۵ درصد

داشت بلکه به کمترین رقم از ابتدای سال خواهد رسید. به این صورت که در دی ماه ۳۵.۶ درصد، بهمن ماه ۳۲.۷ درصد و در آخرین ماه سال نیز برابر ۲۹.۸ درصد برسد.

باشد. یعنی به ترتیب در تیر، مرداد و شهریور برابر ۴۴.۵، ۴۵ و ۴۴.۷ درصد باشد.

براساس پیش‌بینی این مرکز نرخ تورم از اول پاییز روند نزولی خواهد داشت و در آذرماه ۳۸.۲ درصد برسد. همچنین این افت نرخ تورم در سه ماه پایانی سال ۱۴۰۰ براساس پیش‌بینی مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون نه تنها ادامه خواهد

پیش‌بینی نرخ تورم خانوارهای کشور تا پایان سال ۱۴۰۰

شرح	پیش‌بینی تورم ۱۲ ماهه منتهی به ماه مورد بررسی	نرخ تورم محقق شده (مرکز آمار ایران)
فروردین	-	۳۸.۹
اردیبهشت	۴۱.۲	۴۱.۰
خرداد	۴۳.۴	۴۳.۰
تیر	۴۴.۵	
مرداد	۴۵.۰	
شهریور	۴۴.۷	
مهر	۴۳.۱	
آبان	۴۰.۶	
آذر	۳۸.۲	
دی	۳۵.۶	
بهمن	۳۲.۷	
اسفند	۲۹.۸	

* محاسبات توسط مرکز آمار و اطلاعات راهبردی انجام شده است.

شامخ خردادماه به ۵۱,۲۷ واحد رسید

اقتصاد و صنعت؛ نگران از قطعی برق و کمبود مواد اولیه

گذشته از بهمن (به غیر از فروردین) ماه کمتر بوده است. همچنین در خردادماه زیر شاخص های میزان سفارشات جدید مشتریان و موجودی مواد اولیه عدد زیر ۵۰ را ثبت کرده اند و تقاضای مشتریان متأثر از بلا تکلیفی بعد از انتخابات همچنان با کاهش رو برو است. فقط در بخش ساختمان همه زیر شاخص های اصلی عدد بالای ۵۰ را به ثبت رسانده اند.

شاخص میزان فعالیت های کسب و کار در خردادماه (۵۲,۶۶) نسبت به اردیبهشت ماه (۵۸,۶۴) کاهش داشته است و لیکن هنوز در وضعیت مثبت (بالای ۵۰) قرار داشته است. این شاخص نیز در مقایسه با ۵ ماه گذشته از بهمن (به غیر از فروردین) کمترین میزان رشد را داشته است و بیشترین سهم افزایش این شاخص در بخش ساختمان بوده است.

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان (۴۹,۵۲) برای سومین ماه پیاپی کمتر از ۵۰ ثبت

جدول ۱: شامخ کل اقتصاد - شاخص مدیران خرید (PMI) خرداد ۱۴۰۰

شاخص	فروردین ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	خرداد ۱۴۰۰
شامخ کل اقتصاد	۳۹/۶۵	۵۳/۸۴	۵۱/۲۷
میزان فعالیت های کسب و کار	۳۶/۱۵	۵۸/۶۴	۵۲/۴۶
میزان سفارشات جدید مشتریان	۳۱/۵۳	۴۹/۸۰	۴۹/۵۲
سرعت انجام و تحویل سفارش	۴۶/۹۲	۵۹/۲۳	۵۶/۱۹
موجودی مواد اولیه با لوازم خریداری شده	۴۱/۸۶	۴۹/۴۹	۴۵/۷۳
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۹/۶۲	۵۲/۰۵	۵۱/۵۰
قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	۸۱/۸۶	۷۶/۳۵	۷۷/۱۹
موجودی محصول در انبار یا کارهای معوق	۴۸/۷۰	۴۵/۵۸	۵۱/۳۳
میزان صادرات کالا یا خدمات	۴۱/۳۱	۴۴/۶۹	۴۸/۴۰
قیمت محصولات تولید شده یا خدمات ارائه شده	۶۵/۷۳	۵۹/۸۱	۵۸/۹۷
مصرف حامل های انرژی	۳۸/۴۶	۵۷/۱۰	۶۴/۵۰
میزان فروش کالاها یا خدمات	۳۱/۴۳	۵۱/۱۵	۵۳/۸۰
انتظارات در ارتباط با میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده	۶۲/۹۸	۵۸/۹۶	۶۳/۷۸

نمودار ۱: مقایسه شامخ کل اقتصاد

بررسی ها نشان می دهد شامخ کل اقتصاد و صنعت در خردادماه همچنان در وضعیت رونق قرار داشته اما قطعی برق و کمبود مواد اولیه همچنان جزو نگرانی های فعالان اقتصادی بوده است.

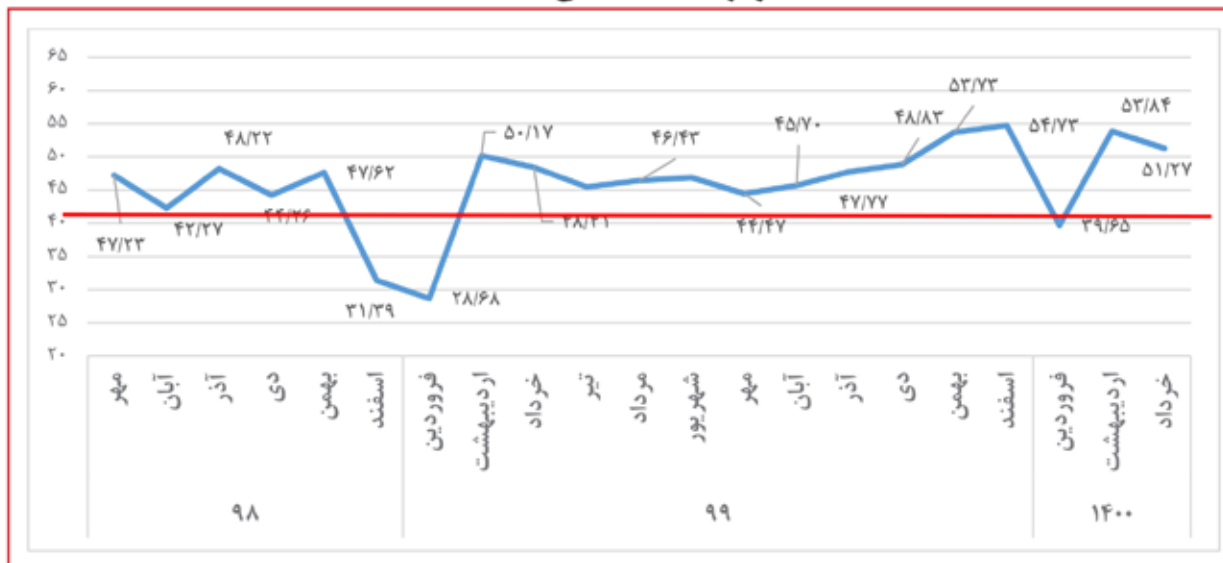
بررسی ها نشان می دهد شامخ کل اقتصاد و صنعت در خردادماه همچنان در وضعیت رونق قرار داشته اما قطعی برق و کمبود مواد اولیه همچنان جزو نگرانی های فعالان اقتصادی بوده است.

مرکز پژوهش های اتاق ایران نتایج بیست و یکمین دوره شامخ کل اقتصاد و سی و سومین دوره شامخ صنعت را برای خردادماه ۱۴۰۰ منتشر کرد. بر اساس نتایج این طرح در خردادماه، روند مثبت شامخ، در کل اقتصاد با رقم ۵۱,۲۷ واحد و در بخش صنعت با رقم ۵۴,۲۱ واحد ادامه پیدا کرده و وضعیت رونق در هر دو شاخص حفظ شده است؛ اما همچنان مسائلی نظیر کاهش سفارشات جدید مشتریان، افزایش قیمت مواد اولیه از یک طرف و قطعی مکرر برق در واحدهای صنعتی و خدماتی از طرف دیگر، تردیدهایی را در استمرار وضعیت موجود به وجود آورده است.

شاخص مدیران خرید کل اقتصاد

طبق نظرسنجی انجام شده از بنگاه های اقتصادی کشور، شاخص مدیران خرید برای کل اقتصاد ایران در خردادماه، ۵۱,۲۷ به دست آمده است که عدد آن نسبت به اردیبهشت ماه (۵۳,۸۴) کاهش داشته است البته شدت افزایش شاخص نسبت به ۵ ماه

نمودار ۱: مقایسه شاخص کل اقتصاد

شده است. به نظر می‌رسد ادامه این روند در کاهش تقاضاناشی از شرایط بعد از انتخابات و بلا تکلیفی طرف تقاضا در تصمیم برای خرید و شرایط قیمتی بازار است.

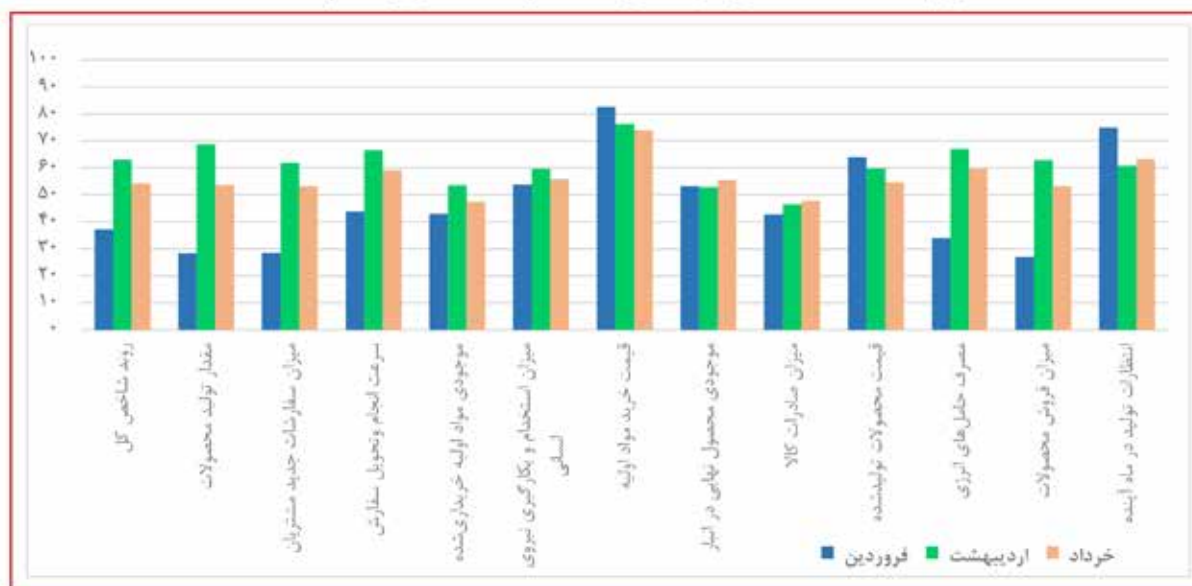
شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۴۵,۷۳) نسبت به ماه قبل کاهش یافته است و مجدداً شدت کاهش آن افزایش یافته و با شدت بیشتری طی ۷ ماه گذشته از آذر (غیر از فروردین) کاهش داشته است.

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی (۵۱,۵۰) نسبت به اردیبهشت ماه افزایش داشته است. این افزایش نیروی کار نشان‌دهنده خوش‌بینی

جدول ۲: شاخص صنعت - شاخص مدیران خرید (PMI) خرداد ۱۴۰۰

شاخص	فروردین ۱۴۰۰	اردیبهشت ۱۴۰۰	خرداد ۱۴۰۰
شاخص کل صنعت	۳۷/۲۸	۶۳/۰۰	۵۴/۲۱
مقدار تولید محصولات	۲۸/۴۰	۶۸/۶۸	۵۳/۶۴
میزان سفارشات جدید مشتریان	۲۸/۵۲	۶۱/۸۱	۵۳/۲۸
سرعت انجام و تحویل سفارش	۴۳/۷۸	۶۶/۶۴	۵۹/۲۳
موجودی مواد اولیه خریداری‌شده	۴۳/۰۱	۵۳/۵۹	۴۷/۵۲
میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی	۵۳/۷۸	۵۹/۶۶	۵۵/۹۳
قیمت خرید مواد اولیه	۸۲/۶۴	۷۶/۲۱	۷۳/۸۳
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۳/۲۷	۵۲/۷۴	۵۵/۵۰
میزان صادرات کالا	۴۲/۸۶	۴۶/۵۱	۴۷/۸۶
قیمت محصولات تولیدشده	۶۴/۰۶	۵۹/۸۲	۵۴/۶۱
مصرف حامل‌های انرژی	۳۳/۹۶	۶۷/۰۳	۵۹/۶۲
میزان فروش محصولات	۲۷/۰۳	۶۲/۸۴	۵۳/۳۱
انتظارات تولید در ماه آینده	۷۴/۹۴	۶۰/۶۶	۶۳/۱۲

نمودار ۳: مقایسه شاخص‌های بخش صنعت در سه ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۰

جدول ۳: وضعیت شاخص‌های صنایع منتخب از نگاه طرح شاخص مدیران خرید خرداد ۱۴۰۰

شاخص	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع نساجی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	صنایع غذایی	صنایع شیمیایی	چوب، کاغذ و میلمان	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	پوشاک و چرم	سایر صنایع
شامخ گروه	۵۱/۷۹	۵۶/۲۰	۴۶/۲۵	۵۹/۲۰	۵۱/۱۱	۵۵/۲۴	۵۵/۶۶	۵۴/۳۳	۴۸/۳۸	۵۶/۸۵	۶۰/۰۰	۵۲/۹۲
مقدار تولید محصولات	۵۰/۰۰	۵۶/۵۲	۵۶/۲۵	۶۲/۰۰	۴۴/۴۴	۵۲/۷۷	۵۷/۳۵	۵۵/۳۶	۳۵/۲۹	۶۵/۲۲	۶۵/۰۰	۴۱/۶۷
میزان سفارشات جدید	۵۷/۱۴	۶۰/۸۷	۴۲/۷۵	۵۲/۰۰	۵۵/۵۶	۵۵/۶۶	۵۱/۴۷	۵۶/۲۵	۴۱/۱۸	۶۰/۸۷	۵۰/۰۰	۵۰/۰۰
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۷/۱۴	۵۸/۷۰	۵۶/۲۵	۶۶/۰۰	۵۵/۵۶	۵۶/۶۰	۶۷/۶۵	۵۴/۴۶	۶۱/۷۶	۵۴/۳۵	۶۵/۰۰	۵۰/۰۰
موجودی مواد اولیه	۳۵/۷۱	۵۰/۰۰	۳۱/۲۵	۶۲/۰۰	۵۰/۰۰	۴۷/۱۷	۵۱/۴۷	۴۱/۹۶	۴۴/۱۲	۴۵/۶۵	۴۰/۰۰	۶۶/۶۷
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۵۰/۰۰	۵۰/۰۰	۳۷/۵۰	۶۰/۰۰	۵۰/۰۰	۵۹/۴۳	۵۲/۹۴	۵۶/۲۵	۶۷/۶۵	۴۷/۸۳	۷۵/۰۰	۶۶/۶۷
قیمت خرید مواد اولیه	۴۲/۸۶	۵۸/۷۰	۶۸/۷۵	۷۴/۰۰	۹۴/۴۴	۷۴/۵۳	۷۶/۴۷	۶۸/۷۵	۷۰/۵۹	۷۱/۷۴	۸۰/۰۰	۷۵/۰۰
موجودی محصول (انبار)	۵۰/۰۰	۴۱/۳۰	۶۸/۷۵	۶۲/۰۰	۷۲/۲۲	۵۰/۹۴	۶۱/۷۶	۴۵/۵۴	۴۷/۰۶	۴۷/۸۳	۵۰/۰۰	۷۵/۰۰
میزان صادرات کالا	۶۴/۲۹	۴۵/۶۵	۵۰/۰۰	۴۶/۰۰	۳۸/۸۹	۴۹/۰۶	۳۹/۷۱	۵۴/۴۶	۵۲/۹۴	۵۰/۰۰	۴۰/۰۰	۵۸/۳۳
قیمت محصولات تولیدشده	۴۲/۸۶	۵۸/۷۰	۵۰/۰۰	۶۰/۰۰	۵۵/۵۶	۶۲/۲۶	۵۰/۰۰	۵۵/۳۶	۴۴/۱۲	۴۷/۸۳	۶۵/۰۰	۵۸/۳۳
مصرف حامل‌های انرژی	۵۰/۰۰	۵۴/۳۵	۵۶/۲۵	۶۸/۰۰	۶۶/۶۷	۵۳/۷۷	۶۶/۱۸	۶۰/۷۱	۵۰/۰۰	۵۶/۵۲	۶۵/۰۰	۵۸/۳۳
میزان فروش محصولات	۵۷/۱۴	۵۸/۷۰	۵۶/۲۵	۵۴/۰۰	۶۱/۱۱	۵۰/۹۴	۵۴/۴۱	۵۰/۰۰	۴۴/۱۲	۵۸/۷۰	۵۵/۰۰	۵۰/۰۰
انتظارات تولید در ماه آینده	۷۸/۵۷	۷۱/۷۴	۶۸/۷۵	۷۲/۰۰	۶۶/۶۷	۵۰/۹۴	۶۱/۷۶	۶۶/۰۷	۷۰/۵۹	۵۴/۳۵	۶۵/۰۰	۶۶/۶۷

شاخص انتظارات در ارتباط با میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده (۶۳,۷۸) که یکی از بیشترین مقادیر خود را از ابتدای ۲۱ دوره از شروع طرح به ثبت رسانده است، خوش بینی فعالان اقتصادی را نسبت به بهبود فعالیت‌ها و خارج شدن از شرایط رکودی موجود نشان می‌دهد.

به‌طور کلی بر اساس نظر سنجی انجام شده در خردادماه از فعالان اقتصادی پیش‌بینی می‌شود که با تعیین وضعیت انتخابات، معضلات سیاسی که طی ماه‌های اخیر باعث کاهش تقاضای مشتریان و رکود بازار شده بود، در تیرماه تقاضا به حالت عادی خود بازگردد. اما از طرفی ممکن است به علت افزایش شدید قیمت مواد اولیه، در ماه‌های آتی بر افزایش قیمت محصولات و به دنبال آن تقاضای مشتریان اثر گذار باشد و به عقیده تعدادی از فعالان بازار با تکلیفی سیاسی باعث شده تا پیش‌بینی رکود تا شهر یورماه وجود داشته باشد.

شاخص مدیران خرید در بخش صنعت

بر اساس داده‌های به‌دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید صنعت در خرداد، ۵۴,۲۱ ثبت شده است که هر چند کماکان در وضعیت رونق قرار دارد ولی نسبت به اردیبهشت‌ماه (۶۳)، کاهش داشته است. در خرداد همه زیرشاخص‌های شامخ صنعت به‌غیر از شاخص موجودی مواد اولیه عدد بالای ۵۰ را به ثبت رسانده‌اند و شامخ کل صنعت در اکثر صنایع به‌غیر از صنایع نساجی و صنایع چوب، میلمان و کاغذ (به دلیل کاهش سفارشات جدید مشتریان و کمبود مواد اولیه) نسبت به ماه قبل افزایش داشته است. شاخص مقدار تولید محصولات در خرداد (۵۳,۶۴) نسبت به ماه قبل کاهش داشته است

فعالان اقتصادی به بهبود فعالیت‌ها به‌ویژه در بخش صنعت و ساختمان طی ماه‌های آتی است.

شاخص قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۷۷,۱۹) نشان‌دهنده ادامه روند افزایشی قیمت‌هاست که همچنان ادامه دارد. بر اساس آخرین آمار مرکز آمار ایران از شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوار، این شاخص در خردادماه ۳۱۶,۲ بوده است که نسبت به اردیبهشت‌ماه (۳۰۸,۴) ۲,۵ درصد افزایش داشته است. این در حالی است که نرخ تورم ۱۲ ماهه منتهی به خردادماه ۴۳ درصد بوده است. در عین حال به اعتقاد فعالان بازار افزایش قیمت‌ها به دلیل شرایط رکودی حاکم در بازار هنوز به‌طور متناسب بر قیمت فروش محصولات اثر گذار نبوده است و پیش‌بینی افزایش قیمت‌ها طی ماه‌های آتی وجود دارد.

ولیکن هنوز در وضعیت مثبت (بالای ۵۰) قرار دارد. اما شدت رشد این شاخص (به دلایل متعدد از جمله قطعی های مکرر برق)، در مقایسه با ۵ ماه گذشته (به غیر از تعطیلات فروردین) کمتر بوده است.

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان در خردادماه (۵۳،۲۸) نسبت به اردیبهشت کاهش داشته است، به نظر می رسد که رشد آن تحت تأثیر شرایط سیاسی و انتخابات، در مقایسه با ۵ ماه گذشته (به غیر از فروردین) کمتر بوده است.

شاخص موجودی مواد اولیه در خردادماه (۴۷،۵۲) مجدداً به روند کاهشی خود بازگشته است این شاخص که در اردیبهشت ماه (۵۳،۵۹) بعد از تعطیلات بهبود پیدا کرده بود در خردادماه مجدداً به علت کمبود ارز در واردات مواد اولیه و همچنین افزایش قیمت ها کاهش یافته است.

شاخص میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی بخش صنعت در خردادماه (۵۵،۹۳) برای ۷مین ماه پیاپی نسبت به ماه قبل افزایش داشته است.

شاخص میزان فروش محصولات (۵۳،۳۱) نسبت به اردیبهشت ماه کاهش داشته است اما شدت آن متأثر از تقاضای بازاری ۵ ماه گذشته (به جز فروردین) کمتر بوده است.

به طور کلی در خردادماه، شاخص کل صنعت با عدد ۵۴،۲۱ نسبت به اردیبهشت ماه کاهش داشته ولی کماکان در وضعیت رونق بوده است. طبق نظر فعالان اقتصادی، قطعی های مکرر برق باعث شده تا خسارات بسیار زیادی را به فرآیند تولید و مواد اولیه وارد کند و تولیدکنندگان با همان هزینه تولید قبلی ناچارند با ظرفیت تولیدی کمتر از توان خود تولید کنند. علاوه بر این رکود ناشی از اتفاقات سیاسی کشور همراه با کمبود تقاضا باعث افزایش هزینه های

تولیدکنندگان شود. از سوی دیگر اکثر شرکت ها با افزایش شدید قیمت ها در مواد اولیه و دستمزدها و همچنین مشکلات ارزی روبرو بوده اند که به تدریج این موضوع بر روی شاخص قیمت محصولات تولید شده یا خدمات ارائه شده به ویژه در بخش هایی که تغییرات قیمت سالانه اعمال نشده تأثیرگذار خواهد بود. مشکلات اصلی در خرداد ۱۴۰۰ از دید فعالان اقتصادی

- ادامه روند قطعی های مکرر برق در خردادماه در بعضی مناطق بر کسب و کارها اثر گذاشته و منجر به ایجاد اختلال در فرآیند تولید و کند شدن روند آن شده به طوری که شرکت ها با ظرفیت پایین تر از توان خود تولید می کنند و جهت کاهش هزینه های تولید در بعضی از صنایع منجر به تعدیل نیروی کار شده است. (صنایع شیمیایی، صنایع کانی غیرفلزی، ماشین سازی و لوازم خانگی، صنایع غذایی و...)

- نوسانات قیمتی و افزایش شدید قیمت مواد اولیه داخلی و خارجی باعث بالا رفتن هزینه تولید در اکثر رشته فعالیت ها شده است. (صنایع شیمیایی، صنایع لاستیک و پلاستیک...)

- در بسیاری از صنایع تقاضا و میزان سفارشات تحت تأثیر نتایج انتخابات و رویکرد دولت آینده کاهش یافته است و بازار بارکود مواجهه بوده است (صنایع لاستیک و پلاستیک...)

- کمبود نیروی انسانی در حالی که شرکت ها متقاضی استخدام هستند معضلی است که طی ماه های اخیر برخی از شرکت ها با آن روبرو بوده اند (صنایع کانی غیرفلزی و...)

- ارز دارویی فقط در اختیار برخی از شرکت های دارویی خاص قرار می گیرد که بعضاً به بعضی از سازمان ها یا نهادها وابسته هستند. (صنایع شیمیایی)

شامخ در برخی از کشورهای می و ژوئن ۲۰۲۱

وقت «تصفیه» در بازار گردشگری

شرایط سیاسی بین المللی است، اما نباید کم کاری هایی را که در این حوزه وجود دارد نادیده بگیریم تا بتوانیم آهسته آهسته سهم گردشگری را در اقتصاد به میانگین جهانی و سپس به پتانسیل بالقوه آن نزدیک کنیم. در ادامه این یادداشت، تلقی های اشتباهی را که (به زعم نویسنده) از توسعه گردشگری در ایران وجود دارد، مرور می کنیم و در انتها پیشنهادهایی را ارائه می دهیم.

تلقی های اشتباه از توسعه گردشگری در ایران ۱- گردشگری یک صنعت کار بر است، نه سرمایه بر!

اگر گزارش های دولتی ایران درباره صنعت گردشگری را شنیده باشید، احتمالاً گوشتان از آمار و ارقام تعداد هتل های افتتاح شده و تعداد مجوزهای صادر شده برای اقامتگاه پر شده است. اما هیچ وقت در میان این گزارش ها شنیده اید که چقدر برای توان افزایی راهنمایان یا تولید محتوای مرتبط با بازاریابی گردشگری هزینه شده و این هزینه ها به چه خروجی هایی منتج شده است؟ بسیاری از متولیان، سرمایه گذاری در صنعت گردشگری را معادل سرمایه گذاری در زیرساخت های فیزیکی آن در نظر می گیرند و نیروی انسانی را نیروی سهل الوصول قلمداد می کنند، در حالی که «سهل ممتنع» برای توصیف آن مناسب تر است؛ چرا که با وجود نیروی انسانی فراوان و جویای کار، سرمایه گذاری روی آن بهینه تر است؛ هر چند ساز و کار مشخص و شفاف برای این سرمایه گذاری وجود ندارد. وقتی روی یک هتل سرمایه گذاری می شود، خروجی ها تا حدی شفاف است، اما سرمایه گذاری روی نیروی انسانی فضای خیلی روشنی ندارد و نیاز بیشتری به شفاف سازی و سرمایه گذاری دولتی احساس می شود و اگر قوانین شفاف وجود نداشته باشد، فساد، کج رفتاری و عدم استحصال خروجی کاملاً محتمل است. بگذارید این موضوع را با بیان تجربه کسب و کاری که سه، چهار سال است مشغول انجام آن هستیم، بگویم؛ تجربه تور کوچ با پای پیاده همراه با خانواده عشایری و دلالت آن به اهمیت نیروی انسانی.

بنده و تعدادی از دوستان چهار سال پیش فعالیتی با ایده تور کوچ راه اندازی کردیم. مهم ترین

محمد ملک شاهی، فعال گردشگری: صنعت توریسم جزو صنایعی است که نیروی انسانی مهم ترین منبع آن است و به اصطلاح اقتصادی کاربر است. در دنیا حدود ۱۰ درصد درآمد ناخالص و حدود ۱۰ درصد نیروی کار دنیا در این صنعت مشغول به کار هستند. وقتی پای میزان صادرات به میان می آید، به طور میانگین ۳۰ درصد از صادرات خدمات کشورهای مختلف در دنیا به توریسم بین المللی مربوط می شود و این روند رو به رشد است (تا سال ۲۰۱۹) احتمالاً ذهن شما هم به همین داده ها در اقتصاد ایران معطوف شد! قبل از اینکه به مقایسه آمار ایران برسیم، باید یاد آور شویم که با توجه به تنوع اقلیمی، فرهنگی و موقعیت جغرافیایی ایران، این اعداد می تواند برای کشورمان به صورت بالقوه بسیار بالاتر از میانگین جهانی باشد و حتی میانگین جهانی نیز رو به رشد و فزونی است، اما از این ارقام هم بسیار عقب هستیم. پس باید سیاستگذاران و متولیان امر این صنعت را در ایران جدی بگیرند. با توجه به اینکه ایران با بحران اقتصادی و پنجره جمعیتی مواجه است، اگر تدابیر درستی اندیشیده نشود، ممکن است شرایط بحرانی تر شود.

در سال ۱۳۹۵ که جزو سال های رونق گردشگری در دوران اخیر بود، این صنعت تنها ۵ تا ۶ درصد از اشتغال و حدود ۳ تا ۴ درصد از تولید ناخالص داخلی کشورمان را به خود اختصاص داد. لازم به ذکر است این سهم در شرایطی به دست آمده که کل اقتصاد کشور نیز به پتانسیل بالقوه خود نرسیده و وضعیت ناگوار صنعت گردشگری کشور از وضعیت کل اقتصاد ایران در مقایسه با دنیا سفبار تر است!

قسمتی از این اوضاع به دلیل تحریم و

سهم توریسم بین المللی در صادرات (به طور میانگین ۷/۵ درصد از صادرات و ۳۰ درصد از صادرات خدمات)

جدید دوره در پیش رو داشتیم: یکی اینکه سرمایه اندکی را که داشتیم برای تولید محتوا صرف کنیم؛ دوم اینکه کیفیت این تولید محتوا را کمی کاهش دهیم و قسمتی از این سرمایه را به پخش محتوا اختصاص دهیم. دو سال طول کشید و بهینه ترین مدل تولید محتوایی که پیدا کردیم این بود که وبلاگ‌های ماجراجو را رایگان به این تور خاص دعوت کنیم تا کار تولید و پخش محتوا را انجام دهند. از یک سو محتوای ما تولید و پخش شد و از طرف دیگر وبلاگر مربوطه سفری خاص را تجربه می کرد که برایش اعتبار بیشتری ایجاد می کرد. البته این مدلی است که ممکن است برای تور روتین مناسب نباشد و به همه مقاصد گردشگری و جمیع شرایط قابل تعمیم نیست.

ورود دولت به این مقوله نیز پیچیدگی های فراوان دارد. مسلمانان دولت نباید خودش بر ناپیچ گردشگری یا تاسیس آژانس مسافرتی را در دستور کار قرار دهد، بلکه بهترین راه قانونگذاری صحیح و سیاستگذاری این موضوع است. به عنوان مثال، در زمینه تولید و پخش محتوا دولت می تواند خدمات و جوایزی را به ازای خروجی کارها در این حوزه توسط افراد و آژانس ها (بر حسب میزان پخش و بازدیدها) تعیین کند؛ مانند بسته تشویقی که شامل کمک برای اخذ ویزا و جبران نقدی است.

۳- کدام گردشگر مهم تر است؟

جواب مشخص و جامعی برای این سوال وجود ندارد و قطعاً نمی توان نسخه کلی برای همه جای ایران تجویز کرد و بسته به شرایط مختلف و در مقاصد مختلف جواب های متفاوتی وجود دارد. ولی یک تلقی نگران کننده، تمرکز بر کشورهای همسایه و عدم توجه به بازار اصلی گردشگران غربی است. شاید در نگاه اول این موضوع واکنش مناسبی در مقابل تحریم ها باشد، اما اگر دقیق تر بنگریم اتفاقاً در شرایط تحریم هم باید یکی از تمرکزهای اصلی مان گردشگر خارجی باشد؛ چون بهترین راه برای دور زدن تحریم و ارزآوری گردشگری است که یورو را در ساکش می گذارد و وارد ایران می کند. پس به هیچ وجه نباید گردشگری غربی را که بازار اصلی گردشگری دنیاست، کنار بگذاریم و برای آن اهمیتی قائل نباشیم.

۴- مشکلات با بستن مرز به روی گردشگران حل نمی شود!

برای گردشگران کانادایی، آمریکایی و انگلیسی در ایران نسبت به گردشگران سایر ملیت ها حساسیت های بیشتری وجود دارد که ورود ایشان را محدودتر کرده است. به عنوان مثال، طبق قانون کنونی یک گردشگر از سه ملیت بالا برای اخذ ویزا حداقل دو ماه باید وقت صرف کند، علاوه بر آن، نمی تواند خودش به تنهایی برنامه سفرش را بچیند و در ایران گردش کند، بلکه باید حتماً کل سفرش همراه با راهنمای سفر مورد تایید باشد. این چالش وقتی بیشتر

موضوع برای معرفی این مقصد نوظهور به گردشگران ماجراجوی بین المللی تولید محتوا برای شناخته شدن چنین سفری بود. تولید محتوا نیاز به سرمایه گذاری داشت، اما وقتی پیش افراد شناخته شده دولتی و خصوصی در صنعت گردشگری رفتیم، تقریباً همه آنها پیشنهادهایی از جنس احداث سرویس بهداشتی در مسیر تاهلی کوپتر و... را مطرح می کردند. نظر شما چیست؟ آیا این پیشنهادهای چاره حل مسائل بود؟ این پیشنهادهایشان دهنده چیست؟

خوشبختانه هیچ یک از این افراد را جدی نگرفتیم؛ چون ایمان داشتیم که بسیاری از گردشگران به دنبال زندگی عشایری به همان سادگی و مینیمال بودن هستند و به هیچ گونه امکاناتی نیاز ندارند. اما غرض از بیان این موارد این بود که بسیاری از فعالان گردشگری در ایران ذهن سستی دارند و با این ذهنیت نمی توان حداقل قسمت مهمی از گردشگران جدید را جذب کرد؛ گردشگران کم شتابی که به جای بازدید از آثار تاریخی به دنبال زندگی در طبیعت و در میان جوامع محلی هستند. مدیران و سرمایه گذاران فقط روی هتل و نهایتاً ساخته شدن سرویس بهداشتی در مسیر کوچ سرمایه گذاری می کنند، اما حاضر نیستند روی نیروی انسانی و تولید محتوا سرمایه گذاری کنند. تولید محتوا به تنهایی موضوع مهمی است که در پاراگراف بعدی درباره تلقی اشتباه از آن صحبت خواهیم کرد.

۲- کانال پخش محتوا همان قدر مهم است که تولید محتوای خوب و ناب!

باز هم بایک سوال شروع می کنم. در تمامی هزینه هایی که برای برندینگ گردشگری کشور انجام شده است، چه حجمی به پخش محتوا اختصاص دارد و چه حجمی به تولید محتوا؟ بنده در اکثر موارد مشاهده کرده ام که مدیران فکر می کنند تولید محتوای با کیفیت تنها اقدامی است که برای معرفی و بازاریابی در گردشگری ایران باید انجام دهند. محتوای با کیفیت اگر به صورت وسیع پخش نشود، به خروجی منتج نمی شود و پروژه باید تا مراحل پخش نیز ادامه پیدا کند. این موضوع را نیز با کمک مثالی از کار خودمان

می شود که بدانیم، اکثر کتاب‌های مرجع و معرفی کننده گردشگری را افراد همین سه ملیت (که زبان مادری شان زبان انگلیسی است) می نویسند و برای به روز رسانی برخی از این کتاب‌ها، ناظران آنها باید به صورت ناشناس به مکان‌های توریستی سر بزنند و گزارش تهیه کنند که با این قانون عملاً چنین چیزی غیر ممکن می شود! یعنی ما با دست خود، گردشگری ایران را از معرفی شدن در بازار بین المللی محروم کرده ایم و علاوه بر آن بخشی از بازار را هم حذف کرده ایم و در ازای آن چه چیزی به دست آورده ایم؟ تقریباً هیچ چیز.

تعدیل و تسهیل ورود جوانان به کسب و کارهای گردشگری

طبق قانون فعلی ایجاد کسب و کار گردشگری پیچیدگی‌های فراوانی دارد؛ از جمله اینکه برای هر گونه تبلیغی در حوزه تور و گردشگری، باید ابتدا مجوز بند ب را اخذ کرد و یک فرد برای اخذ مجوز بند ب، باید حداقل سه سال سابقه بیمه در حوزه گردشگری داشته باشد و صرف داشتن مدرک راهنمای تور برای تبلیغ تور کافی نیست. در حوزه اخذ مجوز اقامتگاه

بوم گردی نیز پیچیدگی‌های کمتری وجود دارد، ولی باز هم پروسه زمانبری است در حالی که بسیاری از خانه‌های روستایی این امکان را دارند که میهمانانی را پذیرا باشند. اقامت در خانه روستایی می تواند شروی باشد برای جوانانی که علاقه مند هستند فعالیتشان را در حوزه گردشگری شروع کنند و باور کنید بسیاری از گردشگران به دنبال چنین تجربیاتی هستند. شرایط تشریح شده در بند بالا باعث شده است که بسیاری از جوانانی که توانمندی‌هایی در این حوزه دارند یا به صورت غیر قانونی کار کنند یا کار در این حوزه را از دامنه انتخاب‌هایشان کنار بگذارند. جهت رفع این مشکل به صورت خلاصه پیشنهاد می شود که یک مدل ساده تر برای اخذ مجوزهای راه اندازی کسب و کارهای نوین در حوزه گردشگری (با تاکید بر استانداردهای گردشگری پایدار و ایجاد اشتغال و درآمد مکمل برای جوامع محلی) داشته باشیم. عنوان این مجوز می تواند «بند پ» باشد و شاید بهتر باشد که این مجوز مدت دار باشد برای تبلیغ تور یا اقامتگاه (به شکل خانه روستایی) و در صورت روند رو به رشد در گزارشی که از مسوول آن اخذ می شود، پس از سپری شدن بازه زمانی طرح این مجوز بتواند به مجوز بند ب ارتقا پیدا کند. این پیشنهاد در کارگروه گردشگری جوانان اتاق بازرگانی تهران مورد بررسی قرار گرفته و در صورت نیاز قابل ارائه به متولیان امر است. در این یادداشت سعی کردیم لزوم تحول بزرگ در گردشگری ایران را متذکر شویم و برخی تلقی‌های اشتباه مخصوصاً در حوزه لزوم توجه به نیروی انسانی و جوانان در گردشگری را یادآوری کنیم که برای توسعه گردشگری ناگزیریم به این موارد توجه کنیم و به طور ویژه با توجه به روند تغییرات ذائقه گردشگران و پتانسیل‌های گردشگری ماجراجویانه و فرهنگی در ایران به جوانان اجازه دهیم که در این زمینه ورود پیدا کنند و طرحی نو در اندازند. امیدوارم از بین کرسی‌های اصلی در حوزه سیاست گذاری گردشگری در دولت یکی از این موارد به دست فردی با تجربه‌های نوآورانه و استارت آپی بیفتد و روحی که در گردشگری کشور شاهد خواهیم بود به سمت گردشگری نوآورانه و جدید متمایل باشد تا اینکه در گردشگری سنتی درجا بزنیم.

سرچشمه معضلات اقتصادی

جعفر خیر خواهان
اقتصاددان

اقتصاد دولتی ایران که فرصت بالندگی و رشد را از بخش خصوصی واقعی گرفته است و تصمیمات آن مستقیماً حیات این بخش را تحت تأثیر قرار می‌دهد، یکی از بزرگترین ریشه‌های مشکلات اقتصادی کنونی است. مشکلاتی که از روزه‌های متعددی نظیر بودجه‌های سنواتی، نظام تنظیم بازار و قیمت‌گذاری دستوری و... فضای اقتصادی ایران را متشنج‌تر می‌کند.

***

پس وجود این عوامل زیربنایی است که در طول زمان باعث ایجاد مشکلاتی مانند تورم بالا، رشد اقتصادی پایین، گسترش فقر، رشد نقدینگی، کسری بودجه، اشتغالزایی ناکارآمد، تجارت خارجی نامطمئن، رقابت‌پذیری ضعیف و ده‌ها مشکل دیگر شده است. بنابراین اگر خواهان رفع این مشکلات هستیم باید به سراغ سرمنشأ شکل‌گیری و بروز آنها رفت و از سرچشمه جلوی گل‌آلود شدن آب را گرفت. /ایرنا

بر همین اساس طی ماه‌های اخیر، توصیه‌های متنوعی برای بسامان کردن اقتصاد و بهبود رفاه و معیشت مردم از سوی کارشناسان و برخی چهره‌ها خطاب به مسئولان دولت سیزدهم مطرح شده است. در این میان هر اقتصاددان و کارشناسی درد اقتصاد ایران را از یک زاویه نگریسته و برای آن دارویی تجویز کرده است؛ دردهایی که به صورت عمده خود زائیده و معلول عوامل دیگری است که بخش عمده آنها به نظام حکمرانی کشور مربوط می‌شود.

در همین راستا به جای توصیه به دولت آینده برای اینکه مهار تورم باید مقدم‌تر باشد یا رشد اقتصادی و راه‌های مدیریت نقدینگی و کنترل رشد آن چه باشد، بهتر است به سرمنشأ تمام مشکلاتی پرداخت که امروزه اقتصاد ایران با آن دست به‌گریبان است.

هر چند در طول چهاردهه گذشته همواره این عوامل حضور داشته و نقش آفرینی کرده‌اند، اما به دلیل تقویت آنها در سال‌های گذشته و انباشت مشکلات ساختاری و روزه‌های اقتصادی، امروزه همگان با پوست و گوشت خود معضلات اقتصاد ایران را لمس کرده‌اند و خواهان حل مشکلاتی هستند که دامنه اثر گذاری آن به‌طور مستقیم به جیب و سفره مردم رسیده است. اما چه عواملی در بالادست، مشکلات ثانویه‌ای همچون تورم بالا، رشد اقتصادی پایین، فضای کسب و کار ناامن و... را ایجاد کرده است.

یکی از این عوامل اقتصاد دولتی است. اقتصاد دولتی ایران که فرصت بالندگی و رشد را از بخش خصوصی واقعی گرفته است و تصمیمات آن مستقیماً حیات این بخش را تحت تأثیر قرار می‌دهد، یکی از بزرگترین ریشه‌های مشکلات اقتصادی کنونی است. مشکلاتی که از روزه‌های متعددی نظیر بودجه‌های سنواتی، نظام تنظیم بازار و قیمت‌گذاری دستوری و... فضای اقتصادی ایران را متشنج‌تر می‌کند. نظام توزیع منابع در کشور از سرمنشأ، نیاز به اصلاح جدی دارد، چرا که خود عامل ایجاد مشکلات بسیاری مانند فاصله طبقاتی، فقر، آسیب‌های اجتماعی و... شده است. این نظام طیف گسترده‌ای از منابع از بودجه کل کشور تا یارانه‌های آشکار و پنهان را دربر می‌گیرد.

چنین نظامی و تصمیماتی که اتخاذ می‌کند به رانت و فساد گسترده‌ای که یکی دیگر از این عوامل است منجر می‌شود که بسیاری از گروه‌ها برای دستیابی به این رانت‌های کلان با هم رقابت می‌کنند و در زمین این منازعه و رقابت بر سر گرفتن امتیازات بیشتر است که حق مصرف کنندگان و تولیدکنندگان فعال در بخش خصوصی پایمال می‌شود.

از سوی دیگر نقش آفرینی مناسب دستگاه قضا بدون هیچ‌گونه مسامحه و گذشتی با متخلفان، سوداگران و رانت‌جویان در نهادهای مختلف بخصوص دولت، موضوع دیگری است که خود می‌تواند بسیاری از مشکلات ثانویه را حل کند. در صورتی که دستگاه قضا با این متخلفان برخورد جدی داشته و ریشه‌های شکل‌گیری آنها را بخشکاند، به‌طور قطع بخش‌ها و اقشاری که تحت تأثیر این تخلفات در فشار اقتصادی قرار می‌گیرند و بی‌صدایانی که از این گونه رفتارها متأثر و متضرر می‌شوند، امیدوارتر شده و احساس امنیت خواهند کرد.

بایدها و نبایدهای حذف چهار صفر از پول ملی بررسی شد

روتوش تورم

شده و از این رو برای در مان قطعی این بیماری زمینه‌ای یافت نشده است. با نگاهی به وضعیت تورمی اقتصاد ایران طی چهار دهه اخیر پی می‌بریم که دو مینوی گرانی هر چند سال یک بار به جان بازارهای کالایی می‌افتد تا عمده نیازهای مصرفی خانوارها با قیمت‌های چند برابر قابل تأمین باشد. افزایش شکاف طبقاتی نیز یکی از نتایج بارز این وضعیت بوده چه آنکه ارزش دارایی دهک‌های پردرآمد به دلیل اصابت تورم بیشتر شده است. نکته قابل توجه آنکه در تمام دوره‌هایی که نرخ تورم رو به فزونی گذاشته، نشانه‌های افزایش نرخ ارز پدیدار شده است. در نهایت نیز این دو که معلول رشد بی‌رویه نقدینگی و چاپ بدون پشتوانه پول هستند در جهت تقویت یکدیگر برآمده‌اند. در هر صورت در سایه بی‌تدبیری‌ها ارزش و اعتبار ریال در تمام این سال‌ها کاهش یافته و در دوره‌هایی که نرخ ارز ثابت مانده و تورم نیز از سوی دولت قابل کنترل بوده، تنها نتیجه، اعمال سیاست‌های دستوری بوده، نه حل ریشه‌ای مشکلات.

موج افزایش قیمت‌ها

بررسی‌ها نشان می‌دهد که از سال ۹۷ به بعد نرخ تورم افسار بریده و بر موج افزایشی سوار بوده است. از همین رو بیشترین افزایش قیمت‌ها نیز از اواخر سال ۹۷ دیده شده است. همراهی موج افزایش نرخ ارز با موج گرانی کالاهای مصرفی به تشدید گرانی‌ها انجامید و در نهایت دست سیاستگذار را در اعمال سیاست‌های مقابله‌ای کوتاه کرد. این موج به سال ۹۹ و حتی سال جاری نیز رسیده و شاخص قیمت مصرف‌کننده همچنان تقویت می‌شود. در سایه مسائل یاد شده خبرهای ضد و نقیضی در تمام این سال‌ها در خصوص اجرای طرح حذف صفر از پول ملی شنیده می‌شد چه آنکه بسیاری بر این باور بودند که این مهم می‌تواند به دغدغه کاهش ارزش پول ملی پاسخ مناسبی بدهد. در نهایت نیز نخستین گام برای رفرم پولی اوایل ابتدای سال گذشته برداشته شد، به طوری که دولت مصوبه این سیاست را به میان آورد که در نهایت تصویب دولت و تأیید مجلس را به همراه داشت. این مهم سرو صدای زیادی بین اهالی علم اقتصاد به پا کرد چه آنکه به گفته آنان این مهم در صورت تداوم بی‌ثباتی‌های اقتصادی، راه به جایی نخواهد برد. طی بیش از یک سال گذشته نیز این طرح تقریباً مسکوت ماند و تنها بانک مرکزی طی دو دوره از اسکناس‌های جدید ۱۰ و ۱۰۰ هزار تومانی رونمایی کرد که چهار صفر در آنها کم‌رنگ‌تر از اسکناس‌های قبلی بود.

لایحه مسکوت مانده

در سال‌های گذشته و در دوره‌هایی که افسار قیمت‌گذاری دستوری از دست دولت خارج می‌شد در رابطه با حذف صفر از ریال و اجرای طرح رفرم پولی گمانه‌زنی‌های زیادی صورت می‌گرفت. هر چند به زعم اهالی علم اقتصاد این سیاست باید همزمان با ارائه بسته‌های اصلاح ساختاری اجرایی شود اما دولت و مجلس اوایل سال گذشته همصدا شدند و به این طرح سیاستی رای مثبت دادند. بانک مرکزی نیز گام‌های هر چند کوچکی برای به اجرا درآوردن این طرح برداشت از جمله اینکه از ایران چک‌های ۱۰ و ۱۰۰ هزار تومانی جدیدی رونمایی کرد که کم‌رنگ شدن چهار صفر، مهم‌ترین تغییر آنها محسوب می‌شد. حال با گذشت بیش از یک سال از تصویب سیاست حذف چهار صفر از پول ملی و مسکوت ماندن آن، روزهای پرتورم کنونی و دو مینوی افزایش قیمت‌ها این پرسش را به میان می‌آورد که آیا سیاستگذار به دنبال اجرای این سناریوی پولی برای حفظ ظاهری اعتبار ریال خواهد رفت؟

تورم‌های دورقمی طی سال‌های گذشته و به ویژه در یک دهه اخیر یکی از چالش‌های بزرگ اقتصاد ایران بوده است. با وجود تلاش‌های گسترده‌ای که دولت‌ها برای حل معضل تورم داشته‌اند اما اهم سیاستگذاری‌ها به سرکوب قیمت‌ها و اعمال دستور محدود

این وضعیت را کنترل کنند.»

مخالفان و موافقان

همان طور که مشخص است نظرات متفاوتی در مورد حذف صفر از پول ملی وجود دارد. هر چند موافقان این طرح به آسان شدن هزینه‌های حسابداری بیش از تاثیر آن بر نرخ تورم تاکید می‌ورزند اما مخالفان نگران تکرار سناریوهای تورمی در صورت اجرای آن هستند. هر چند تاریخ سرشار است از تجربه کشورهای که برای تقویت اعتبار پول رایج خود به حذف صفر پناه برده‌اند با این وجود این سیاست تنها در چند کشور باناتیج در خشان و قابل توجه همراه بوده است. برای مثال کشور برزیل یکی از رگوردداران حذف صفر بوده و طی شش مرحله ۱۸ صفر از پول رایج خود را حذف کرده است.

با این حال این مهم هیچ‌گاه به حل مشکل تورم کمک نکرده و اعتبار پول ملی این کشور کماکان رو به کاهش بوده است. کشور آرژانتین نیز نمونه شکست خورده دیگری از تجربه جهانی حذف صفر است. هر چند این کشور نیز طی چهار مرحله ۱۳ صفر از پول رایجش را حذف کرده اما این مهم کمکی به حل مساله تورم نکرده است. زیمبابوه و ونزوئلا نیز نمونه‌های دیگری از طرحی هستند که آنها را در حل مساله تورم و گرانی به بن بست رسانده است. وجه مشترک همه این کشورها که منجر به ناکام ماندن آنها در حفظ اعتبار پول ملی شده، وجود بی‌ثباتی‌های اقتصادی و عدم پذیرش اصلاح ساختاری در اقتصاد بوده است.

الزامات اجرای طرح

به نظر می‌رسد برای آنکه به درک درستی از طرح حذف صفر برسیم باید پیش از آن بدانیم که تورم تحت تاثیر چه عاملی در لایه‌های اقتصادی یک کشور رسوخ کرده است. برای مثال در کشوری همچون ایران نرخ تورم معلول رشد نقدینگی و بی‌ثباتی در وضعیت بازار پول است. چاپ بی‌رویه پول از سوی بانک مرکزی نیز خود معلول سلطه‌گری دولت بر این نهاد پولی است چه آنکه برای تامین کسری بودجه راهی جز استقراض از بانک مرکزی نمی‌باشد. این مسائل سال‌هاست که در اقتصاد ایران وجود داشته و هیچ‌یک از دولت‌ها نیز تن به اصلاح این وضعیت نداده‌اند. هم اکنون نیز که حجم نقدینگی در محدوده ۳۵۰۰ هزار میلیارد تومان قرار دارد و میل به افزایش نیز دارد سوال این است که سیاستگذار چگونه می‌تواند مانع از تسری رشد حجم پول بر نرخ تورم شود؟ بدیهی است در کشور ایران اگر سیاستگذار بخواهد به دنبال حذف صفر از ریال باشد باید در کنار آن بسته‌های اصلاح ساختاری نیز ارائه دهد. در این بسته سیاستی نیز حل مساله کسری بودجه دولت و حذف سلطه سیاست‌های مالی دولت بر بانک مرکزی باید در اولویت قرار گیرد. در ترازوی سیاستگذاری‌های اقتصادی تولید و نقدینگی باید هم‌تراز باشند اما در ایران نقدینگی وزن سنگین تری در مقابل تولید دارد و در نتیجه تفاوت وزن بین این دو از مسیر افزایش قیمت‌ها جبران می‌شود.

در کنار آن انتظار می‌رود که اصلاح ساختار نظام بانکی و همچنین بستن کانال‌های خلق اعتبار از سوی بانک‌ها نیز اولویت داشته باشد. بدیهی است این مهم نیز می‌تواند مسیرهایی که به افزایش نقدینگی می‌انجامد را ببندد. کاهش بدهی دولت به بانک مرکزی، از بین بردن ناطمینانی‌های ناشی از نوسانات نرخ ارز و همچنین افزایش رشد تولید ناخالص داخلی موارد دیگری هستند که باید در بسته اصلاح ساختاری وجود داشته باشد.

در صورتی که سیاستگذار به همه این مسائل در کنار مساله تورم اهمیت بدهد و پیش از اجرای طرح حذف چهار صفر بی‌ثباتی‌های موجود در ساختار کلان اقتصادی را برطرف کرده باشد می‌توانیم امیدوار باشیم که ایران نیز نمونه موفق‌تری از اجرای این طرح همچون ترکیه، هلند، فرانسه و... باشد. در غیر این صورت باید منتظر تکرار چرخه‌های تورمی و روی آوردن دوباره سیاستگذاران به حذف صفر در دوره‌های زمانی کوتاه مدت باشیم.

حال و در روزهایی که قیمت‌ها زبانه می‌کشند و نرخ تورم به معضلی بزرگ، هم برای تولیدکنندگان و هم مصرف‌کنندگان تبدیل شده، می‌توان به میان آمدن دوباره این طرح را محتمل دانست. سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس فردی است که به تازگی در این خصوص اظهار نظر کرده و گفته که لایحه حذف چهار صفر از ریال منتفی نشده با این حال به نتیجه مشخصی نیز تاکنون نرسیده است. آن‌طور که غلامرضا مرحبا می‌گوید «سه هفته پیش جلسه‌ای با نمایندگان بانک مرکزی و مرکز پژوهش‌های مجلس برگزار شد و بانک مرکزی موافق طرح حذف چهار صفر از پول ملی بود، ولی در این جلسه اعضای از مرکز پژوهش‌های مجلس و نمایندگان از سایر ارگان‌ها نیز حضور داشتند که برخی از این نمایندگان، مخالف این طرح بودند. هر چند این طرح مسیر سختی را پیش رو دارد تا به جمع‌بندی برسد، ولی با سرعت در حال بررسی آن هستیم.» بنابراین همان‌طور که مشخص است با وجود مسکوت ماندن این طرح، مقامات در حال چانه‌زنی برای به اجرا درآوردن آن هستند که به نظر می‌رسد رشد افسار گسیخته قیمت‌ها یکی از دلایل اصلی این مساله باشد. با این حال اجماعی در خصوص نتیجه‌بخش بودن آن وجود ندارد.

آن‌طور که این نماینده مجلس نیز می‌گوید «اجماع کلی روی این مساله است که با توجه به تورمی که در کشور داریم، برداشته شدن چهار صفر از پول ملی تاثیری در کنترل تورم ندارد که موضوعی کاملاً درست است. فایده این طرح این است که مبادلات را آسان می‌کند، ولی با تورمی که داریم دو تا سه سال آینده پول ما ارزش خودش را از دست می‌دهد و باز هم مجبور هستیم که پول چاپ کنیم. استدلال مخالفان این است که چاپ اسکناس‌های جدید برای ما هزینه‌بر است؛ البته این هزینه هم خیلی نیست. حذف چهار صفر و یگانه‌شدن واحد پول نهایتاً طرح‌هایی مثبت است. افت این طرح تورمی است که در کشور با آن روبه‌رو هستیم. کشورهای زیادی این اقدام را انجام داده‌اند که برخی از آنها مجبور شده‌اند به دلیل تورم، بار دیگر پول درشت چاپ کنند و برخی دیگر توانسته‌اند

تولید، مصرف و تجارت برق

میلیارد کیلووات ساعت می‌رسد.
 - تجارت برق در سال ۱۳۹۹ در مجموع حدود ۱۲,۵ میلیارد کیلووات ساعت بوده که ۹,۸ میلیارد کیلووات ساعت از آن را صادرات و ۲,۷ میلیارد کیلووات ساعت را، واردات تشکیل داده است.

مقدار فروش برق بر حسب نوع مصرف:

- از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ بیشترین سهم از مصرف برق متعلق به مصارف صنعتی و خانگی
 جدول ۱. مازاد تولید برق و نسبت فروش داخلی به تولید آن از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹

سال	مازاد تولید (میلیارد کیلووات ساعت)	نسبت فروش داخلی به تولید (درصد)
۱۳۹۳	۵۵	۸۰
۱۳۹۴	۵۳	۸۱
۱۳۹۵	۵۲	۸۲
۱۳۹۶	۵۷	۸۲
۱۳۹۷	۵۰	۸۴
۱۳۹۸	۵۶	۸۳
۱۳۹۹	۵۴	۸۴

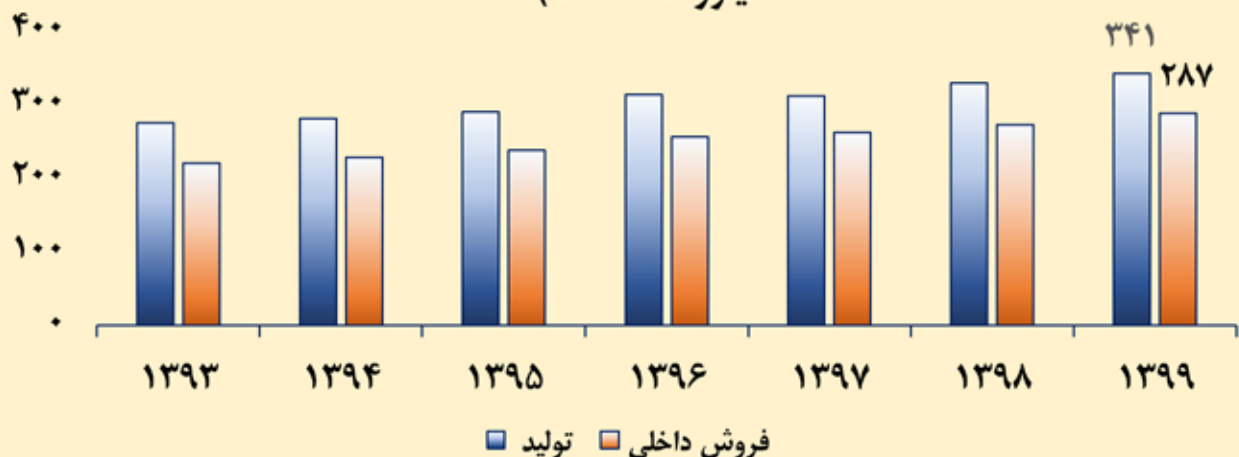
منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

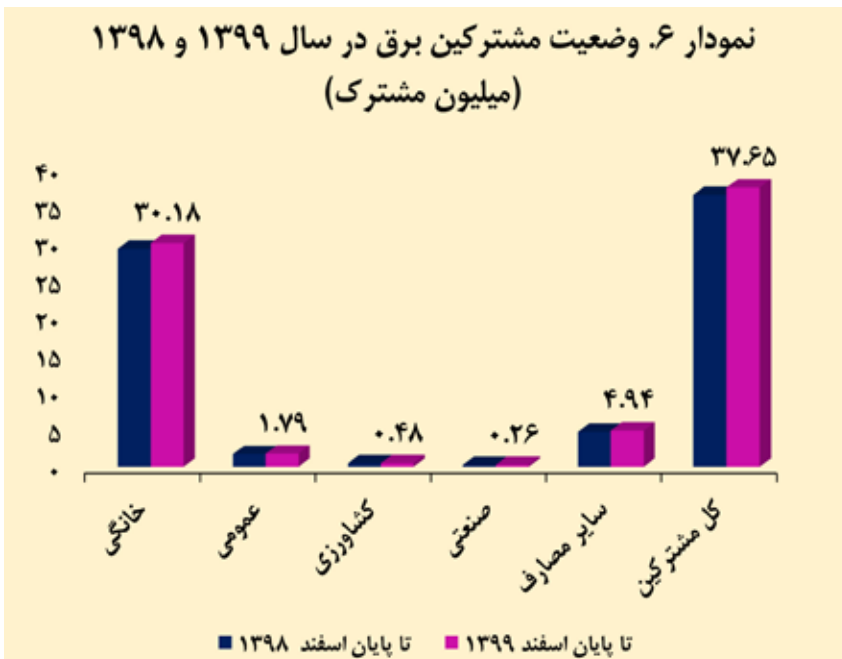
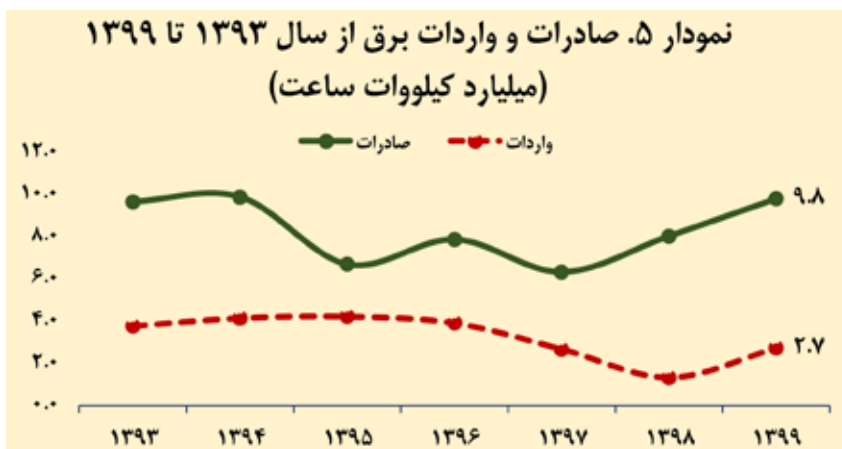
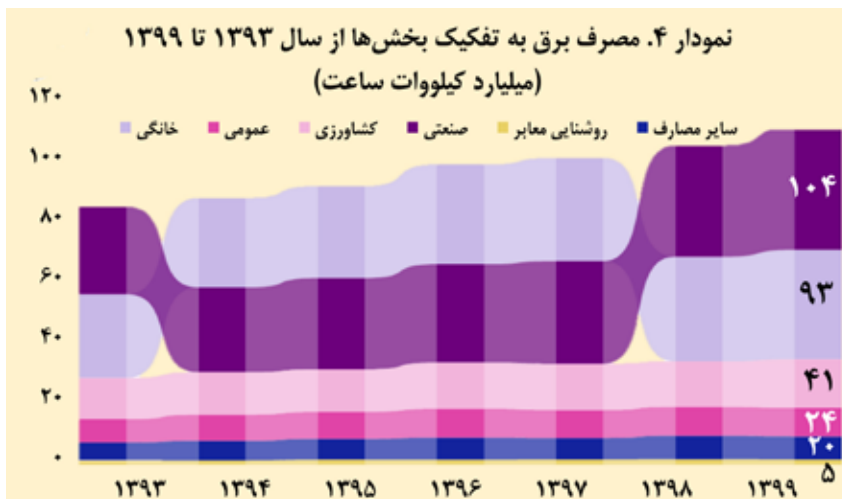
- از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹، میزان تولید برق به جز سال ۱۳۹۷، در سایر سال‌ها همواره در حال افزایش بوده است. میانگین رشد سالانه تولید برق طی ۵ سال منتهی به سال ۱۳۹۹ حدود ۴ درصد است. تولید برق در سال ۱۳۹۹ نیز حدود ۳۴۱ میلیارد کیلووات ساعت بوده که نسبت به سال قبل از آن با افزایش حدود ۴ درصدی همراه است.

- فروش داخلی برق نیز طی بازه مذکور همواره روندی افزایشی را طی کرده و در سال ۱۳۹۹ به ۲۸۷ میلیارد کیلووات ساعت رسیده که نسبت به سال قبل، افزایش ۵,۷ درصدی داشته است. میانگین رشد سالانه فروش داخلی برق نیز طی ۵ سال منتهی به سال ۱۳۹۹ حدود ۴,۸ درصد است.

- تراز بازرگانی برق طی بازه هفت ساله منتهی به سال ۱۳۹۹، همواره دارای مازاد بوده که در سال ۱۳۹۹ به بیشترین رقم یعنی ۷,۱

نمودار ۱. تولید و فروش داخلی برق از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ (میلیارد کیلووات ساعت)

سهم مشترکین صنعت از سایر مشترکین کمتر (۰,۷ درصد) است. در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ در کلیه بخش‌های ذکر شده تعداد مشترکین افزایش یافته است. - اگرچه تعداد مشترکین برق خانگی، نسبت به مشترکین برق صنعتی بیشتر است، اما مصرف برق صنعتی، بیش از مصرف برق خانگی است.

بوده که در برخی از سال‌ها مصرف برق خانگی از صنعتی بیشتر و در برخی از سال‌ها عکس آن اتفاق افتاده است.

- از سال ۱۳۹۸ مصرف برق صنعتی از خانگی بیشتر شده و در سال ۱۳۹۹ به ۱۰,۴ میلیارد کیلووات ساعت رسیده که نشان دهنده افزایش ۱۰ درصدی نسبت به سال قبل است. طی سال ۱۳۹۹ مصرف برق کشاورزی و خانگی نیز نسبت به سال ۱۳۹۸ به ترتیب با افزایش ۷ درصدی و ۴ درصدی همراه شده است؛ در مقابل مصرف برق روشنایی معابر، سایر مصارف و عمومی به ترتیب کاهش ۳ درصدی، ۲ درصدی و ۱ درصدی داشته‌اند.

- در میان بخش‌های مصرف‌کننده برق، میانگین رشد سالانه مصرف برق صنعت طی ۵ سال منتهی به سال ۱۳۹۹ حدود ۸ درصد بوده که بیشترین میانگین رشد را در مقایسه با سایر بخش‌ها نشان می‌دهد. پس از صنعت، میانگین رشد سالانه مصرف برق بخش خانگی (۱,۴ درصد) از سایر بخش‌ها بیشتر بوده است.

- همانطور که پیشتر نیز اشاره شد کل فروش داخلی برق در سال ۱۳۹۹ رشد ۵,۷ درصدی را نسبت به سال ۱۳۹۸ داشته است. عامل موثر در رشد فروش داخلی طی سال مزبور، افزایش مصرف برق بخش صنعت با سهم ۳,۶ واحد درصدی بوده است. پس از صنعت، مصرف برق خانگی و کشاورزی با سهم ۱,۴ واحد درصدی و ۱ واحد درصدی بیشترین تاثیر در رشد کل فروش برق در سال ۱۳۹۹ را داشته‌اند.

مشترکین برق

- تعداد مشترکین برق در سال ۱۳۹۹ حدود ۳۷ میلیون مشترک بوده که نسبت به سال ۱۳۹۸، حدود ۲,۷ درصد افزایش یافته است.

- در سال ۱۳۹۹ سهم مشترکین برق خانگی (۲,۸ درصد) از سایر مشترکین بیشتر بوده و با افزایش ۲,۶ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۸ به حدود ۳۰,۲ میلیون مشترک رسیده است.

- در میان مشترکین برق از حیث تعداد،

مروری بر وضعیت تولید و رشد اقتصادی در سال های ۹۲ تا ۹۹

رشد اقتصادی گروگان نفت

۹۹ نیز با توجه به شیوع کرونا، رشد اقتصادی مثبت ولی نزدیک به صفر را تجربه کردیم.

نفت متغیر کلیدی

مروری بر این آمارها نشان می دهد که نفت متغیر اصلی رشد اقتصادی کشور بوده است. تحریم ها از مسیر کاهش صادرات نفت و افت شدید درآمدهای نفتی عامل اصلی کاهش رشد اقتصادی است. این کاهش رشد هم در بخش نفت رخ می دهد هم به دلیل افت درآمدهای دولت در دیگر بخش ها نیز خود را نشان می دهد.

سرمایه گذاری مثبت در برجام

یکی از مهم ترین اجزای رشد اقتصادی با عنوان «تشکیل سرمایه ثابت ناخالص» به این واقعیت اختصاص دارد که چه مقدار از تولید کالا و خدمات منجر به سرمایه گذاری مولد در قالب ماشین آلات و ساختمان شده است. آمارها نشان می دهد رشد سرمایه گذاری پس از

اگر بخواهیم فقط یک شاخص برای مقایسه وضعیت اقتصادی یک کشوری دوره های مختلف را مدنظر قرار دهیم، رشد اقتصادی را باید ملاک قرار دهیم. رشد اقتصادی نشان می دهد که یک اقتصاد طی یک سال چه مقدار کالا و خدمات تولید کرده است. کاهش رشد اقتصادی به معنای کاهش تولید کالاها و خدمات و تبعات آن افزایش بیکاری، کاهش تولید ثروت و در نتیجه افزایش فقر در جامعه است. برخی اقتصاددانان دهه ۹۰ را به این دلیل دهه از دست رفته اقتصاد ایران می دانند که میانگین رشد اقتصادی در این دهه نزدیک به صفر بود. با این حال مرور رشد اقتصادی در دولت روحانی در سال های ۹۲ تا انتهای ۹۹ نشان می دهد که پس از عبور از رشد اقتصادی منفی سال های ۹۰ و ۹۱ که به دلیل تحریم های آن دوره رخ داد، اقتصاد کشور رشد حداقلی اندکی را در سال های ۹۲ و ۹۳ تجربه کرد ولی سقوط قیمت نفت در سال ۹۴ رشد اقتصادی را به صفر رساند. پس از آن در سال ۹۵ با اجرایی شدن برجام، رشد اقتصادی بدون نفت به نزدیک ۱۰ درصد رسید و رشد اقتصادی با نفت از ۱۴ درصد نیز فراتر رفت. سال ۹۶ نیز با وجود کاهش نرخ رشد، باز هم با رشد مثبت ۶ درصد به پایان رسید ولی از سال ۹۷ با بازگشت تحریم ها رشد اقتصادی منفی برای سال های ۹۷ و ۹۸ ثبت شد و سال

برجام حتی به مرز ۲۵ درصد نیز رسید که رشد بسیار بالایی است ولی در بقیه سال ها رشد سرمایه گذاری منفی بوده است و نشان می دهد عملاً سرمایه گذاری مولد چندانی در ایجاد خطوط تولید جدید و ساختمان سازی انجام نشده است.

سقوط آزاد تولید مسکن

مسکن به دو دلیل در دهه ۹۰ ناگزیر از افزایش تولید بود. تحولات جمعیتی و رسیدن پیک جمعیتی دهه ۶۰ به سن ازدواج و تشکیل خانواده از یک سو و نقش مسکن در خروج از رکود و تحرک در بیش از ۱۰۰ رشته فعالیت مرتبط از سوی دیگر موجب شده بود تا مسکن گزینه اول برای رونق تولید باشد ولی حرکت کند دولت روحانی در تکمیل مسکن مهر و بی عملی در اجرای طرح های جایگزین در زمینه مسکن موجب رکود طولانی مدت و افت شدید تولید مسکن شد به گونه ای که تولید مسکن از بیش از ۸۰۰ هزار واحد در سال ۹۲ به ۴۰۰ هزار واحد و حتی کمتر از آن در شش سال متوالی سقوط کرد. تنها در سال ۹۹ با توجه به جدی شدن روند اجرای طرح ملی مسکن، تولید مسکن در ۹ ماه نخست سال از ۳۵۰ هزار واحد فراتر رفت.

نوسان صنعت، کشاورزی و نفت

صنعت نیز در سال های ۹۲ تا ۹۹ رشد افتان و خیزانی داشت. رشد این بخش در سال های ۹۲، ۹۴، ۹۷ و ۹۸ منفی بود. این رشد منفی در شرایطی است که طی سال های اخیر جهش نرخ ارز و وضعیت دوگانه ای را برای برخی صنایع پدید آورده است. صنایعی نظیر خودروسازی به دلیل وابستگی به قطعات خارجی با افت تولید به حدود ۸۰۰ هزار دستگاه مواجه شده اند ولی لوازم خانگی با خروج شرکت های کره ای، توانسته اند حتی از میزان تولید در دوره قبل از تحریم ها نیز فراتر بروند. در بخش فلزات نیز رشد مثبت با صادرات مواد خام همراه شده است که چندان واجد ارزش محسوب نمی شود. کشاورزی اگرچه بیشترین رشد را در این دوره داشته ولی در دو سال اخیر دو عامل تحریم و کاهش واردات نهاده های دام

و طیور، تولید در این دو بخش را تحت تاثیر قرار داده است. همچنین خشکسالی و کسری بودجه دولت برای خرید تضمینی نیز در افت تولید برخی محصولات به ویژه گندم موثر بود و موجب شد خودکفایی در این بخش تحت تاثیر قرار گیرد. در بخش نفت نیز وضعیت دوگانه ای وجود دارد. تحریم ها بیشترین آسیب مستقیم را متوجه روند تولید نفت خام کرد ولی در مقابل پالایشگاه ها و پتروشیمی ها با افزایش تولید مواجه شدند. همچنین ایران پس از سال ها توانست در برداشت گاز از پارس جنوبی پیش بيفتد. جزئیات بیشتر در زمینه وضعیت تولید در بخش نفت و گاز را در گزارشی مجزا ارائه می کنیم. / خراسان رضوی

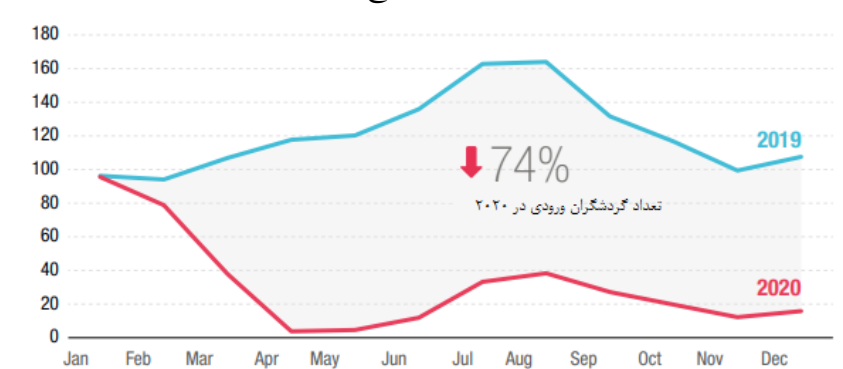
رئیس مرکز خدمات سرمایه گذاری اتاق تهران با استناد به گزارش موسسه آنکتاد مطرح کرد

فرصت های پسا کرونا برای سرمایه گذاری در گردشگری سلامت

۶۰ درصد تولید ناخالص داخلی از صنعت گردشگری حاصل می شود، اقتصاد آنها با چالش جدی روبه روست.

بر اساس پیش بینی ها شرایط صنعت گردشگری تا سال ۲۰۲۳ یا حتی بعدتر از آن به شرایط قبل از پاندمی بر نخواهد گشت که عمده دلایل آن محدودیت های سفر، روند کند واکسیناسیون جهانی، عدم اعتماد مسافران برای مسافرت و شرایط بد اقتصادی و کاهش درآمدهاست.

نمودار شماره ۱. تعداد گردشگران بین المللی (منبع: آنکتاد)

نمودار شماره ۲ ورودی های بخش گردشگری (درصد) (منبع: آنکتاد)

حجم ضرر و زیان ناشی از این پاندمی بر صنعت گردشگری و متعاقباً اقتصاد جهانی، بسیار بالاتر از پیش بینی زیان ۱.۲ تا ۳.۳ هزار میلیارد دلاری است که آنکتاد در تابستان

ادامه در صفحه ۳۳

فریال مستوفی، رئیس مرکز خدمات سرمایه گذاری اتاق تهران طی مقاله ای با استناد به گزارش موسسه آنکتاد، تبعات پاندمی کرونا در صنعت توریسم را تبیین کرده است.

بر اساس گزارش منتشر شده از سوی موسسه آنکتاد، اقتصاد جهانی بیش از ۴ تریلیون دلار بر اثر زیان وارد شده به صنعت گردشگری در سال های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ متضرر می شود.

این پیش بینی با در نظر گرفتن اثرات مستقیم این پاندمی بر صنعت گردشگری و همچنین اثرات غیرمستقیم آن بر صنایع وابسته به صنعت گردشگری صورت گرفته است. این گزارش که با همکاری سازمان جهانی گردشگری تدوین شده، تاکید دارد که سرعت ترمیم این صنعت در دنیا و کاهش این رقم زیان، به میزان و سرعت واکسیناسیون کووید-۱۹ در دنیا بستگی دارد.

با توجه به توزیع نابرابر واکسن در سرتاسر جهان و سرعت بالای واکسیناسیون در کشورهای توسعه یافته، ضررهای ناشی از این پاندمی در این کشورها در حال کاهش است؛ اما در کشورهای در حال توسعه وضعیت رو به وخامت است. آمارهای مربوط به واکسیناسیون کرونا در جهان حاکی از آن است که در بعضی کشورهای توسعه یافته تا ۶۰ درصد از جمعیت واکسینه شده اند، در حالی که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه حداکثر یک درصد جمعیت واکسن دریافت کرده اند. با توجه به اینکه در برخی از کشورهای در حال توسعه حدود

اولویت‌های چهار گانه اقتصاد

کیوان کاشفی

است. طی سه، چهار سال اخیر به دلیل فشار ناشی از تحریم‌ها آن قدر بخشنامه، قوانین و مقررات در حوزه صادرات و واردات وضع شده که شرایط کار را بسیار سخت کرده است و هیچ کشوری تا این اندازه محدودیت ندارد و لازم است که مرتفع شود. مبارزه با فساد از دیگر اولویت‌های کاری اقتصادی دولت آینده است که باید مدنظر قرار گیرد. فساد همیشه به معنای اختلاس یا عدم بازپرداخت تسهیلات بانکی عمده نیست. بلکه بسیاری از انواع فسادها به پشتوانه همین تعدد بخشنامه‌ها و مقررات موجود رخ می‌دهد.

وجود امضاهای طلایی، محدودیت صدور مجوز، انواع سهمیه‌بندی‌ها و... از جمله زمینه‌هایی بروز فساد است که فعالیت‌های اقتصادی بخش خصوصی را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد؛ بنابراین شفاف‌سازی و مقابله با فساد از طریق حذف امضاهای طلایی و کاهش محدودیت‌ها از دیگر اقدامات مهم رئیس دولت جدید باشد.

اگر چه کشور با چالش‌های اقتصادی دیگری از جمله صندوق‌هایی نظیر تامین اجتماعی و بازنشستگی، بورس و... مواجه است. اما اگر همین چهار اولویت اقتصادی مرتفع شود، بسیاری از مسائل اقتصادی کشور بهبود خواهد یافت. / روزنامه دنیای اقتصاد

موضوعی که دولت آینده باید آن را در اولویت قرار دهد، رونق تبادل و تعامل اقتصادی با جهان است؛ در این مسیر پیوستن به FATF الزامی است.

انتخابات سیزدهمین دوره ریاست جمهوری برگزار و رئیس دولت جدید تا نزدیک به دو ماه دیگر سکان را به دست خواهد گرفت. اما فعالان بخش خصوصی از کابینه جدید چه انتظاراتی دارند؟ هم‌اکنون مسائل اقتصادی به چالش اصلی کشور تبدیل شده که تبعات آن زندگی مردم را تحت تاثیر قرار داده است و دولت آینده باید حل و فصل مسائل اقتصادی را با جدیت پیگیری کند.

دولت برای ساماندهی چالش‌های اقتصادی باید اولویت‌بندی داشته باشد. در این راستا چهار محور مهم وجود دارد که اگر دولت به آنها بپردازد تا حدی سایر مسائل را نیز مانند یک دومینو سامان خواهد داد. البته نباید فراموش کنیم حل همه این مشکلات طی ۶ ماه یا یک سال میسر نخواهد بود و نیازمند استمرار است تا به نقطه مطلوب برسیم.

اولین اولویت دولت آینده ساماندهی نظام بودجه‌ریزی کشور است. در حال حاضر روند تدوین بودجه به این شکل است که دولت پیشنهاد بودجه ارائه می‌دهد و نمایندگان با توجه به نیاز منطقه خود آن را چکش کاری می‌کنند. اما در نهایت بودجه متورمی تدوین می‌شود که هیچ‌گاه محقق نخواهد شد. هزینه‌های بودجه معمولاً کاملاً پابرجا و استوار است، اما منابع درآمدی بودجه عمدتاً محقق نمی‌شود. در گذشته دولت کسری بودجه را از طریق افزایش فشارهای مالیاتی تا حدودی جبران می‌کرد. اما دیگر بیش از این امکان فشار آوردن برای دریافت مالیات هم وجود ندارد. نتیجه این روند کسری بودجه شدید، دست‌اندازی به منابع بانک مرکزی یا چاپ پول بدون پشتوانه است که این خلق نقدینگی با سرعت هر چه تمام خود را در نرخ تورم نشان می‌دهد.

در نهایت اگر روند بودجه‌ریزی به همین شکل پیش برود، تا پایان سال حجم نقدینگی کشور به میزان بالایی رشد خواهد کرد و نتیجه آن تورم افسارگسیخته‌ای است که هیچ نظام اقتصادی نمی‌تواند آن را مدیریت کند.

اما دومین اولویت اقتصادی دولت آینده که فعالان اقتصادی انتظار آن را دارند، بهبود فضای کسب و کار است. امروز آنقدر مجوز و سامانه در کشور وجود دارد و آنقدر چوب‌لای چرخ بخش خصوصی گذاشته می‌شود که امکان فعالیت نه برای بخش خصوصی که از قبل کار می‌کنند، فراهم است و نه افراد جدید تمایل دارند کار اقتصادی را آغاز کنند و عمده این مشکلات ناشی از عدم هماهنگی بین دستگاه‌ها است. این عدم هماهنگی بین دستگاه‌هایی که مجوز می‌دهند، دستگاه‌های پشتیبان مانند بانک‌ها و دستگاه‌های نظارتی وجود دارد و هر یک جزیره‌ای و در راستای منافع خود عمل می‌کنند که زیان آن به بخش خصوصی می‌رسد. این شرایط باعث شده است اکنون ایران، بین سایر کشورهای جهان وضعیت مناسبی از نظر شاخص فضای کسب و کار نداشته باشد.

سومین موضوعی که دولت آینده باید آن را در اولویت قرار دهد، رونق تبادلات اقتصادی خصوصاً با جهان است که خود به دو بخش مهم تقسیم می‌شود. بخش اول بهبود تعاملات اقتصادی با جهان است که ناگزیر باید به سمت آن حرکت کنیم، چراکه با روند فعلی نمی‌توان کارها را پیش برد، بنابراین لزوم پیوستن به FATF و اتصال به سوئیفت برای پیشبرد فعالیت‌های اقتصادی با جهان باید در دستور کار رئیس دولت جدید قرار گیرد.

دومین بخش رونق تعاملات اقتصادی، تنظیم سیاست‌های تجارت خارجی در داخل کشور

در بررسی عوامل کاهش صدور مجوز و اشتغال پروانه بهره‌برداری معادن بررسی شد

بروکراسی مانع رونق

معذنی کشور نیست و هیچ شناختی از معدن ندارد، به راحتی در این حوزه اظهار نظر می‌کند. به این ترتیب هر سازمانی به خود اجازه می‌دهد در موضوعی که تخصص لازم را ندارد، ورود کند. این در حالی است که وزارت صمت باید بر موضوع معدن مسلط شده و همه امضاهای لازم را خود به معدنکار ارائه دهد.

قربانی با گله از وجود بوروکراسی اداری در کشور گفت: معدنکار بعد از مدت‌ها تلاش و کوشش دست به اکتشاف زده، گواهی کشف دریافت می‌کند و سپس به دنبال پروانه بهره‌برداری می‌رود اما در تمامی این مراحل با سازمان‌های مختلف مثل انرژی اتمی و محیط زیست روبه‌رو شده و هر کدام هم نظری جداگانه دارند. به این ترتیب وقتی معدنکار می‌بیند که باید مدت‌ها منتظر گرفتن پروانه بهره‌برداری بشود دیگر از ادامه کار خسته شده و عطای معدنکاری را به لقایش می‌بخشد.

به این ترتیب یکی از مشکلات بخش معدن، ضعف یکپارچگی دستگاه‌های اجرایی و بوروکراسی اداری است. این موضوع باعث شده معدنکار برای اخذ مجوز فعالیت خود از چندین دستگاه استعلام بگیرد و باروند اداری دشوار و زمانبر روبه‌رو شود. این رویه، ضرورت ایجاد پنجره واحد معدنی را دوچندان می‌کند. کارشناسان باور دارند باید ایجاد پنجره واحد، کلیه دستگاه‌های اجرایی مرتبط، عضو یک سامانه می‌شوند و از این طریق مدارک و اطلاعات لازم برای همگان برای صدور مجوز ارائه می‌شود.

مشقات کار معدنکاران

اکتشاف مقدمه معدنکاری و یک روند طولانی است که ممکن است چندین سال طول بکشد. ضمن اینکه مشقات خاص خودش را هم دارد. گاهی معدنکار در مناطقی دست به اکتشاف می‌زند که در فصل تابستان با گرمای شدید روبه‌رو شده و دیگر امکان ادامه فعالیت برایش وجود ندارد یا در فصل زمستان آنقدر سرد بوده که ناچار است کار را متوقف کند. بنابراین به جز هزینه‌هایی که معدنکار برای اکتشاف باید صرف کند عوامل دیگری هم در ادامه فعالیت او موثر است. بنابراین دولت و وزارت صمت باید با قدرت لازم موانع و مشکلات را از پیش پای معدنکار بردارند، نه اینکه معدنکار را با انبوهی از موانع اداری و سازمانی تنها بگذارند!

بر اساس آمارها ۲۸۶ میلیارد ریال برای اکتشاف صرف شده است. به این ترتیب سرمایه صرف شده برای عملیات اکتشاف طی دو ماه ابتدایی امسال نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۱۳/۴ درصد افزایش یافته است. سرمایه مجوزهای صادره برای گواهی کشف معادن که معادل هزینه صرف شده برای عملیات اکتشاف بوده است، در مدت مذکور سال جاری ۲۸۶ میلیارد ریال است و این در حالی است که در مدت مشابه سال گذشته ۱۳۴ میلیارد ریال صرف شده بود. با توجه به این مهم باید گفت با اینکه معدنکار مشقت اکتشاف را پذیرفته و با موانع زیادی روبه‌رو است و آمارهای اکتشافی افزایش یافته اما وقتی به مرحله پروانه بهره‌برداری می‌رسد کارها

چندی پیش در خبرها آمد که گزارش عملکرد بخش معدن طی دو ماه نخست سال ۱۴۰۰ و مقایسه آن با مدت مشابه سال گذشته ارقام متفاوتی را نشان می‌دهد. بر اساس آمارها پروانه بهره‌برداری معادن منفی شده و روند نزولی را به خود اختصاص داده است. به این ترتیب تعداد مجوزهای صادره برای این بخش در سال جاری کاهش شده است و بافت ۱/۸۸ درصدی از ۸۰ فقره به ۶۵ فقره رسیده است.

از پیامدهای مهم این مساله این است که میزان اشتغال در معادن به شدت تحت تاثیر قرار گرفته است. در واقع میزان اشتغال به واسطه صدور پروانه‌های بهره‌برداری نسبت به مدت مشابه سال گذشته افت ۵/۳ درصدی داشته است. در حالی که طی دو ماه نخست سال گذشته ۷۶۹ نفر مشغول شده‌اند؛ این میزان در مدت مشابه سال جاری به ۷۲۸ نفر رسیده است. «جهان صنعت» در این گزارش به عوامل کاهش پروانه بهره‌برداری در کشور پرداخته و پیامدهای آن را بررسی کرده است. منصور قربانی رییس انجمن زمین‌شناسی ایران و عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی با بیان اینکه وزارت صمت باید تمامی مسوولیت‌های بخش معدن را بپذیرد به «جهان صنعت» گفت: نباید شرایط به گونه‌ای باشد که سازمان‌های مختلف همچون منابع طبیعی، انرژی اتمی، شورای ده و هر سازمان دیگری به راحتی در حوزه معدن ورود کرده و بخواهد اظهار نظر کند.

رییس انجمن زمین‌شناسی ایران تصریح کرد: متأسفانه هر سازمانی که وارد به اصول

متوقف می شود.

قربانی در ادامه با تاکید بر اینکه معدن باید به اهلس و آگذار شود، گفت: متاسفانه تاکنون برخی معادن دست کسانی بوده که توان مالی و فنی کافی نداشته اند. در گذشته بدون در نظر گرفتن تخصص و دانش به هر کسی که توان مالی داشت، مجوز اکتشاف می دادند.

این مهم به طور حتم بر فعالیت معدنی تاثیر گذاشته و در آینده منجر به روند منفی گواهی کشف خواهد شد چرا که آنقدر مشکل سر راه معدنکار برای گرفتن امضا گذاشته اند که او از ادامه کارش پیشمان می شود.

این استاد دانشگاه در ادامه از وجود نگاه منفی به معدنکار در سطح کشور سخن گفت و تصریح کرد: در کشور نسبت به معدنکار نگرش منفی وجود دارد. متاسفانه تصور بر این است که معدنکار فردی پولدار و بدون دغدغه است که باید صرفاً جیبش را خالی کرد.

نقش معدن در اشتغال

فعال شدن هر معدنی به تعداد افراد بیشتری وابسته است. در واقع با فعالیت هر معدن، شغل هایی ایجاد می شوند که در زنجیره فعالیت معدنی از اکتشاف گرفته تا استخراج و بازار مصرف همه را در بر می گیرد. با توجه به اینکه ایران با برخورداری از ۶۸

نوع ماده معدنی از نظر تنوع در بین کشورهای معدنی در رتبه دهم جهانی قرار دارد. حدود پنج هزار و ۸۰۰ معدن فعال با اشتغال حدود ۱۳۸ هزار نفر در کشور وجود دارد و میزان ذخایر معدنی شناسایی شده نزدیک به ۶۰ میلیارد تن می رسد که از این رقم بیش از ۴۰ میلیارد تن قطعی و مابقی احتمالی است. در این بین دولت موظف است که در رفع تحریم ها، حمایت از معدنکاران، تسهیل شرایط برای ورود ماشین آلات معدنی گام بردارد. در واقع دستگاه نظارت در بخش دولت باید در این حوزه ورود کرده و مشکلات بخش معدن را حل کند. از آنجایی که می دانیم مواد معدنی تاثیر بسزایی در رونق اقتصادی خواهند گذاشت بنابراین باید به فکر حل مشکلات این حوزه بود.

از آنجایی که معدن بخش مهمی از اقتصاد کشور را تشکیل می دهد، به این معنی که می تواند صادرات و ارزآوری داشته باشد، اشتغال گسترده ایجاد کند و در راستای دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی خدمت کند، در نتیجه باید به این بخش توجه ویژه ای وجود داشته باشد. با توجه به اینکه معادن پراکنده هستند و در کنار روستاهای مختلف قرار دارند، طرح هایی از سوی دولت تصویب شد که از جمله می توان به طرح اشتغال روستایی اشاره کرد. این طرح می تواند از مهاجرت روستایی ها به شهر جلوگیری و ارتباط تنگاتنگی را میان روستاییان و بهره برداران برقرار کند. به این ترتیب چنین طرح هایی می تواند به توسعه اشتغال و رونق معدنکاری در کشور کمک کند.

ادامه از صفحه ۳۰

فرصت های پسا کرونا برای ...

دارند. اگرچه بین کشورهای و بخش های مختلف گردشگری تفاوت وجود دارد، نمودار شماره ۲ تصویری کلی از ترکیب ورودی هارانشان می دهد. در عین حال، بر اساس گزارش سرمایه گذاری ۲۰۲۱ منتشر شده توسط آنکتاد، شیوع همه گیری کرونا موجب افزایش قابل توجهی در اقدامات سیاست های سرمایه گذاری در بخش بهداشت از جمله افزایش غربالگری شده است، در عین حال انگیزه های جدیدی برای سرمایه گذاری در برخی بخش ها از جمله گردشگری سلامت ایجاد کرده است. بسیاری از کشورهای در حال ارزیابی مجدد سیاست های ملی و بین المللی در مورد سرمایه گذاری در بخش بهداشت هستند. فعالیت های پیشگامانه ترویج و تسهیل سرمایه گذاری به طور گسترده ای در کشورهای توسعه یافته و همچنین در حال توسعه، به ویژه در آمریکای لاتین و کارائیب و اقتصادهای در حال گذار در دست اقدام است. یکی از این اقدامات سازماندهی کمپین هایی برای ترویج گردشگری پزشکی است. برای مثال کشور جامائیکا یکی از راهکارهای خود را ترویج گردشگری پزشکی و جایگاه یابی این کشور به عنوان یکی از مراکز جهانی گردشگری سلامت می داند. با توجه به پتانسیل های بالقوه ای که کشور ایران در این حوزه دارد، با برنامه ریزی درست و به دور از سیاست زدگی، می توان از این فرصت بهره برداری کرده و تبدیل به قطب منطقه ای در گردشگری سلامت شد.

۲۰۲۰ تخمین زده بود. بر اساس گزارش جدید آنکتاد، تعداد گردشگران ورودی در بازه زمانی ژانویه تا دسامبر ۲۰۲۰ در حدود یک میلیارد یا ۷۴ درصد کاهش یافته است (نمودار شماره ۱). این رقم برای سه ماهه اول ۲۰۲۱ حاکی از کاهش ۸۸ درصدی مسافران ورودی است و برای کشورهای در حال توسعه که بیشترین آسیب را در این صنعت دیدند بین ۶۰ تا ۸۰ درصد کاهش مشاهده می شود.

بررسی ورودی های مورد استفاده در بخش گردشگری، تأثیرات غیر مستقیم رکود این صنعت را بهتر نشان می دهد. نیروی کار، سرمایه، محصولات کشاورزی (غذا و نوشیدنی) و خدمات (محل اقامت و حمل و نقل) بیشترین سهم را در اختیار

تراز مثبت تجاری در بهار ۱۴۰۰

ارزیابی آمارها حکایت از تراز مثبت تجاری در فصل بهار دارد. بررسی آمارهای ارایه شده از سوی گمرک نشان می‌دهد، مجموع تجارت خارجی ایران در بهار سال جاری ۲۰ میلیارد و ۹۰۰ میلیون دلار بوده که حدود ۷ میلیارد دلار نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد نشان می‌دهد. ریز جزییات تجارت خارجی نشان می‌دهد، ۳۰ میلیون تن کالا به ارزش ۱۰ میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار در فصل بهار از ایران روانه بازارهای جهانی شده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به لحاظ وزنی رشد ۳۸ درصدی و از نظر ارزشی رشد نزدیک به ۷۰ درصد را نشان می‌دهد. در مقابل اما واردکنندگان ایرانی تا پایان فصل نخست سال جاری، ۸ میلیون و ۴۰۰ هزار تن کالا به ارزش ۱۰ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار خریداری کرده‌اند، که نسبت به مدت مشابه سال گذشته به لحاظ وزنی ۶ درصد کاهش و از حیث ارزش ۳۴ درصد رشد را نشان می‌دهد. روند افزایشی بازرگانی خارجی ایران در نخستین فصل از سال ۱۴۰۰ نشانه بهبود نسبی است که تراز تجاری مثبت ۴۷۶ میلیون دلاری را برای کشور به وجود آورده است. براساس آمارها، مهم‌ترین مقاصد صادراتی ایران در مدت مذکور کشورهای «چین، عراق، امارات متحده عربی، ترکیه و افغانستان» بوده است. در مقابل عمده کشورهای طرف معامله واردات با ایران در فصل نخست سال جاری، پنج کشور «امارات متحده عربی، چین، ترکیه، آلمان، سوئیس» به چشم می‌خورد.

نخستین فصل از سال ۱۴۰۰ نشانه بهبود نسبی است که تراز تجاری مثبت ۴۷۶ میلیون دلاری را برای کشور به وجود آورده است.

آمارهای اعلامی نشان می‌دهد، در بهار امسال ۳۰ میلیون تن کالا به ارزش ۱۰ میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار از گمرکات کشور به نقاط مختلف جهان صادر شده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل از نظر وزن ۳۸ درصد و از لحاظ ارزش ۶۹ درصد رشد داشت. براساس آمارها مهم‌ترین مقاصد صادراتی ایران در مدت مذکور پنج کشور «چین، عراق، امارات متحده عربی، ترکیه و افغانستان» بوده است. جزییات تجارت خارجی بیانگر این است که تا پایان فصل بهار صادرکنندگان ایرانی برای ۷ میلیون و یک صد هزار تن کالا به ارزش ۳ میلیارد و یکصد میلیون دلار کالا روانه بازارهای چین کرده‌اند. دومین مقصد صادراتی ایران کشور عراق بوده که در این بازه زمانی برابر با ۹ میلیون و ۶۰۰ هزار تن کالا به ارزش ۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار از ایران خریداری کرده است. در لیست صادراتی بهار ۱۴۰۰ امارات متحده عربی در جایگاه سوم قرار دارد که ۳ میلیون و ۴۰۰ هزار تن کالا به ارزش یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار از ایران وارد کرده است. دیگر شریک تجاری ایران در فصل بهار، کشور ترکیه است که ۶۶۳ هزار تن کالا به ارزش ۵۹۵ میلیون دلار از ایران وارد کرده است. بنابراین آمار، افغانستان نیز با خرید یک میلیون و ۴۰۰ هزار تن کالا به ارزش ۵۷۰ میلیون دلار پنجمین مقصد مهم صادرات کالای ایرانی در فصل نخست سال جاری بوده است.

دلیل افزایش عجیب صادرات ایران به عراق چیست؟

جرئیات صادرات در بهار ۱۴۰۰

رییس کل گمرک از افزایش ۶۹ درصدی صادرات غیر نفتی ایران در بهار ۱۴۰۰ خبر داد. سید مهدی میراشرافی گفت: مقایسه آمار تجارت خارجی کشورمان در سه ماهه بهار سال ۱۴۰۰ با مدت مشابه سال قبل حاکی از افزایش ۲۵ درصدی در وزن و ۵۰ درصدی در ارزش کالاهای تجاری مبادله شده بین جمهوری اسلامی ایران و کشورهای خارجی است. براساس آمار اعلامی از سوی رییس کل گمرک ایران، مجموع تجارت خارجی ایران در بهار سال جاری ۲۸ میلیون و ۴۰۰ هزار تن کالا به ارزش ۲۰ میلیارد و ۹۰۰ میلیون دلار بوده است که از نظر وزنی ۷ میلیون و ۷۰۰ هزار تن و از حیث ارزش حدود ۷ میلیارد دلار نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد نشان می‌دهد. به گفته او، روند افزایشی بازرگانی خارجی ایران در

مقاصد صادراتی ایران در خردادماه ۱۴۰۰

نام کشور	وزن کالای صادراتی	ارزش کالای صادراتی
چین	۷ میلیون و یک صد هزار تن	۳ میلیارد و یکصد میلیون دلار
عراق	۹ میلیون و ۶۰۰ هزار تن	۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار
امارات	۳ میلیون و ۴۰۰ هزار تن	یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار
ترکیه	۶۶۳ هزار تن	۵۹۵ میلیون دلار
افغانستان	یک میلیون و ۴۰۰ هزار تن	۵۷۰ میلیون دلار

مبادی وارداتی ایران در خردادماه ۱۴۰۰

نام کشور	وزن کالای وارداتی	ارزش کالای وارداتی
امارات متحده عربی	۵۰۰ هزار تن ۲	۳ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار
چین	۶۸۳ هزار تن	۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار
ترکیه	۸۸۸ هزار تن	یک میلیارد دلار
آلمان	۲۳۹ هزار تن	۴۱۴ میلیون دلار
سوئیس	۴۷۲ هزار تن	۳۸۴ میلیون دلار

بازه زمانی ۶۸۳ هزار تن کالا به ارزش ۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار روانه بازارهای ایران کرده است. سومین مبدی وارداتی ایران تا پایان فصل نخست، ترکیه با ۸۸۸ هزار تن کالا به ارزش یک میلیارد دلار است. امدار لیست مبادی وارداتی ایران در این بازه زمانی نام دو کشور اروپایی نیز دیده می شود. مطابق آمارها، واردکنندگان ایرانی توانسته اند، ۲۳۹ هزار تن کالا به ارزش ۴۱۴ میلیون دلار در فصل بهار از کشور آلمان خریداری کنند. پنجمین مبدی وارداتی که در لیست وارداتی ایران به چشم می خورد «سوئیس» است که تا پایان خردادماه ۴۷۲ هزار تن کالا به ارزش ۳۸۴ میلیون دلار روانه ایران کرده است.

همچنین براساس اعلام رییس کل گمرک ایران، حجم ترانزیت کالای خارجی از قلمرو جمهوری اسلامی ایران در سه ماهه نخست سال ۱۴۰۰ به میزان ۲ میلیون و ۷۴۲ هزار تن بود که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۱۲۱ درصد افزایش نشان می دهد و همچنان که پیشتر هم اعلام شد، این امر می تواند نشانه بهبود نسبی وضعیت ترانزیت و احتمالاً افزایش میزان آن در ماه های آینده باشد. میراشرافی همچنین در خصوص آمار کشفیات کالای قاچاق از سوی گمرکات کشور گفت: در سه ماهه ابتدای سال جاری کارکنان زحمتکش و سخت کوش گمرکات به ویژه در گمرکات مرزی موفق به کشف ۵۳۰ میلیارد تومان انواع کالای قاچاق شدند و ۵۸۰ فقره پرونده در این خصوص در گمرک تشکیل شد.

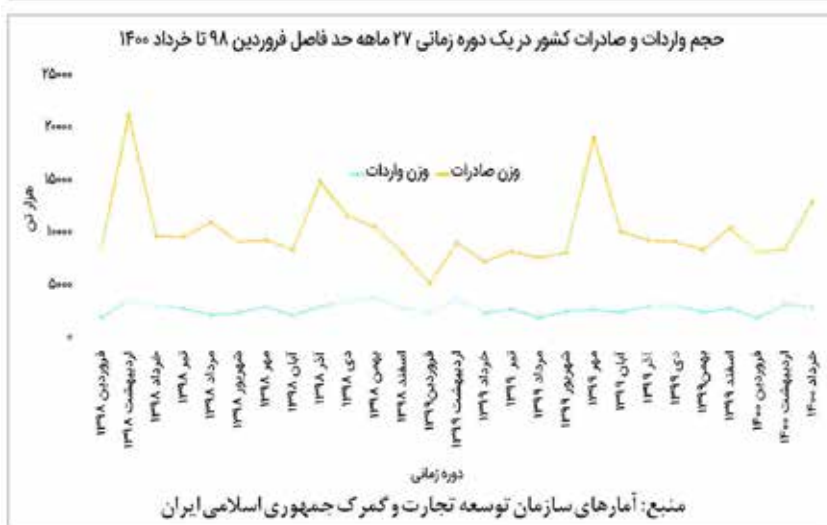
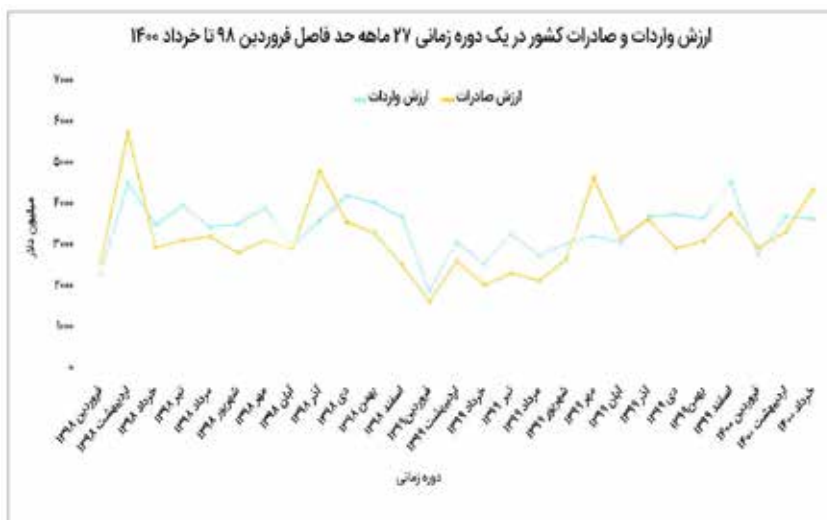
آمار دو ماهه به روایت صمت

در همین حال، معاونت طرح و برنامه وزارت صمت در گزارشی آمار مقدماتی واردات و صادرات کالاهای غیر نفتی در ۲ ماهه اول سال ۱۴۰۰ را منتشر کرد؛ بر اساس این گزارش حجم تجاری خارجی کالاهای غیر نفتی در این بازه زمانی از نظر وزنی ۲۲،۲ میلیون تن و از نظر ارزشی نزدیک به ۱۳ میلیارد دلار برآورد شده است؛ این در حالی است که برای ۲ ماه نخست سال ۹۹، حجم تجارت خارجی این گروه از کالاها از نظر وزنی ۲۰،۸ میلیون تن و از نظر ارزش ۹،۳ میلیارد دلار اعلام شده بود. این گزارش در ادامه با اشاره به کاهش ۱۶،۵ درصدی واردات کالا در فروردین و اردیبهشت امسال نسبت به مدت مشابه در سال گذشته، حجم کالاهای وارداتی ۵،۳۱ میلیون تن و ارزش آنها را ۶،۵ میلیارد دلار اعلام کرده است. در عین حال، صمت با اشاره به اینکه بارها اعلام کرده که سیاست واردات مبتنی بر تولید را در دستور کار خود قرار داده است، آورده است: «بیشترین واردات کالاها مربوط به کالاهای اساسی و واسطه های مواد اولیه تولید است به طوری که در سال گذشته حدود ۸۵ درصد واردات کشور را شامل شده است. در خصوص صادرات نیز با توجه به تشدید تحریم های اقتصادی و تلاش دشمنان

افزایش چشمگیر صادرات ایران به کشور عراق در خردادماه واکنش دبیرکل سابق اتاق ایران و عراق را در پی داشت. سید حمید حسینی دبیرکل سابق اتاق بازرگانی ایران و عراق در مورد آمار اعلامی گمرک در مورد افزایش صادرات ایران به عراق در مطلبی نوشت: گمرک آمار سه ماهه صادرات کشور را اعلام و مدعی شد که صادرات به عراق به رقم ۲،۳ میلیارد دلار رسیده است که خبر بسیار خوشحال کننده ای است و نشانه افزایش صادرات ماهانه از حدود ۵۵۰ میلیون دلار به بیش از ۷۵۰ میلیون دلار دارد. او ادامه داد: اما نکته عجیب این آمار افزایش صادرات قابل توجه در خردادماه است که یکبار به صادرات از ۹۵۰ میلیون دلار در دو ماهه اول امسال به رقم ۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار در پایان خردادماه رسیده که حاکی از صادرات ۱،۳۵۰ میلیون دلاری در خردادماه است که با آمار کامیون های حمل بار صادراتی در مرزهای عربی همخوانی ندارد (حدود ۵۰۰ کامیون عراقی در روز) . به نظر بنده احتمالاً یک فاکتور مربوط به صادرات چند ماهه گاز صادر شده و باعث افزایش فوق العاده آمار سه ماه صادرات به عراق شده است، به هر حال این رقم صادرات قابل ملاحظه و نشانه پتانسیل بازار عراق برای جذب کالای ایرانی است.»

روند واردات در بهار

اما واردات ایران در فصل بهار سال جاری چگونه رقم خورده است؟ بنابر آمار که میراشرافی اعلام کرده، تا پایان فصل نخست سال جاری، ۸ میلیون و ۴۰۰ هزار تن کالا به ارزش ۱۰ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار وارد کشور شده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته از لحاظ وزن ۶ درصد کاهش و از حیث ارزش ۳۴ درصد رشد داشت. عمده کشورهای طرف معامله واردات با ایران در مدت مذکور، کشورهای «امارات متحده عربی، چین، ترکیه، آلمان، سوئیس» است. جزییات تجارت با این کشورها نشان می دهد، امارات متحده عربی با فروش ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار تن کالا به ارزش ۳ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار به ایران در صدر مبادی وارداتی قرار دارد. چین هم در این

برای جلوگیری از درآمدهای ارزی کشور در سال‌های اخیر و محدودیت‌هایی که برای صادرات در حوزه نفت برای کشور ایجاد شده بود؛ صادرات کالاهای غیر نفتی به عنوان منبع درآمد ارزی کشور مورد توجه بیشتر قرار گرفت. همچنین بر اساس آمار اعلام شده از سوی معاونت طرح و برنامه وزارت صمت، در بازه زمانی گفته شده ۱۶,۹ میلیون تن کالاهای غیر نفتی به ارزش بالغ بر ۶,۳ میلیارد دلار از کشور صادر شده است؛ در صورتی که در ۲ ماه نخست سال ۹۹، حدود ۴,۴ میلیون تن به ارزش ۴,۲ میلیارد دلار کالاهای غیر نفتی از کشور صادر شده بود که نشان‌دهنده افزایش ۱۷ درصدی از نظر وزنی و رشد ۴۷,۹ درصدی از نظر ارزشی است.

رشد صادرات ایران به اوراسیا

از سوی دیگر، معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران در گزارشی به بررسی وضعیت تجارت کالایی ایران با کشورهای اوراسیا طی دو ماهه نخست ۱۴۰۰ پرداخته است. بر این اساس، ارزش صادرات و واردات کالایی ایران به کشورهای اوراسیا طی دو ماهه نخست ۱۴۰۰ به ترتیب ۱۸۰.۲ میلیون دلار و ۲۰۱۸ میلیون دلار بوده که نسبت به مدت زمان مشابه سال قبل به ترتیب با افزایش ۶۶ درصدی و کاهش ۴۶ درصدی همراه بوده است. مطابق آمار ارایه شده، طی دو ماهه نخست سال جاری در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، صادرات کالایی ایران به همه طرف‌های تجاری اوراسیا افزایش و در مقابل واردات (باستثنای بلاروس)، کاهش داشته است. همچنین طی مدت مورد بررسی، تراز تجاری ایران با همه کشورهای اوراسیا به جز روسیه، به نفع ایران، مثبت بوده ضمن اینکه کسری تراز تجاری با روسیه نیز در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۹، کاهش یافته است. در مجموع، برآیند تحولات مزبور منجر به بهبود ۹۱.۹ درصدی کسری تراز تجاری ایران با کشورهای اوراسیا طی دو ماه ابتدایی سال ۱۴۰۰ شده است.

وضعیت صادرات کشاورزی در بهار ۱۴۰۰

گزارش عملکرد تجارت خارجی در بهار امسال نشان می‌دهد بخش «کشاورزی و صنایع غذایی» توانسته رتبه سوم ارزی را در بین تمام بخش‌های صادراتی کسب کند. این بخش در سه ماه نخست امسال صادراتی به ارزش یک میلیارد و ۲۲۴ میلیون دلار داشته که نسبت به مدت مشابه سال گذشته یک درصد افت داشته است. همچنین وزن کالاهای این بخش با ۱۷ درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۲ میلیون و ۴۰۶ هزار تن رسیده است. صادرات در بخش کشاورزی در ۷ گروه کالایی صورت می‌گیرد. در فصل نخست ۱۴۰۰ تنها ۲ گروه کالایی در این بخش بار شد صادرات روبه‌رو بوده‌اند و ۵ گروه دیگر افت ارزشی رانست به مدت مشابه سال گذشته تجربه کرده‌اند. بیشترین ارزش صادرات در این بخش مربوط به «میوه و تره‌بار» است که در سه ماهه امسال بار شد ۱۲ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۴۸۷ میلیون دلار رسیده است. دلایل رشد صادرات میوه و تره‌بار بر اساس گزارش سازمان توسعه تجارت افزایش تولید قابل توجه محصول گوجه‌فرنگی و هندوانه است. البته تهیه ضوابط و شاخص‌های بسته‌بندی صادراتی نیز موثر بوده است. نکته بعدی پیش‌بینی وضعیت تولید، میزان مصرف داخلی و صادرات در سال ۱۴۰۰ است؛ ضمن اینکه در خصوص تهاتر محصولات سیب‌زمینی، خیار، پیاز و سیب درختی با محصولات گرمسیری از جمله موز، آناناس، کمپوت آناناس و نارنگی پاکستانی برنامه‌ریزی شده بود.

در میان رشد صادرات برخی از انواع میوه و تره‌بار، کشور شاهد کاهش برخی اقلام این حوزه نیز است. سازمان توسعه تجارت اعلام می‌کند ممنوعیت واردات فصلی برخی از محصولات میوه و تره‌بار از جمله پیاز، سیب‌زمینی، خیار و... به اقلیم کردستان و عراق منجر به کاهش صادرات آنها شده است. در ضمن کاهش صادرات محصول خیار به دلیل قطعی برق و

عامل اصلی رشد صادرات محصولات خشکبار در سال ۱۴۰۰ مطرح کرده است.

صنایع تبدیلی رتبه سوم

بر اساس بررسی‌های کارشناسان سازمان توسعه تجارت رتبه سوم ارزآوری بخش کشاورزی از آن «صنایع تبدیلی» است که با افت ۱۰ درصدی، ارزش صادراتش به ۱۴۲ میلیون دلار رسیده است.

طی سه ماهه نخست سال جاری صادرات صنایع تبدیلی به رغم افت در ارزش به لحاظ وزنی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل رشد ۱۸ درصدی داشته است. میزان صادرات این اقلام ۲۰۱ هزار تن بوده است. در این بخش صادرات خوراکی‌های گوناگون ۴۵ درصد، آب معدنی ۱۹ درصد، ملاس و فروکتوز ۸۱ درصد و کاهش صادرات کمپوت و کنسرو ۳۵ درصد و رب گوجه‌فرنگی ۲۴ درصد، اسانس‌ها و عرقیات ۲۹ درصد و نوشیدنی‌ها ۱۱ درصد با افزایش روبه‌رو بوده‌اند.

سقوط محصولات لبنی

بر مبنای گزارش عملکرد تجارت خارجی کشور در بهار امسال «محصولات لبنی» با صادرات ۸۸ میلیون دلاری و افت ارزشی ۱۹ درصدی در جایگاه چهارم ارزآوری قرار گرفته است. در این میان «شیرینی و شکلات و فرآورده‌های غلات» با صادرات ۷۹ میلیون دلاری و افت ارزش ۲۲ درصدی در جایگاه پنجم و «محصولات حیوانی و صنایع وابسته» با صادرات ۶۰ میلیون دلاری و افت ارزش ۵۰ درصدی در جایگاه ششم هستند.

گل و گیاه رتبه ششم

در تمام سال‌های اخیر «گل و گیاه دارویی، خوراکی، زینتی و صنعتی» نتوانسته جایگاه متفاوتی را نسبت به امسال در صادرات کسب کند. در بهار امسال گل و گیاه دارویی، خوراکی، زینتی و صنعتی با صادرات ۴۹ میلیون دلاری و افت ارزش ۲۵ درصدی در جایگاه هفتم قرار گرفته است. آنچه منجر به دریافت رتبه هفتم این گروه شده بروز کرونا و تحریم‌ها و بسته شدن مرزهای کشورهای هدف و نقل و انتقالات مالی است. اما عامل دیگر بالا بودن تعرفه ۳۵ درصد زعفران است و در نهایت قاچاق زعفران به افغانستان است. این محصول پس قاچاق به افغانستان با برند آن کشور به هندوستان صادر می‌شود. عدم تفویض اختیار فرآیند مدیری صادرات زعفران به شورای ملی موضوع دیگر است. در این دوره هزینه بالای حمل و نقل محصولات گل و گیاه، اجرایی نشدن مصوبه تسهیل مجوز صادراتی محصولات گیاهان دارویی، صادرات با کارت‌های یکبار مصرف و مشکلات برگشت ارز و تفاوت دلار سامانه نیما و دلار بازار آزاد نیز در کاهش صادرات موثر بوده است. گذشته از اینکه همواره مابا عدم فرآوری و صادرات به صورت خام‌فروشی برخی از محصولات گیاهان دارویی، ضعف در برندینگ و عدم رعایت شاخص‌های بسته‌بندی مناسب در طول فرآیند توزیع، حمل و نقل و صادرات محصولات گیاهان دارویی و در نتیجه کاهش کیفی محصولات مواجه هستیم.

گاز و خرابی محصولات گلخانه‌ای نیز بوده است. در این سه ماه صادرات محصولات پرتقال و کیوی نیز کاهش یافته است.

در جریان کاهش صادرات چند دلیل اصلی وجود دارد، یکی از این دلایل افزایش قیمت‌های سربار تولید از جمله هزینه‌های بسته‌بندی، کود و سموم، حمل و نقل جاده‌ای و... است. دلیل دیگر ممنوعیت واردات محصولات کشاورزی به بازارهای هدف صادراتی به دلیل شیوع ویروس کرونا و تاخیر در اجرا و تصویب راهکارهای کارشناسی شده و اتخاذ تصمیمات یک‌شبه و بدون پشتوانه کارشناسی از سوی ارگان‌ها و سازمان‌های ذی‌ربط است.

عوامل دیگری که در کاهش صادرات میوه و ترپار موثرند شامل کمبود کانتینرهای یخچال‌دار جاده‌ای، ریلی و دریایی، توقف زیاد کامیون‌های محموله‌های صادراتی به دلیل نبود مسیر سبز گمرکی در برخی از گمرکات خروجی، عدم شناخت صحیح از بازارهای هدف و سلايق الگوی مصرفی است. در این میان نبود بانک‌های ایرانی در بازارهای هدف صادراتی جهت بازگشت ارز حاصل از صادرات و عدم بازگشت ارز از طریق سیستم بانکی به دلیل تحریم‌هاست.

دومین بازار صادراتی

دومین گروه کالایی پیش‌تاز در امر ارزآوری در بخش کشاورزی، «خشکبار» است. در فصل بهار صادرات خشکبار به لحاظ ارزش معادل ۳۱۹ میلیون دلار است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد ۲۸ درصدی داشته است.

صادرات این گروه به لحاظ وزنی ۱۲۸ هزار تن است. در این گروه پسته و مغز پسته با ۳۳ درصد، کشمش با ۴۱ درصد و انجیر با ۱۱ درصد، از جهش مناسبی در دوره مورد بررسی برخوردار بوده است.

انواع پسته و مغز پسته در کنار خرما و کشمش جزو محصولات اصلی صادراتی بخش کشاورزی است که افزایش صادرات آنها نه تنها بر کل صادرات خشکبار بلکه بر میزان صادرات بخش کشاورزی کشور تاثیرگذار است. سازمان توسعه تجارت، افزایش تولید محصولات در سال گذشته را

گزارشی از دخل و خرج ایرانیان در سال ۹۹ تبخیر مصرف حقیقی خانوار

گذشته ۶۲ میلیون تومان بوده که نسبت به سال ۹۸ افزایش ۳۱ درصدی داشته است. با این حساب خانوارهای شهری هزینه ماهانه ۵/۲ میلیون تومانی داشته‌اند. از هزینه کل سالانه خانوار شهری ۱۶ میلیون تومان با سهم ۲۶ درصد مربوط به هزینه‌های خوراکی و دخانی و ۴۶ میلیون تومان با سهم ۷۴ درصد مربوط به هزینه‌های غیر خوراکی بوده است. در بین هزینه‌های خوراکی و دخانی نیز بیشترین سهم مربوط به هزینه آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده‌های آن و گوشت هر کدام با سهم ۲۱ درصد و در بین هزینه‌های غیر خوراکی بیشترین سهم با ۵۰ درصد مربوط به هزینه مسکن، سوخت و روشنایی بوده است. به این ترتیب شکاف درآمدها و هزینه‌های خانوارهای شهری در سال گذشته ۱۴ میلیون تومان بوده که این افزایش شکاف عملاً به نفع درآمد بوده است. اما با وجود سنگین تر بودن وزنه درآمد از وزنه هزینه‌ها نمی‌توان بهبود قدرت خرید خانوارها در سالی که گذشت را تایید کرد.

برای تایید این ادعا به مقایسه وضعیت دخل و خرج خانوارها و متوسط رشد تورم در سال گذشته می‌اندازیم. بر اساس اطلاعات مرکز آمار متوسط نرخ تورم در سال ۹۹ حدوداً ۳۷ درصد بوده است. بر اساس اعلام مرکز آمار نیز میزان افزایش درآمد خانوارها در سال گذشته ۳۸ درصد بوده که با در نظر گرفتن تورم ۳۷ درصدی می‌توان گفت که رشد درآمد خانوارهای شهری تنها یک درصد بوده است. از سوی دیگر میزان افزایش هزینه این خانوارها نیز در سال گذشته ۳۱ درصد بوده که با در نظر گرفتن متوسط نرخ تورم می‌توان اعلام کرد که رشد حقیقی هزینه شش درصد بوده است. منفی شدن هزینه حقیقی خانوارها به معنای کاهش مصرف نهایی حقیقی خانوار در سایه افزایش قیمت کالاها و خدمات مصرفی بوده است. به عبارتی افزایش قیمت‌ها در سال گذشته به سبب معیشتی خانوارها اصابت کرده و به کاهش اجباری و ناخواسته مصرف حقیقی آنها انجامیده تا شاهد کوچک شدن سبد مصرفی خانوارها باشیم.

دخل و خرج روستائینان

بررسی وضعیت دخل و خرج خانوارهای روستایی در سال گذشته نیز نشان می‌دهد که متوسط درآمد این خانوارها ۴۲ میلیون تومان بوده است. به این ترتیب درآمد ماهانه خانوارهای روستایی در سال

مرکز آمار برگ جدیدی از دفتر معیشت خانوارها در سال گذشته را ورق زد. گزارش این مرکز از نتایج طرح آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای کشور افزایش شکاف درآمدها و هزینه‌های مصرفی را تایید می‌کند. مطابق این برآورد متوسط درآمد و هزینه ماهانه خانوارهای شهری در سال گذشته به ترتیب ۶۳ و ۵/۲ میلیون تومان بوده که نسبت به سال ۹۸ افزایش ۳۸ و ۳۱ درصدی داشته است. خانوارهای روستایی نیز در سال گذشته درآمد و هزینه متوسط ۳/۵ و ۲/۸ میلیون تومانی در ماه داشته‌اند که مویید افزایش ۴۱/۶ و ۳۰/۵ درصدی نسبت به سال ۹۸ است. هر چند در ترازوی معیشتی خانوار درآمد وزنه سنگین تری از هزینه‌ها در سال گذشته داشته، اما با در نظر گرفتن تورم متوسط ۳۷ درصدی در سال ۹۹، رشد حقیقی درآمد خانوارهای شهری و روستایی به ترتیب یک درصد و ۴/۶ درصد رشد داشته است. در عین حال رشد حقیقی هزینه در سال گذشته منفی بوده که از کوچک تر شدن سبد مصرفی خانوارها و کاهش ناخواسته مصرف در سایه افزایش شدید قیمت‌ها خبر می‌دهد. افزایش ضریب جینی خانوارها به ۰/۴۰ درصد نیز افزایش نابرابری و تشدید شکاف طبقاتی در سالی که گذشت را تایید می‌کند.

درآمد و هزینه شهرنشینان

بررسی‌های مرکز آمار از وضعیت دخل و خرج خانوارها که نتایج آن مبتنی بر ۱۹۳۰۶ خانوار نمونه در نقاط شهری و ۱۸۲۵۱ خانوار نمونه در نقاط روستایی کشور است نشان می‌دهد در سال گذشته متوسط درآمد و هزینه همه خانوارها با افزایش همراه بوده است. خانوارهای شهری در سالی که گذشت متوسط درآمد ۷۶ میلیون و ۴۰۰ هزار تومان داشته‌اند، به این ترتیب درآمد ماهانه این خانوارها شش میلیون و ۳۶۰ هزار تومان بوده است. درآمد این خانوارها نسبت به سال ۹۸ رشد ۳۸ درصدی داشته است. بررسی‌های انجام شده از منابع تامین درآمد خانوارهای شهری حاکی از آن است که ۳۱/۴ درصد درآمدها از مشاغل مزد و حقوق بگیری، ۱۵/۷ درصد از مشاغل آزاد کشاورزی و غیرکشاورزی و ۵۲/۹ درصد از محل درآمدهای متفرقه بوده است.

در عین حال متوسط هزینه سالانه خانوارهای شهری در سال

گذشته ۳/۵ میلیون تومان بوده که نسبت به سال ۹۸ افزایش ۱/۶ درصدی داشته است. منابع تامین درآمد خانوارهای روستایی نشان می‌دهد که ۳۲/۷ درصد از مشاغل مزد و حقوق بگیری، ۲۹/۷ درصد از مشاغل آزاد کشاورزی و غیرکشاورزی و ۳۷/۵ درصد از محل درآمدهای متفرقه خانوار تامین شده است. متوسط هزینه خانوارهای روستایی نیز در سال گذشته ۳۴ میلیون بوده که نشان می‌دهد هزینه این خانوارها ماهانه ۲/۸ میلیون تومان بوده است. هزینه‌های مصرفی این خانوارها نسبت به سال ۹۸ افزایش ۳۰/۵ درصدی داشته است.

از هزینه کل سالانه خانوار روستایی ۱۳/۶ میلیون تومان با سهم ۴۰ درصد مربوط به هزینه‌های خوراکی و دخانی و ۲۰/۴ میلیون تومان با سهم ۶۰ درصد مربوط به هزینه‌های غیرخوراکی بوده است. در بین هزینه‌های خوراکی و دخانی، بیشترین سهم مربوط به هزینه آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده‌های آن با ۲۵ درصد و در بین هزینه‌های غیرخوراکی، بیشترین سهم با ۳۲ درصد مربوط به مسکن، سوخت و روشنایی بوده است. اگر به مقایسه درآمد و هزینه خانوارهای روستایی در سال گذشته بیاوریم پی می‌بریم که شکاف درآمد و هزینه به هشت میلیون تومان به نفع درآمد رسیده است. با این حال با در نظر گرفتن نرخ تورم متوسط ۳۷ درصدی در سال گذشته به این نتیجه می‌رسیم که رشد حقیقی درآمد و مصرف این خانوارها به ترتیب ۴/۶ و ۶/۵- درصد بوده است. به نظر می‌رسد روستائینان در سال گذشته وضعیت درآمدی مناسب‌تری نسبت به شهرنشینان داشته‌اند با این وجود میزان کوچک شدن سبد مصرفی آنها تقریباً به اندازه خانوارهای شهری بوده است. همان‌طور که گفته شد رشد منفی هزینه مصرفی به این معناست که خانوارها به اندازه کاهش هزینه مصرف خود را کاهش داده‌اند و این به این معناست که رشد حقیقی مصرف خانوارها کاهش یافته است. این مساله در سایه افزایش لجام‌گسیخته قیمت‌ها و رکوردشکنی نرخ تورم اتفاق افتاده است.

استفاده از لوازم عمده زندگی

مقایسه درصد خانوارهای شهری استفاده کننده از لوازم عمده زندگی در سال ۹۸ نسبت به سال ۹۹ نشان می‌دهد که خانوارهای استفاده کننده از یخچال فریزر از ۷۰/۲ به ۷۱/۹، جاروبرقی از ۹۱/۷ به ۹۱/۵، ماشین لباسشویی از ۸۷/۱ به ۸۷/۳، اجاق گاز از ۹۹/۱ به ۹۸/۹ و مایکروویو و فرهای هالوژن دار از ۱۲/۳ به ۱۲/۴ درصد تغییر یافته است. همچنین درصد خانوارهای شهری استفاده کننده از اتومبیل شخصی و ماشین ظرفشویی هر کدام به ترتیب با ۵۳/۱ و ۷/۶ درصد نسبت به سال قبل بدون تغییر بوده است. همچنین در سال گذشته، عمده‌ترین نوع سوخت مصرفی ۹۴/۵ درصد از خانوارهای شهری برای گرما، گاز طبیعی (شبکه عمومی) بوده است.

مقایسه درصد خانوارهای روستایی استفاده کننده از لوازم عمده زندگی در سال ۹۸ نسبت به سال ۹۹ نشان می‌دهد که خانوارهای استفاده کننده از اتومبیل شخصی از ۳۲/۷ به ۳۴/۱، یخچال فریزر از ۵۰/۴ به ۵۲/۷، اجاق گاز از ۹۸/۴ به ۹۸/۳، جاروبرقی از ۶۵/۹ به ۶۷/۵، ماشین لباسشویی از ۵۶/۵ به ۵۸/۱، ماشین ظرفشویی از ۰/۵ به ۰/۴ و مایکروویو و فرهای هالوژن دار از ۲/۳ به ۱/۶ درصد تغییر یافته است. همان‌طور که مشخص است تنها استفاده از لوازم خانگی بسیار ضروری مقداری افزایش یافته و در عین حال در سایر اقلام مانند ماشین ظرفشویی یا مایکروویو کاهش یافته است. به نظر می‌رسد خانوارها به دلیل رشد بی سابقه قیمت‌ها در استفاده از این اقلام صرف نظر کرده و هزینه‌های خود را صرف سایر اقلام ضروری تر کرده‌اند. همچنین در سال ۹۹ عمده‌ترین نوع سوخت مصرفی ۷۵/۲ درصد از خانوارهای روستایی برای گرما، گاز طبیعی (شبکه عمومی) و ۱۳/۳ درصد نفت سفید بوده است.

متوسط هزینه درآمداستان‌ها

بررسی مرکز آمار از متوسط هزینه کل سالانه یک خانوار شهری نشان می‌دهد که استان تهران با ۹۵/۷ میلیون تومان بیشترین و استان خراسان شمالی با ۳۵ میلیون تومان کمترین هزینه را در سال گذشته داشته‌اند. همچنین تهران با ۱۰۹/۸ میلیون تومان بیشترین و استان سیستان و بلوچستان با ۴۷/۸ میلیون تومان، کمترین متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری را در سال ۹۹ به خود اختصاص داده است. بررسی متوسط هزینه کل سالانه یک خانوار روستایی نشان می‌دهد که استان البرز با ۵۶/۶ میلیون تومان بیشترین و استان سیستان و بلوچستان با ۱۸ میلیون تومان کمترین هزینه را در سال گذشته داشته‌اند. همچنین استان البرز با ۶۷/۶ میلیون تومان بیشترین و استان سیستان و بلوچستان با ۱۸ میلیون تومان، کمترین متوسط درآمد سالانه یک خانوار روستایی را در سال ۹۹ به خود اختصاص داده است.

افزایش ضریب جینی و رشد نابرابری

از برآیند اطلاعات منتشر شده به ضریب جینی ۰/۴۰ درصدی در سال گذشته می‌رسیم که نسبت به سال ۹۸ (۰/۳۹ درصد) با افزایش همراه بوده است. از آنجا که ضریب جینی شاخصی برای محاسبه توزیع ثروت بین مردم است افزایش آن نشان از افزایش نابرابری و تشدید شکاف طبقاتی دارد که رشد این شاخص در سال گذشته افزایش نابرابری را تایید می‌کند. اگر نگاهی به وضعیت دخل و خرج خانوارها از سال ۹۶ تا ۹۹ نیز بیندازیم متوجه می‌شویم که هزینه‌ها و درآمدها در این سه سال تقریباً دو برابر شده‌اند. با توجه به رشد ادامه دار قیمت‌ها و رکوردشکنی نرخ تورم در تمام این سال‌ها، افزایش درآمدها تنها راهی برای پوشش افزایش قیمت و کاهش مصرف بوده با این حال در نبرد گرانی و ترمیم دستمزدها در نهایت این تورم بوده که پیروز شده است.

در مجموع گزارش مرکز آمار از وضعیت دخل و خرج خانوارها در سال گذشته نشان از کاهش مصرف حقیقی خانوارها و به عبارتی از دست رفتن رفاه آنها دارد. بانک مرکزی نیز به تازگی در برآوردهای خود اعلام کرده که در دهه ۹۰ سرانه مصرف حقیقی خانوارها در یک مسیر کاهشی در حال حرکت بوده که در سال پایانی این دهه با ۱/۷۳ درصد کاهش به دو میلیون و ۹۶۰ هزار تومان رسیده است. بدیهی است تداوم وضعیت گرانی و ناتوانی سیاستگذار در کنترل نرخ تورم می‌تواند به کوچک تر شدن سبد مصرفی خانوارها، افزایش شکاف درآمد و هزینه و در نهایت تشدید نابرابری بینجامد که همه اینها به معنای آب رفتن رفاه خانوارهاست.

در شورای گفتگوی دولت و بخش
خصوصی خراسان رضوی بررسی شد:

چاره جویی برای بحران برق و آب در بخش کشاورزی

در هشتاد و سومین جلسه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی خراسان رضوی، مشکلات بخش آب و کشاورزی استان و چالش‌های تامین برق برای واحدهای کشاورزی بررسی شد.

بحران منابع در ایران، حاصل ضعف در عرصه آینده پژوهی است

رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران گفت: چالش‌های امروز کشور از در حوزه منابع، از فقدان یک نگاه موثر به آینده نشات می‌گیرد. اگر بحران آب یا تامین برق دامنگیر اقتصاد شده است، ایراد از ضعف جدی در بخش آینده پژوهی است. برنامه ریزی‌های ما اگر با شکست مواجه می‌شوند، به واسطه آن است که نگاهی معطوف به فردانداریم.

«غلامحسین شافعی» که در هشتاد و سومین جلسه شورای گفتگو با محوریت بحران آبی استان و چالش‌های بخش کشاورزی در تامین برق سخن می‌گفت، متذکر شد: در قریب به سه دهه گذشته، هر بار در جلسات، نوبت به گزارش دهی مسئولان رسید، تلاش کردند تا شرایط را مطلوب نشان دهند چنانکه انگار همه چیز ایده آل بوده و وضعیت ما رو به تعالی است تا کارنامه عملکردی آن‌ها در خشان جلوه کند. آن نگاه معطوف به حال بود و نسبت به آینده اغماض داشت. همین رویه باعث شد تا مکرر دچار افول شویم و امروز بحران در بخش منابع و انرژی دامنگیر ما باشد.

وی ادامه داد: امروز کشورهایی در حال حرکت به سمت روش‌های نوین آبیاری و حفظ منابع آبی هستند که از قضا رنگ بحران ندیده‌اند و در مناطق پر آب واقع شده‌اند. آن‌ها خلاف ما، سال‌های بسیار و منافع نسل‌های آینده را مدنظر دارند. در کشور ما متأسفانه ابتدا باید مشکلاتی بروز کند و به مرحله بحران برسد تا مسئولان برای آن چاره‌ای بیاندیشند.

وی با اشاره به تلاش‌های مطالعاتی پارلمان بخش خصوصی در جهت عمل به مسئولیت اجتماعی خود و با هدف هشدار دادن نسبت به چالش‌های آینده، عنوان کرد: موضوع اصلاح الگوی کشت یک دغدغه جدی به شمار می‌آید که کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بخش خصوصی بارها نامه نوشته و تقاضا داده که زعفران در مناطق سردسیر که منابع آبی خوبی دارند مثل استان‌های شمال غربی کشت نشود و اولویت با مناطق خشک باشد اما به این موضوع توجه نشد. نتیجه آن است که امروز در تربت جام خربزه کشت می‌شود و در اردبیل زعفران.

شافعی با طرح این سوال که چرا با وجود بحران در منابع آبی، موضوع کشت فراسرزمینی توسعه نیافته، بیان کرد: با تداوم خشکسالی‌ها و بی‌تدبیری‌ها، قطعا مردم به خاطر تشنگی از روستاها مهاجرت خواهند کرد. مساله خشکسالی و آب برای استان ما بسیار مهم است و فردا به چالشی غیر قابل حل تبدیل خواهد شد و باید از هم‌اکنون فکری اساسی کنیم.

رئیس پارلمان بخش خصوصی ایران در بخش دیگری از این با اشاره به هفته‌های پایانی فعالیت دولت دوازدهم ابراز کرد: به عنوان بخش خصوصی که همواره نقدهایی به عملکرد دولت داشته‌ایم، لازم است تا از تلاش‌های دولت آقای روحانی که با مسائل و مشکلات فراوانی روبه‌رو بود، قدردانی کنیم و به آنها خسته نباشید بگوییم و برای رئیس جمهور دوازدهم، کابینه و مدیرانش آرزوی توفیق داشته باشیم.

وی با بیان اینکه رویکرد آقای رئیسی در ارتباط با فعالان اقتصادی رویکردی امیدوارکننده است، افزود: اینکه وی در تبلیغات انتخاباتی خود، نقطه آغاز حضورش را از خانه فعالان اقتصادی انتخاب کرد، حامل پیام‌های امیدوارکننده‌ای است.

شافعی افزود: آقای رئیسی در آغاز به کار دولت با چالش‌های بسیاری روبه‌رو خواهد بود و ما به عنوان بخش خصوصی وظیفه

داریم نهایت تلاش خود را در جهت کمک به حاکمیت کشور در هر شرایطی داشته باشیم. رئیس اتاق بازرگانی ایران در بخش دیگری از سخنانش به وضعیت نابسامان سیستان و بلوچستان اشاره و ابراز کرد: این استان از گذشته با بحران‌ها و محرومیت‌های فراوانی روبه‌رو بوده است. مردم آن خطه به خاطر محرومیت‌هایشان غمی دیرینه دارند و اکنون هم با اوج گیری کرونا، دشواری دیگری بر شانه‌های آن‌ها افزوده شده است. در اتاق بازرگانی ایران و سایر اتاق‌های کشور، کمپینی راه‌اندازی شده و امیدواریم تمام تجهیزات بیمارستانی مورد نیاز آن استان را، که طبق اعلام استاندار سیستان و بلوچستان چیزی حدود ۱۹۸ میلیارد تومان می‌شود، تامین کنیم. از دبیرخانه شورای گفتگوی خراسان رضوی نیز تقاضا داریم پیگیری باشد تا فعالان اقتصادی خراسان رضوی نیز تا حدی که می‌توانند در تسکین دردهای مردم آن خطه، همراهی و مشارکت کنند.

این وضعیت عبور نماییم. بر همین اساس، در ارتباط با موضوع خشکسالی در استان، دفتر پژوهش‌های اتاق بازرگانی مشهد با تاکید رئیس اتاق و همراهی جهاد کشاورزی پژوهشی رابه مرحله انجام رساند که می‌تواند در این زمینه کمک‌های موثری به ترسیم اقدامات آتی دستگاه‌های متولی در استان در بحث کمبود منابع آبی و خشکسالی کند.

ترسیم وضعیت آبی خراسان رضوی

سپس تریبون در اختیار شهرام عیدی زاده، سرپرست دفتر مطالعات و پژوهش‌های اتاق بازرگانی مشهد قرار گرفت و او در تشریح پیمایش وضعیت آبی استان توضیح داد: خراسان رضوی با متوسط کسری مخازن ۱۰۲۸ میلیون مترمکعب در بلندمدت بیشترین کسری مخازن را در بین استان‌های کشور دارد. الگوی مصرف آب استان نشان می‌دهد ۸۴٫۴ درصد آب در بخش کشاورزی ۱۰٫۳ درصد در بخش شرب و بهداشت، ۱٫۴ درصد در بخش صنعت و ۳٫۸ درصد در بخش خدمات مصرف می‌شود. از نوع آبی که در این بخش‌ها استفاده می‌شود، ۶۳ درصد مربوط به چاه‌ها، ۱۹ درصد از منابع آب قنات و ۱۸ درصد از چشمه است.

وی از آب و هوای خشک با حجم آب تجدیدپذیر کم و ناهم‌خوانی توسعه استان با ظرفیت‌های زیست‌محیطی و آبی، بیشتر بودن حجم آب برداشتی نسبت به منابع آب تجدیدپذیر و روند فزاینده کاهش سطح آب‌های زیرزمینی به عنوان برخی چالش‌های مدیریت آب استان نام برد و گفت: بدمصرفی و اسراف در منابع، روند فزاینده مهاجرت از روستاها و شهرهای کوچک به مشهد، فقدان توجیه اقتصادی برای مدیریت رفتار مصرف‌کنندگان، ضعف انگیزه سرمایه‌گذاران در این حوزه و... از دیگر مشکلاتی به شمار می‌آیند که وضعیت منابع ما را به بحران دچار نموده‌اند.

عیدی زاده درباره راهکارهای موجود برای جلوگیری از نامطلوب‌تر شدن وضعیت کنونی نیز عنوان کرد: نخست اینکه، نظر به مصرف ۸۵ درصدی منابع آب استان در بخش کشاورزی، باید به سمت تعادل بخشی مصرف در این حوزه برویم.

سرعت در اجرای کار در برابر خشکسالی بسیار کم است

محمدصادق معتمدیان، استاندار خراسان رضوی نیز در این نشست گفت: در طرح سند سازگاری با کم‌آبی استان، قرار شد نقشه راهی برای کوتاه، میان و بلندمدت طراحی شود. تکالیف دستگاه‌های متولی هم مشخص شده و خراسان رضوی در زمره اولین استان‌هایی بود که سند سازگاری اش در کارگروه ملی تصویب و ابلاغ شد.

وی با اشاره به رشد سیستم‌های نوین آبیاری در خراسان رضوی متذکر شد: این نشان‌دهنده اجرای سند سازگاری است. مهم‌ترین موضوع در استان ما آب است و اولویتی بالاتر از آن نداریم. اگر برای ۱۰ سال آینده از هم‌اکنون فکری نشود، نه تنها روستاها، بلکه شهرهای شرق کشور در جنوب خراسان رضوی، خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان خالی از سکنه خواهد شد.

معتمدیان تصریح کرد: سرعت در اجرای کار در برابر خشکسالی بسیار کم است. باید هر چه سریع‌تر این سند به طور کامل اجرایی شود. اینکه مدام طرح مسئله و تبیین موضوع کنیم خوب نیست؛ زیرا در اجرا دچار عقب‌افتادگی هستیم. باید مردم را همراه کنیم و با بخشنامه و دستورالعمل نمی‌توان این کار را انجام داد.

وی ادامه داد: خراسان رضوی نباید ۴۰۰ هکتار گلخانه داشته باشد. استانی که جزو کم‌آب‌ترین‌هاست، باید به هزار هکتار گلخانه برسد و اجرای سیستم‌های نوین آبیاری نیز جدی‌تر تلقی شود. همچنین، در بخش آبخیزداری و آبخوان‌داری، پروژه‌های روی زمین مانده باید اجرا شود تا از روان‌آب‌ها استفاده کنیم. می‌توان به عنوان یکی از مصوبات این جلسه تاکید کرد که شرکت آب منطقه‌ای در راستای اجرای سند سازگاری با کم‌آبی با همراهی بخش خصوصی و دولتی، سرعت کار را افزایش دهد.

وی متذکر شد: با توجه به شرایط ویژه استان در حوزه کشاورزی و صنعت، خراسان رضوی نباید منتظر اتمام پروژه‌های انتقال آب از خلیج فارس به استان‌های کرمان و خراسان جنوبی باشد؛ بر همین اساس، عملیات اجرایی این طرح مهم از عید غدیر امسال در مشهد آغاز می‌شود که در این زمینه شرکت‌های دست‌اندرکار مشخص شده و به زودی وارد مرحله فعالیت می‌شوند.

در ادامه جلسه وارد بررسی دستورکارها شد؛ علی‌اکبر لبافی، رئیس دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان در توضیح دستورکار نخست این نشست گفت: با توجه به خشکسالی‌های موجود، تصمیم بر آن شد که با همفکری بخش خصوصی و دولتی، پیمایشی درباره وضعیت آبی استان ارائه شود تا به نحوی با پیشنهادهاتی که ارائه می‌گردد، از

اقدامات سند سازگاری با کم آبی استان در سال ۹۸-۹۹ نشان می دهد که در سال آبی گذشته، ۳۶۹ میلیون متر مکعب صرفه جویی در منابع آب زیرزمینی صورت گرفته است اما این سند سازگاری باید بهره وری آب کشاورزی را ارتقا دهد زیرا تا زمانی که این ارتقا صورت نگیرد، مصرف آب همچنان بالاست.

وی افزود: توسعه سامانه های نوین آبیاری، اصلاح و بهبود روش های آبیاری سطحی و سنتی، به زراعی و به باغی، تجارت و بازار، توسعه کشاورزی حفاظتی، کاهش ضایعات محصولات کشاورزی (افزایش فرآوری محصولات)، بهبود و توسعه مکانیزاسیون، اصلاح الگوی کشت برای دستیابی به حداکثر بهره وری آب، مصرف بهینه نهاده هادر حوزه دام و طیور و توسعه آبرزی پروری و... از جمله برنامه هایی است که باید به آنها توجه نمود.

به گفته وی در حوزه کاهش ضایعات محصولات کشاورزی نیز با توجه به ضایعات ۳۰ درصدی محصولات این بخش، لازم است تا اقدامی جدی برای بهبود این وضعیت صورت گیرد.

لزوم تعادل بخشی به آب های زیرزمینی

عیدی زاده از تعادل بخشی آب های زیرزمینی به عنوان یکی دیگر از راهکارها نام برد و اذعان کرد: این موضوع مستلزم توجه به برنامه های هر دشت است. به طور مثال، برای دشت نیشابور اولویت ها را مشخص نمودیم و می توان با حضور کشاورزان و تشکل ها و دستگاه های ذی ربط اولویت ها را تعیین کرد.

سرپرست دفتر مطالعات و پژوهش های اتاق بازرگانی خراسان رضوی ادامه داد: موضوع آب مجازی یکی دیگر از راهکارهاست. باید فرهنگ کشت را تغییر دهیم. میزان آبی که برای کشت و برداشت هندوانه مصرف می شود با صادرات و سود این محصول تعادلی ندارد. موضوع دیپلماسی آب و سرمایه گذاری مشترک با کشورهای همسایه نیز در زمره راهکارهایی است که به ویژه در ارتباط با افغانستان می توان به آن توجه کرد.

وی به تهیه برنامه های توسعه کشاورزی شامل الگوی کشت، بادر نظر گرفتن صنایع تبدیلی و تکمیلی (زنجیره تولید) با محوریت هر دشت و طرح خرید آب از مالکین و یا طرح نکاشت و یا تشویق در قبال کاهش برداشت به عنوان برخی دیگر از راهکارها اشاره کرد.

چالش کمبود سرمایه گذاری در حوزه کشاورزی

محمد رضا اورانی، رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان نیز در همین رابطه ابراز کرد: یکی از مشکلات موجود در بخش کشاورزی استان، کمبود سرمایه گذاری است؛ در حوزه توسعه سامانه های نوین آبیاری از سال ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۱، ۱۱۰ هزار هکتار اجرا شده و از ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹، ۷۰ هزار هکتار؛ این یعنی ظرفیت اجرا در استان وجود دارد. در اصلاح و بهبود روش های آبیاری سطح و سنتی نیز، در دو سفر رئیس جمهور ۲ هزار کیلومتر انتقال آب بالوله در نظر گرفته شد و پارسال ۸۴۰ کیلومتر اجرا شد.

وی گفت: در بحث نهاده های دامی با توجه به کاهش بیش از ۶۰ درصدی بارش هانسیب به سال گذشته، مکاتباتی انجام پذیرفت اما چون کل بارش ها کم شده بود، سهمیه نهاده های دامی استان ۵۰ درصد افزایش یافت.

اورانی متذکر شد: در بحث خرید دام عشایری قرار است در کل کشور یک میلیون راس خریداری شود که سهم استان ما ۱۰۰ هزار راس بود؛ اما برای ۲۰۰ هزار راس موافقت حاصل شده است و میانگین خرید دام عشایر، حدود ۴۵ هزار تومان است.

کاهش چشمگیر آورد آب در هر پرود

محمد عالی، مدیرعامل شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی نیز به اجرای سند سازگاری با کم آبی در استان اشاره و ابراز کرد: ما سه سال تلاش کرده ایم تا سند سازگاری برای دشت تهیه و در آن اشاره شده برای هر یک از دشت ها چه اقداماتی از سوی هر دستگاه نیازمند است. وی با بیان اینکه تغییر الگوی کشت باید از سوی کشاورز صورت گیرد و خود کشاورز باید آن را تعیین کند، افزود: در شهرستان مه ولات چند کشاورز ورود کرده اند و تغییر الگوی کشت را خود به خوبی انجام داده اند. مشارکت انجمن ها و گروه های فعال در این حوزه نیز بسیار موثر بوده است.

عالی درباره وضعیت خشکسالی به وضعیت آب رودخانه هریرود اشاره کرد و متذکر شد: در ۸۵ سال گذشته در هر پرود، کمترین آورد آب، ۱۶ میلیون متر مکعب بوده و امسال به ۴،۲ میلیون متر مکعب رسیده است. همه تلاش ما این است که اجازه ندهیم تنش آبی شکل بگیرد.

مدیرعامل شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی اظهار کرد: باور داریم که مشکلات باید با نگاه اجتماعی حل شود. درباره تنش که امسال ایجاد شده، جلسات بسیاری با تشکل های

کشاورزی داشته ایم. مشکل آب بحث قانون نیست بلکه ارتباط اجتماعی است.

وی با بیان اینکه میزان کسری مخزن امسال بیشتر خواهد شد، گفت: نمی توانیم به کشاورز بگوییم برداشت آب نداشته باشد. بیمه کشاورزی امروز کجاست؟ بسیاری از فعالان این حوزه نمی توانند محصولاتشان را بیمه کنند.

علایی از اتاق بازرگانی مشهد خواست برنامه سازگاری با کم آبی را به نقد بکشد و عنوان کرد: همه باید فکری به حال کشت پاییزه بکنیم. ترسالی ها کم و خشکسالی ها زیاد است؛ در سال ۱۴۰۲ مشکلات زیادی در حوزه آب مشهد خواهیم داشت و باید از هم اکنون فکری به حال آن کنیم.

وی افزود: امسال نمی توان به مثابه شیوه سال گذشته در حوزه آبیاری کشاورز عمل نمود. باید برنامه سال بعد را از هم اکنون تدوین نماییم.

هدف گذاری برای اختصاص ۱۵ درصد تسهیلات بانکی استان به بخش کشاورزی

در بخش دیگری از این نشست، حمید صفایی نیکو، دبیر شورای هماهنگی بانک های استان که به صورت برخط با این نشست ارتباط برقرار کرده بود، به تشریح وضعیت تسهیلات دهی به بخش کشاورزی پرداخت و توضیح داد: ۹ درصد تسهیلات استان در سال گذشته به بخش کشاورزی تعلق گرفت و امسال قرار است طبق بخشنامه بانک مرکزی به ۱۴ درصد برسد؛ البته ما هدف گذاری کردیم که از کل تسهیلات پرداختی بانکی در استان، ۱۵ درصد به سمت کشاورزی هدایت پیدا کند که معادل ۷۲ هزار میلیارد تومان است. در همین راستا، تا پایان خرداد ماه ۱۵ هزار میلیارد تومان تسهیلات به این بخش پرداخته ایم.

وی افزود: مقرر است حدود ۱۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات برای حل مشکلات مربوط به تامین خوراک دام در سال جاری از سوی بانک های استان پرداخت شود. این مقدار در برش شهرستان های دور افتاده و محروم، به ۲۹ شهرستان اختصاص خواهد یافت و ۹ بانک در این زمینه همراهی خواهند داشت.

اعلام آمادگی دستگاه قضایی برای همراهی در اجرای سند سازگاری با کم آبی

سید امیر مرتضوی، معاون امور اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری خراسان رضوی نیز در همین رابطه ابراز کرد: ما شعب ویژه ای در حوزه آب تشکیل داده ایم و فراتر از آن از دادستان ها خواسته ایم تا در برخی موارد خاص در شهرستان ها (بنا به مقتضیات هر شهرستان)، چنانچه با پرونده انشعابات غیر مجاز مواجه شدند، با دستور لازم، مسئله را حل و فصل نمایند تا نیازی به تشکیل پرونده قضایی نباشد. این بخشنامه با همراهی کارگروه صیانت از منابع آب در سال گذشته نوشته شد. آمادگی داریم تا حمایت کامل را در این حوزه از طرح های دستگاه های متولی به عمل آوریم.

جواد نیک بین، رئیس مجمع نمایندگان استان نیز در تکمیل نکات عنوان شده، گفت: تا زمانی که طرح آمایش سرزمینی استان اجرا نشود، همچنان در حال آزمون خطا هستیم و بهای این کوتاهی نیز هدر رفت منابع ما خواهد بود.

وی ادامه داد: توجه به ترویج کشت های کم مصرف اما پردرآمد در این شرایط آبی مهم است و باید از این ظرفیت بهره جست. در بحث آبخیزداری در استان برنامه هایی مطرح بوده که دیگر خبری از آن ها نیست. بار دیگر تاکید می کنیم که برنامه آمایش سرزمین باید به درستی اجرا شود تا نگاهی معطوف به آینده در بحث منابع خود داشته باشیم و اقدامات مانیز به همان نسبت تعریف شود.

خسارت جدی بخش کشاورزی از قطع برق

لبافی، رئیس دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان در توضیح دستور کار دوم این نشست عنوان کرد: موضوع قطعی برق واحدهای تولیدی بخش کشاورزی و نحوه جبران خسارت ناشی از این اتفاق توسط اتحادیه تعاونی کشاورزان دامداران استان به دبیرخانه شورا منعکس شد که با توجه به مشکلات ناشی از قطعی برق در سایر حوزه ها، پیشنهادات در حوزه های مختلف ارائه و جمع بندی شد.

وی افزود: طبق تاکید ماده ۲۵ قانون بهبود محیط کسب و کار، برق واحدهای تولیدی و صنعتی نباید قطع شود و در صورت قطع، باید خسارت ناشی از آن توسط دولت پرداخت شود.

لبافی با بیان اینکه بخش کشاورزی، در سال جاری با چند چالش جدی مواجه است، متذکر شد: نخست مباحث مربوط به خشکسالی و گرفتاری های ناشی از آن که در کشور و به ویژه استان ما موضوعی بسیار اثر گذار است. بحث آب و بهینه سازی مصرف آن و نیز حفظ وضعیت موجود کشاورزان و کشاورزی آنها موضوع مهم دیگری است که باید به آن پرداخته شود. مشکل مهم دیگر این بخش، موضوع تامین برق و انرژی لازم برای فعالیت چاه های موجود و استحصال آب از آنهاست.

وی ادامه داد: قطعی برق، بخش های تولیدی مختلفی را به خسارت و چالش دچار کرده است. این موضوع در بخش کشاورزی، استحصال آب از چاه ها را مشکل نموده اما خسارت بزرگتر به مرغداران، کشاورزان و دامداران وارد آمده است. در ادامه این زنجیره، صنایع تبدیلی هم خسارتی جدی را تجربه کردند. حل این مشکلات در گرو همراهی و همکاری دستگاه های دولتی متولی و بخش خصوصی است.

وی یاد آور شد: در بحث سرمایه گذاری در حوزه برق اگر کار طبق روال گذشته صورت می گرفت، امروز مشکلی نداشتیم. امروز بخش خصوصی در حوزه برق مطالباتی سنگینی از دولت دارد.

مجید مهدوی، دبیر انجمن نظام صنفی کشاورزی استان نیز در ادامه تریبون را در اختیار گرفت و توضیح داد: همان طور که ذکر شد، طبق تاکید ماده ۲۵ قانون بهبود محیط کسب و کار، برق واحدهای تولیدی و صنعتی نباید قطع شود و در صورت قطع، باید خسارت ناشی از آن توسط دولت پرداخت شود. درخواست بخش کشاورزی به ویژه دامداران این است

که برق واحدهای فعال در این حوزه تا حد ممکن قطع نشود. ضمن اینکه تقاضا داریم در مجلس، برای اجرای ماده ۲۵ و تامین منابع مربوط به آن پیش بینی لازم انجام بگیرد.

وی ادامه داد: چون روند تدوین و اجرای برنامه هفتم توسعه در پیش است؛ پیشنهاد داریم تا کمیته ای تشکیل شود و پیشنهادات بخش خصوصی فعال در حوزه کشاورزی و دامپروری برای برنامه مذکور در آن جمع بندی و به مراجع تصمیم ساز ارائه شود.

نیاز ۴۰ هزار میلیارد تومانی برای تامین برق مورد نیاز استان و رفع مشکلات قطعی برق

حمیدرضا نی ساز، معاون هماهنگی شرکت برق منطقه ای استان نیز در بخشی از این نشست، با اشاره به مشکلات موجود برای تامین برق در خراسان رضوی گفت: برای تامین برق مورد نیاز استان به بودجه ای ۴۰ هزار میلیارد تومانی نیاز داریم.

وی تاکید کرد: مشکلات ناشی از قطعی برق در کشور از عدم همترازی تولید و مصرف نشات می گیرد و نیازمند سرمایه گذاری های موثر در این صنعت با هدف رشد تولید و رفع نواقص موجود هستیم.

محمد رضا رمضانی، مدیرعامل شرکت توزیع نیروی برق مشهد نیز در ارتباط برخط با این نشست گفت: در بحث چاه های کشاورزی مشکلی برای تامین برق نداریم. موضوع اصلی تولید است و اگر موازنه بین تولید و مصرف برهم نمی خورد، امروز مشکلی در توزیع نداریم.

وی تاکید کرد: در بحث نیروگاه های خورشیدی نیز برای تامین برق چاه های کشاورزی، اگر باطری نباشد، به خاطر استفاده شب هنگام از چاه، این اقدام کارآمدی لازم را نخواهد داشت و چنانچه قرار باشد استفاده از این نیروگاه ها برای چاه امکان پذیر شود، باید هزینه زیادی در این بخش صورت بگیرد.

پیشنهاد ایجاد نیروگاه در اراضی واحدهای کشاورزی

اورانی، رئیس جهاد کشاورزی خراسان رضوی نیز در پاسخ به نکات مطرح شده،

تجهیزات مورد نیاز این نیروگاه ها وارداتی است و نمی توان این اقدام را انجام داد. وی افزود: نکته اینکه، همه این قطعات در کشور وجود دارد و با توجه به ظرفیت علمی و ساختاری موجود، می توان تجهیزات مورد نیاز را در استان تولید کرد.

استاندار خراسان رضوی نیز در پاسخ بیان کرد: در حوزه قطع برق بخش های مختلف اقتصادی جلسات متعددی داشتیم و بخش تولید از خط قرمزهای ما بود.

معمدیان ادامه داد: بخش کشاورزی به خاطر کمبود آب و خشکسالی دچار مشکل شده و تاکید ما بر این بود در بحث قطع برق در اولویت قرار نگیرد. بر همین اساس، فعلا واحدهای بزرگ سیمانی و فولادی تعطیل شده اند. لازم است تا هر جا بر خلاف سیاست های استانداری قطع برق صورت گرفت، اطلاع رسانی شود.

لبافی در توضیح پیشنهادات این دستور کار گفت: برای تامین انرژی بخشی از نیاز کارخانجات و بنگاه های اقتصادی از طریق ژنراتورهای اضطراری برق پیشنهاد می گردد، واردات ژنراتور با ظرفیت مورد نیاز مصرف بنگاه های اقتصادی اعم از بخش خصوصی، دولتی و تعاونی با تعرفه صفر و تعهد تامین سوخت مورد نیاز توسط استانداری و از طریق وزارتخانه های ذیربط از جمله نیرو، صمت، نفت، کشور، پیگیری گردد.

رئیس دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان افزود: با توجه به بدهی وزارت نیرو و به شرکتهای استانی و پیمانکاران برای عبور از وضعیت موجود پیشنهاد می گردد، موضوع فروش اموال مازاد دولت در چارچوب قانون برنامه ششم توسعه و ضوابط اجرایی بودجه، مجدداً به دلیل عملکرد غیر قابل قبول سال ۱۳۹۹ توسط اداره کل اقتصاد دارایی استان پیگیری و نتایج پیگیری ها به شورای گفت و گوی استان منعکس گردد.

وی خاطر نشان کرد: با عنایت به اینکه حسب تکالیف قانونی دستگاه های اجرایی در طول برنامه ششم توسعه مکلف بودند ترتیبی اتخاذ نمایند تا حداقل بیست درصد از نیاز مصرفی برق مجموعه از طریق انرژی های تجدید پذیر و نیروگاه های خورشیدی تامین کنند؛ ولی عملاً این تکالیف اجرایی نگرید، لذا مقرر شود استانداری با مکاتبه با دستگاه های اجرایی موضوع برنامه ششم توسعه، بر اجرای این بند از قانون تاکید نماید. همچنین، مقرر گردد استاندار خراسان رضوی طی نامه ای به وزارت نیرو و با توجه به اینکه خراسان رضوی بیش از نیاز مصرفی تولید برق دارد، مجوز لازم برای جلوگیری از قطع برق واحدهای صنفی، معدنی و کشاورزی اخذ شود.

وی ادامه داد: لازم است با توجه به نقش موثر رسانه در فرهنگ سازی برای استفاده بهینه در مصرف برق مقرر گردد، ساز و کار لازم از طریق صدا و سیما و سایر رسانه ها توسط اداره کل ارشاد اسلامی و سایر نهاد ها جهت این فرهنگ سازی فراهم گردد.

ALWAYS AT THE PEAK

ربع قرن خوشنامی و افتخار

شرکت تولیدی و صنعتی سامد

تولید کننده:

فرمالین

رزین اوره فرمالدئید (UF)

رزین ملامین فرمالدئید (MF)

فرم اوره (UFC)

چسب های پایه حلالی

چسب های پایه آبی

مشهد: کیلومتر ۲۷ بزرگراه قوچان
صندوق پستی: ۴۵۶۶-۹۱۳۷۵
تلفن: (۰۵۱)۳۱۶۶۹ (خط ۴۰)
فکس: (۰۵۱)۳۲۴۶۳۳۱۴
دفتر تهران: تلفن: ۸۸۷۷۴۲۵۵ (۰۲۱)
۸۸۷۹۰۶۶۹، ۸۸۷۹۰۶۸۰
فاکس: ۸۸۷۹۵۲۹۵ (۰۲۱)

www.samed.ir samed@samed.ir

چسب دشتد

اتصال ناگسستی در صنایع ایران